Ieromonah TIHON
ARHIEREUL

IEROMONAH TIHON

Arhiereul

Traducere din limba rusă de Mihai Costiș
Revizuirea traducerii, cuvînt înainte și note: Ieromonah Savatie

Redactor:
Elena Marinescu

Copertă:
Ierom. Savatie Baștovoi
Traducerea s-a făcut după originalul în limba rusă: ITepoMOHax
TMXOH „Apxuepefi", Sankt-Peterburg, 1911.
© Ierom. Savatie Baștovoi
© Editura Cathisma, pentru prezenta ediție, București, 2009
cathisma@mail.ru
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TIHON, ieromonah
Arhiereul / ieromonah Tihon; trad, din 1b. rusă: Mihai Costiș; rev. trad., cuvânt înainte și note: ieromonah Savatie Baștovoi. - București- Cathisma, 2009
ISBN 978-973-88443-5-3
I. Costiș, Mihai (trad.)
II. Savatie Baștovoi, ieromonah (trad.; pref.)

Cuvînt înainte

ARHIEREUL este o carte care provoacă. Scrisă la începutul secolului al XX-lea, ea continuă să rămînă un strigăt împotriva conformismului bisericesc. Autorul ei, ieromonahul Tihon, despre care nu cunoaștem nici un amănunt, este un nemulțumit de atmosfera de căldicime generală care domnește în Biserică. El gîndește un păstor ideal în persoana personajului principal al cărții - Arhiereul -, care încearcă să readucă duhul apostolic printre preoți și credincioși. Nimic nu ne împiedică să credem că acest „Arhiereu" a existat în realitate și că, poate, el însuși a scris această carte.

Arhiereul este o operă literară, o nuvelă, nu un tratat de ecleziologie. Faptul

însă nu trebuie să ne mire. Rușii sînt un popor sensibil, care preferă să asculte un cîntec despre Dumnezeu, să citească o poezie, decît să umble la dogme. Poate tocmai de aceea ei nu au dat lumii constructori de sisteme filosofice, dar au dat mari scriitori și artiști. *Viețile Sfinților,* așa cum le-a scris Sfîntul Dimitrie al Rostovului, pe care mulți le critică pentru abundența de „idilism" și „literatură", sînt foarte reprezentative pentru felul rușilor de a înțelege Ortodoxia. în aceeași tradiție mi se pare că se înscrie și cartea părintelui Tihon, unde scopul principal nu este acela de a sluji unor norme și prejudecăți, ci acela de a ajunge la oameni, de a fi citită.

Deși, pe undeva, cartea se vrea a fi un program de angajare duhovnicească, ea se citește ca o cronică interesantă, realistă, poate pe alocuri prea sinceră, a vieții bisericești. Autorul este un bun scriitor, hrănit la sînul marii literaturi ruse. Personajele sînt vii, sincere, neinventate. Cartea se citește cu plăcere și, odată citită, nu mai poate fi uitată.

Ieromonah Savatie

Părintele Pavel stătea pe puntea vaporului și bea. Sticla pe care o avea în față, pe măsuță, fusese aproape golită. Sorbise pahar după pahar, la intervale scurte, fără măcar să guste din mîncare. Bea cu îndărătnicie, sfidător, accentuînd intenționat caracterul ocupației sale și rînjind în sinea sa: „Ei, priviți, dar, frați ortodocși, admirați-vă păstorul!" Numele generic de „ortodocși" părintele Pavel îl folosea pentru toți pasagerii vaporului, dintre care mulți începeau deja să arunce priviri circumspecte spre masa preotului și-l căutau precauți, cu coada ochiului, pe căpitanul vasului. Unele mămici își luau de mîneci copiii ce se zbenguiau pe punte și, sub diverse pretexte mai delicate, îi depărtau de preotul buclucaș. Părintele, deși înțelegea de minune atitudinea publicului față de persoana sa, nici gînd n-avea să se potolească, ba, dimpotrivă, încerca în fel și chip să-și arate deplina nepăsare. Ar fi vrut, mai cu seamă, să-și demonstreze disprețul față de un confrate preot care se plimba pe punte printre ceilalți pasageri și lăsa impresia că admiră frumusețile peisajului.

Ținuta impunătoare, pasul hotărît, mișcările grațioase ale acestei persoane îl dezgustau în mod deosebit. Nu reușea să-i deslușească fața, întrucît se ținea departe și doar de cîteva ori îi aruncase cîte o privire fugitivă peste umăr.

„Și cu ce, mă rog, se mîndrește omul? cugeta părintele Pavel. Preot la fel ca și mine, doar că slujește în oraș, probabil, și solda îi e de vreo două mii de ruble cazone. Cu așa trai, oricine ar putea face pe grozavul... Da' te-aș pune în locul meu și te-aș vedea eu atunci... Dar așa, uită-te la el, zici că-i arhiereu!" Părintelui i se făcu și mai amar pe suflet de la aceste gînduri, iar pizma asupra confratelui „impozant" spori. Apucă paharul, îl răsturnă dintr-o mișcare pe gît, apoi
scuipă mojicește pe podea, lucru pe care îl făcu atît de energic, încît șapca, ce și pînă atunci abia i se mai ținea pe creștet, i se rostogoli la picioare. Părintele nu arătă nici cea mai mică intenție să o ridice. Se lăsă cu toată greutatea peste masă și-și aținti privirea buimacă asupra publicului. Observă cum preotul cu pricina se întoarse și porni cu pași liniștiți direct spre el. Fără a ridica privirea, părintele Pavel își aținti auzul spre zgomotul domol al pașilor și foșnetul rasei de

mătase. Iată-l aproape de tot. II copleși dorința de a-i arunca vreo glumă înțepătoare, de a-l pune într-o situație jenantă.

- Părințele, hei, părințele! strigă cu o privire șugubeață cînd preotul ajunse în dreptul său, ce zici de-o votculiță?

„Părințelul" se opri, îl fixă pentru o clipă cu privirea, zîmbi, apoi răspunse:

- Mulțumesc, fîrtate, dar nu beau.

Ridică apoi pălăria de pe podea, o îndreptă grijuliu, o puse pe masă, după care se așeză lîngă părintele Pavel.

Părintele Pavel nu se aștepta la una ca asta. Gîndea că se va alege cel mult cu o privire plină de dispreț, după care confratele „curățel" va trece mai departe, în

vreme ce el, părintele Pavel, îi va rîde în spate. Acest comportament însă îl dezarma. I se făcu jenă. Gîndul că a jignit un om de treabă îl fîstîci. Dorind să scape de sentimentul de stîngăcie și să-și atenueze obrăznicia, continuă conversația, trecînd de la sarcasm la tonul dezlînat al unui om cherchelit:

- De pe unde ești? întrebă el, arun- cînd o privire piezișă către noul său interlocutor.

Acesta își îndreptă poalele rasei, se făcu mai comod și, întorcîndu-se spre părintele Pavel, răspunse cu o voce calmă și senină:

- Sînt de departe... Merg, iată, și admir măicuța Volgă. Cît belșug aici, cîtă nemărginire! Și cîtă viață! Atîta lume, atîta marfă, atîta mișcare: numai vasele de pasageri dacă ai sta să le numeri! Abia cînd vezi cu ochii tăi acestea îți dai seama de ce poporul nostru iubește atît de mult acest rîu, de ce îl cîntă în cîntecele sale și de ce-i poartă dorul atunci cînd e departe de el. Este, într-adevăr, un rîu mare.

- Păi, bineînțeles că așa e, încuviință părintele Pavel.

Fiind născut și crescut pe malurile Volgăi, își iubea rîul și se mîndrea cu el, ca un adevărat locuitor al ținutului. Lauda adusă de „părințelul" de pe alte meleaguri îl măguli. Nu-i rămase nici urmă din vechea ostilitate și începu să-l asculte cu o bunăvoință crescîndă.

- Multă bogăție aveți voi aici - continuă oaspetele -, dar și multă durere... Multe lacrimi și nevoi deznădăjduite, însă nu asta e cea mai mare năpastă. Am avut ocazia să observ viața unui popor mic de la marginea țării, care trăiește mult mai greu decît mulți dintre țăranii noștri. Umblă doar în zdrențe, mănîncă acasă doar mămăligă sau pîine de orz, și aceea nu pe saturate. însă cînd stai să-i privești: ca brazii, toți ca unul. Mersul le e sprinten, iar înfățișarea atît de mîndră, de parcă ar purta nu zdrențe, ci tunică de general. îți vine să crezi că n-au nici necazuri, nici griji și nu cunosc nici o lipsă. Așa că necazul nostru nu e în sărăcie, și nici în supărări. Necazul e că rusul nostru nu știe să lupte cu belelele și cu amarul. Dă peste el năpasta și se înarmează sau cu răbdare, vădind, adesea, o răbdare, într-adevăr, de fier, sau se răzvrătește, iarăși, fără nici un fel de măsură, și cel mai adesea se străduiește doar să scape cumva de necaz, să-l

înece, să-l înăbușe, să-l stingă. Exact ca și dumneavoastră. V-a ajuns năpasta și, în loc să luptați și să o înfrîngeți, v-ați supărat și ați început să beți..., și vreți să adăugați la un necaz altul și mai mare.

Părintele Pavel se uită mirat la interlocutorul său. „Și de unde știe, oare, că beau de necaz?", se întrebă el.

- Priviți însă cîtă putere aveți! spuse oaspetele și-l bătu zîmbind pe umăr. Uite ce umeri de voinic! Cu aceștia nu numai necazul propriu, dar și din al altora ați putea duce!

Părintele Pavel adulmecă, brusc, un aer de vioiciune. își aminti că în satul său țăranii, enoriașii săi, recunoșteau adesea că nimeni nu se poate întrece cu el, părintele Pavel adică, la muncă.

- Și, uite, încă o trăsătură rusească, continuă oaspetele, cugetînd parcă mai mult pentru sine. îl lovește pe rus năpasta și, iată-l, umblă cu ea, se poartă nevăzînd și neauzind nimic, și nu se gîn- dește deloc că altul ar putea avea o durere și mai mare. Ne place să ne așternem necazul pe inimă, și nu observăm că, fiind preocupați de necazul propriu, le adăugăm și altora necaz. Așa cum faceți dumneavoastră acum, bunăoară.

- Păi, și cui, mă rog, adaug eu acum necaz? se miră părintele Pavel.

- Cum, adică, cui? Iată, dumneavoastră stați aici și beți, vă înecați durerea, iar la omul de colo, de pildă, nu v-ați gîndit... Uite, domnul care stă așezat acolo, pe băncuță. Adineauri am trecut pe lîngă un sat cu biserică, iar dînsul și-a scos șapca și s-a însemnat cu semnul crucii. Mai este încă, se vede, credință în inima lui. Ei, și acum spuneți-mi, nu-i este oare lui dureros să vadă un păstor al Bisericii îndeletnicindu-se cu o asemenea ocupație?

Părintele Pavel trase rușinat cu coada ochiului spre sticla de pe masă, în timp ce oaspetele chemă chelnerul și-i arătă printr-un gest discret să ia de pe masă paharul și sticla. Părintele Pavel nu protestă, ci doar încercă să-și justifice întrucîtva comportamentul:

- Păi, greu e și mare necazul meu. De necaz beau, ați observat bine asta, părinte.

- Dumneavoastră mai bine povestiți-mi despre necazul ce-l aveți, împăr- tășiți-vă frățește, și poate nici necazul n-o să vă pară atît de

greu. O durere împărtășită e doar o jumătate de durere.

Părintele Pavel simțea și singur dorința de a-și vărsa amarul în fața acestui părinte bun la inimă. Către aceasta îl predispunea fața lui blîndă și, mai ales, ochii săi inteligenți, serioși și parcă triști, însă totodată plini de bunătate și căldură. Astfel de oameni se interesează de o durere străină nu doar dintr-o simplă curiozitate.

- Am fost tras la judecată - începu părintele Pavel -, am cununat fără acte... Treaba s-a petrecut în felul următor: vin la mine un flăcău și o fată și mă roagă să-i cunun. Ea orfană, el orfan, au lucrat împreună la fabrică, și iată că au căzut, sărmăneii, în păcate, și vor să fie totul dat la lege, să fie toate făcute cu Dumnezeu, însă alt necaz - n-au acte. Ea trăise la o mătușă, a fugit apoi de acolo și a rămas fără acte, iar ale lui erau expirate, le-a trimis să le schimbe, însă tot nu soseau.

ARHIEREUL

„Nu se poate, le spun, fără acte nicidecum nu se poate."

„Păi cum, dar, părinte, mă întreabă ei, e mai bine așa, fără Dumnezeu, să trăim?"

„Asta-i treaba voastră, le zic eu, mergeți de unde-ați venit."

Stau amîndoi nemișcați, mireasa plînge, iar mirele se aruncă la picioarele mele... Ce să fac? Mi s-a făcut milă de ei, așa că am deschis biserica și i-am chemat înăuntru.

„Păi uitați cum facem, le zic, că aveți majoratul văd eu și singur, voi însă jurați în fața Domnului Dumnezeu și a preacuratului Său chip că nu aveți între voi nici o legătură de rudenie. Au jurat. Iar eu am luat și i-am cununat. Trăiți, așadar, Dumnezeu cu voi... Și pentru cununie n-am luat nimic, pentru că, într-adevăr, se vedea pe ei că n-ai de la cine lua. Iar pentru ca mai-marii să nu afle de cele întîmplate, nu i-am înscris nici într-un registru, le-am dat doar la mînă o adeverință că sînt, într-adevăr, soț și soție și sînt cununați legitim. Așa s-ar fi terminat toate, însă, vezi dumneata, mi-au apărut tot felul de tovarăși între timp... M-am certat cu unul dintre ei, cu parohul din satul vecin, iar el m-a pîrît la consistoriu. Ei, și mai departe, după cum se obișnuiește: au deschis dosar, m-au judecat... Și m-au trimis la mănăstire, să aduc pocăință. M-am dus la arhiereu, mă gîndeam să-l înduplec. Da' de unde, nici nu m-a primit. A transmis doar prin

chileinic[1]: „Spune-i netrebnicului aceluia nici în ochi să nu mi se arate". Și-atunci am fost cuprins de obidă[2]. „Dacă-i așa, zic, atunci transmite arhiereului că nu numai la mănăstire, dar nici în parohie nu mă mai întorc. Las' să numească pe cine vrea în locul meu!" Am întors spatele și am plecat. Uite așa am și părăsit locul. Voiam să-mi găsesc vreo ocupație particulară, însă cine are nevoie de un preot „în rezervă"? Am vrut să mă angajez ca muncitor, însă nu vor să mă ia, se jenează, vezi Doamne, să arunce saci cu orz pe spatele unui om în rasă... Și iată, așa, mă plimb acum de ici-colo. M-am gîndit să încerc să plec în altă eparhie, să-mi caut acolo un loc, poate se găsește undeva un arhiereu cu suflet bun care să mă înțeleagă. M-am pornit, iată, către arhiereul din partea locului, se spune că-i bun... Se vede însă că așa-i ghinionul meu: tocmai a plecat, a fost numit în altă parte, iar aici așteaptă să vină unul nou. Și dacă acesta va fi unul din ăștia cu nasul pe sus, ce mă fac atunci? Iar mergi de colo-colo, dar acasă așteaptă familia, copiii... Degrabă va trebui să punem și dinții la păstrare. Cum să nu dai în băutură?

IEROMONAH ITHON

- în locul dumneavoastră aș fi procedat la fel, spuse părintele, înviorîndu-se. Nu este treaba preotului să adune dovezi prenupțiale sau să perfecteze actele logodiților. Pentru singurul fapt că actele sînt în regulă nu se va adăuga har de la Dumnezeu, după cum nici lipsa unor atari acte nu poate împiedica primirea binecuvîntării dumnezeiești. Căsătoria exista și în primele veacuri ale creștinătății, cînd nimeni habar n-avea de adeverințe de naștere sau registre. Altă chestie ar fi fost, într-adevăr, dacă era să cununați niște minori. Ar fi fost un păcat mare, întrucît Taina Cununiei ați fi transformat-o într-o pomenire în deșert a numelui lui Dumnezeu. Nu ar fi fost har în Taină. Este aceeași cu a te ruga pentru vindecarea unui om deja mort, adică de a săvîrși Taina Maslului asupra unui cadavru. Cununînd minorii, ați fi încălcat legea naturii, conform căreia se pot căsători

---

[1] Chileinic - ucenic de chilie. în Rusia se obișnuiește ca pe lîngă arhiereu, starețul de mănăstire sau bătrîni să fie un frate care să se îngrijească de ordinea chiliei, de primirea oaspeților etc. Chilei- nicul mai are și rolul să intermedieze între arhiereu sau stareț și vizitatori, informîndu-i pe primii cu dorința celor din urmă *(nota trad.).*

[2] Obidă - mîhnire, jignire *(nota trad.).*

doar persoane ce au atins o anumită vîrstă și o anumită maturitate biologică. Căci legile naturii, ca și legile morale, sînt deopotrivă legi ale lui Dumnezeu. Dumnezeu le-a rînduit și pe unele, și pe altele. Observați ce neghiobie ar ieși: pe de o parte, ați încălca porunca lui Dumnezeu, iar, pe de altă parte, ați cere lui Dumnezeu har pentru a împlini această încălcare. Desigur, aici harul lui Dumnezeu nu pogoară, iar în loc de Taină se săvîrșește profanarea Tainei.

Așadar nu ați săvîrșit păcat. E adevărat, pentru nerespectarea formalităților ați fost supus pedepsei, însă nu putea fi oare această pedeapsă suportată, măcar și de dragul acelei bucurii pe care ați adus-o tinerilor? Doar sînt sigur că aceștia au fost bucuroși și v-au mulțumit.

- Păi cum altfel! Chiar zilele acestea, de cînd merg cu vaporul... Ies odată pe chei, caut să cumpăr ceva de mîncare. Aud deodată: „Sărut mîna, părinte, nu doriți niște mere, iată, serviți de-aici". „De ce să nu doresc? răspund eu, cît fac la mătăluță?" „Cum aș putea lua bani de la dumneavoastră, părinte? Luați așa... Chiar nu mă recunoașteți, părinte?" Mă uit mai bine - ea e, mireasa fără document. „Cum o mai duceți?" o întreb, iar ea zice rîzînd de bucurie: „Slavă Domnului, părinte! Dumnezeu ne-a dăruit un fecioraș!" „Ei, îi zic eu, Dumnezeu să vă dea sănătate", iar ea îmi bagă în mînă coșul cu mere și mă roagă frumos să-l iau. L-am luat, ce să-i fac? Tot drumul apoi am servit călătorii cu mere.

- Ei, vedeți, iar dumneavoastră ați început să beți. Cu necazurile trebuie să lupți și să te rogi mai tare lui Dumnezeu. Rugăciunea învoioșește pe om, îi împrospătează mintea, iar omul cu puteri proaspete va găsi oricînd ieșire din situație. Dumneavoastră aveți suflet bun, aveți și puteri. Așa că nu vă nenorociți nici pe dumneavoastră înșivă, nici pe cei din jur... Dar se pare că ne apropiem de oraș. Degrabă va trebui să coborîm... Și eu sînt aici pentru prima oară. Am primit de curînd numirea în funcție. Uitati ce zic eu: treceți pe la mine, apartamentul meu va fi pe undeva pe lîngă catedrală. O să mai stăm de vorbă, poate inventăm ceva. Deci pe curînd! Acum, mă iertați, trebuie să-mi pregătesc bagajele.

Părintele se ridică, îi întinse mîna și-l sărută de trei ori.

- La revedere, zise cu sfială în glas părintele Pavel. Vă

mulțumesc pentru un cuvînt bun și iertați-mă. N-am crezut că sînteți așa...

- Domnul să ierte! a spus celălalt preot și s-a îndreptat spre cabina sa.

IEROMONAH TIHON

II

Trecu o săptămînă. Părintele Pave] nu reușea nicidecum să găsească îndrăzneală pentru a cere audiență arhiereului. Din ziare află că noul arhipăstor a sosit deja și a intrat în funcțiune. „Oare cum e? își făcea griji părintele Pavel, și dacă nu mă primește, și dacă îmi zice și ăsta să mă car de unde am venit?"

In sfîrșit, îi veni gîndul să întrebe mai întîi pe cineva, care l-ar cunoaște mai bine, și abia apoi să ceară audiență. Și-a amintit că în oraș, undeva la periferie, locuiește un vechi coleg de-al său de seminar, părintele Gherasim. Hotărî să-i facă o vizită; poate că, oricît de puțin, tot va putea afla ceva. Nu îndrăznea să apeleze la părintele cu care s-a întîlnit pe

vapor - îl împiedica timiditatea sa înnăscută. „Desigur, el e bun la suflet, e blînd și smerit, mi-a ridicat chiar și șapca de jos, pe cînd eu credeam că e un în- gîmfat ordinar, dar... Preotul de oraș e preot de oraș, nu poți așa, pur și simplu, să dai buzna, mai ales în halul ăsta..." Părintele își privi rasa ponosită și se hotărî să meargă să-l caute pe părintele Gherasim.

Căutările n-au durat mult. Imediat ce a ieșit la marginea orașului a fost îndreptat în direcția necesară chiar de primul ieșit în cale - un tip cu înfățișare de vagabond care s-a oferit chiar să-l conducă pînă la casa vechiului său prieten. Părintele Pavel observă că această călăuză deșănțată vorbea totuși cu o dragoste aparte despre părintele Gherasim.

- Sînteți, cumva, un enoriaș de-al părintelui? întrebă părintele Pavel, vrînd să înțeleagă motivul acestei atitudini pline de respect.

- Nu, eu sînt al nimănui, sînt de la azil, „azilant", cum ni se mai spune acum. Pe părintele însă îl cunosc toți aici. Poftim, iată și apartamentul lui. La revedere.

„Azilantul" se întoarse în drumul său, iar părintele bătu în ușă. Sonerie nu era.

22

- Poftiți, cine-i acolo? se auzi de după ușă. Intrați, nu este închis, împingeți ușa mai tare.

Părintele Pavel împinse ușa și se pomeni direct în odaie. Aruncă o privire fugară și se opri nedumerit. Pereții erau goi. Lîngă un perete sta patul, lîngă alt perete - un dulap plin cu tot felul de sticluțe și flacoane. Cîteva scaune de lemn și o masă de scris, cu un morman de cărți pe ea. La masă, încovoiat, cu o carte în mînă, stătea părintele Gherasim. Părea foarte îmbătrînit și slăbit. Părintele Pavel își recunoscu cu greu colegul de seminar. Văzînd că cel intrat este un preot, părintele Gherasim se ridica și il invită prietenește să intre:

- Poftiți, poftiți, vă rog să vă așezați. Doamne Dumnezeule,-să fie acesta Pavlu- șa[3]?... Tu ești, dragă? Ce vînt te-aduce?

---

3 Diminutiv pentru Pavel. Limba rusă cunoaște diminutive pentru toate numele, ca de exemplu: Natalia - Natașa, Mihail - Mișa, Aleksandr - Sașa,

Liudmila - Liuda etc. Oamenii apropiați nu se numesc niciodată pe numele întreg, care figurează doar în acte și este folosit ca semn de politețe. Numindu-l pe părintele Pavel Pavluța", părintele Gherasim își arată deschiderea și sinceritatea față de vechiul său prieten *(nota traci.)*.

Părintele Pavel nu găsi ce să-i răspundă imediat. Imbrățișîndu-l prietenește, îl sărută de trei ori, după care se lăsă greoi pe scaun, continuînd să examineze camera. Privirea lui căuta parcă ceva.

- Cum așa... Cum vine asta... Ce înseamnă asta? întrebă într-un sfîrșit părintele Pavel. Oare... Intr-adevăr...?

Nu putu termina întrebarea. Părintele Gherasim își dădu singur seama și răspunse:

- Vorbești, probabil, despre apartamentul meu de burlac? Dă-i înainte, o să ajungi unde trebuie. Mai ții minte, în seminar, cum mă numeați toți ghinionist? îmi proroceați încă de pe-atunci necazurile. Așa s-a și întîmplat. O singură bucurie am avut, și pe aceea am în-

gropat-o. Iar alături - fiica... Și, iată, trăiesc, după cum vezi, singur cuc. Dar să lăsăm astea, să nu zgîndărim rănile vechi. Vorbește mai bine despre tine, doar nu ne-am văzut de atîția ani! Cum ai ajuns în oraș la noi? Și, în genere, unde slujești, ce mai faci? Ai soție, copii?

Părintele Gherasim își bombarda cu întrebări vechiul coleg, însă acesta nu se grăbea să răspundă.

Stătea tăcut pe scaun. își amintea acum de cuvintele părintelui de pe vapor: „Te lovește năpasta și, iată, umbli cu ea, o porți, nevăzînd și neauzind nimic, și nici nu te gîndești că altul ar putea avea o durere și mai mare". Ce înseamnă durerea sa pe lîngă cea a prietenului? Este sănătos, are o soție tînără, plină de viață. Și nu e oare cel mai fericit om din lume atunci cînd cei patru copilași i se zbenguie în jur, i se așază pe picioare, i se urcă pe umeri, sănătoși și zburdalnici? Să tot trăiești și să te bucuri! Părintele Gherasim a rămas fără toate aceste bucurii... Și, iată-l, trăiește! Părintelui Pavel i se făcu rușine de micimea sufletului de care dăduse dovadă în ultima vreme. în cîteva cuvinte, dar fără însuflețirea de pe vapor, îi povesti prietenului său despre problemele ce-l aduseră aici.

- Nu dispera, îi spuse părintele Gherasim. Treaba e reparabilă. Avem acum un arhiereu nou, destul de noncomformist, și, se pare, promițător... Poate va privi la fapta ta cu totul din alt punct de vedere.

- De fapt, pentru asta am și intrat pe la tine, să te întreb ce părere ai despre el.

- Cum să-ți spun... L-am văzut cînd a fost primit la catedrală. Nu-ți prea poți

da seama chiar de la început ce fel de om e, atît doar pot să-ți spun, că este foarte original. Nu am mai văzut din ăștia. Chiar nici n-am auzit despre așa ceva. Despre „primirea" sa încă vorbește tot orașul. Poate ai auzit!

- Nu, n-am avut ocazia. Sînt aici abia de-o săptămînă.

- Păi și el e doar de-o săptămînă. Vinerea trecută am primit telegramă că, uite-l, vine, întîmpinați-l. Toți ai noștri s-au adunat în catedrală. Și-au pus veșmintele, au aprins policandrul. Au mai venit cîțiva și dintre orășeni. Pe chei îl aștepta trăsura. Și stăteau toți, așteptînd să bată clopotele, iar între timp discutau tot felul de chestii, mai ales despre arhierei. Un părinte mai șugubăț a povestit chiar un banc, și atît de hazliu l-a zis, încît protodiaconul, care stătea lîngă tronul arhieresc, a căzut de-atîta rîs în tron. Stătea, iată-așa, pe tron, și rîdea în hohote, într-o mînă ținînd cădelnița, iar în cealaltă dichiriul'. Ceilalți începură a

[1] Dichir și trichir - sfeșnice speciale pentru două și trei lumînări folosite în slujbele cu arhiereu. Diaconul întîmpină arhiereul cu dichirul într-o mînă și cu cădelnița în alta. Faptul că diaconul și-a permis să cadă în tronul arhieresc denotă obrăznicia și nepăsarea aceluia. în Biserica 26 rîde de protodiacon. Printre vorbe și hohote, n-au observat că în altar intraseră doi părinți străini. Poate că cineva i-a observat, dar nu i-a băgat în seamă - parcă puțini preoți necunoscuți pot să intre în altar? Aceștia au intrat, s-au închinat cuviincios, s-au rugat și au sărutat sfîntul prestol. Unul dintre ei, cu cruce împodobită[45], s-a așezat deoparte, cu o cutie în mînă, din cele în care se poartă camilafca, iar celălalt a început să examineze biserica, s-a uitat prin altar, apoi a trecut mai departe, printr-o ușiță laterală, care duce din altar în palamar- că[6]. Acolo, în coridor, se întîmpla ca pă-

---

Rusă, nimeni în afara arhiereului nu are dreptul să se așeze în tron, nici preotul, cu atît mai mult diaconul. Menționez acest lucru întrucît în România am văzut preoți șezînd în tronul arhieresc în timpul citirii *Apostolului (nota trad.).*

[5] în Biserica Rusă, toți preoții sînt purtători de cruce, spre deosebire de preoții greci sau români. Crucile însă sînt de trei feluri, în funcție de meritele preotului: cruce de argint, de aur și cruce împodobită sau cu pietre scumpe. Prin acest amănunt, autorul arată că preotul intrat era protos *(nota trad.).*

intră preotul și slujitorii. Așa se explică faptul că cei doi preoți au intrat în altar fără să fie văzuți de credincioșii din biserică *(nota trad.).*

rinței noștri să mai iasă la o țigară. în- trucît trecuse de acum ceva timp de cînd așteptam arhiereul, se adunaseră acolo mai multi dintr-ai noștri. Fumul puteai să-l tai cu cuțitul. Părintele s-a îndreptat direct într-acolo.

Deodată, vedem că vine trăsura, iar clopotele nu se bat. Ce să mai însemne și asta? Ne uităm, ies părintele protoiereu și alți părinți în întîmpinare, și nici un arhiereu! „Nu e, n-a venit" - ne anunță protoiereul. Am reușit, ce-i drept, să mă sperii binișor. Ajung pe chei și văd că vaporul a sosit cu o oră înainte de vremea prevăzută. M-am gîndit, gata, am dat de belea. întreb pe căpitan, iar ăsta îmi spune că nu a zărit nici un arhiereu la bord și că, probabil, au confundat ceva în telegramă. Părinții s-au adunat grămadă să hotărască ce facem mai departe. Iar în timpul acesta, părintele acela necunoscut intră în altar și se îndreaptă direct spre tronul arhieresc. Pășește pe orleț[7] și-și scoate rasa, iar lapiept vedem toți... panaghia[8]! însoțitorul îi deschide cutia și scoate de acolo ca- milafca[9] arhierească. își pune culionul, își face semnul crucii, ne binecuvîntează pe toți și spune: „Pace vouă, părinți și frați! Vă mulțumesc că ați ieșit în întîmpinarea mea!"

Stau părinții și frații noștri și doar clipesc din ochi de uimire - prea neașteptat s-au întîmplat toate.

Iar vlădica zice mai departe: „Au fost vremi de pace în Rusia, cînd se cinstea cu cinste înaltă sfînta credință ortodoxă, erau cinstiți la fel atunci și arhiereii. La dangătul clopotelor se aduna atunci întreg poporul, pentru a-și întîmpina ar- hipăstorul. Acum e altfel. în popor s-aîmpuținat de tot cucernicia, cît despre intelectualii noștri - aceștia s-au desprins cu totul de Biserică. Vor veni zile de grele încercări

---

vultur, vulturaș. Se folosește doar în slujbele arhierești și doar arhiereul are voie să calce și să stea pe el. Unii arhierei români slujesc fără orleț, de aceea obiectul poate să fie unora necunoscut *{nota trad.).*

[8] Panaghia sau engolpionul - însemn arhieresc, un medalion de formă ovală sau rombată. încadrat într-o cruce discretă, avînd chipul Maicii Domnului sau, mai rar, al Mîntuitorului *{nota trad.).*

[9] Camilafcă - potcap rotund, acoperit cu un văl negru, purtat de călugării ortodocși. Arhiereii, deoarece provin din rîndul călugărilor, poartă camilafcă. La mitropoliți și patriarhi, vălul ce acoperă camilafcă poate fi alb *{nota trad.).*

pentru fiii cei credincioși ai Bisericii, pentru păstorii și arhipăstorii ei. Și nu e timpul acum să ne gîndim la mărire: a venit timpul cînd arhiereii trebuie să-și scoată mitrele aurite - semnul slavei lui Hristos - și să-și pună cununi de spini, căci mai mult se hulește astăzi în popor numele Domnului decît se slăvește. Vremuri tulburi trăiește azi Rusia: bîntuie peste tot frămîntări, se înmulțesc hoțiile, tîlhăriile, uciderile. Taina fărădelegii se lucrează, crește și se împrăștie de la o zi la alta, ceas cu ceas. Și cine să se ridice la luptă cu răul dacă nu noi, păstorii turmei cuvîntătoare a lui Hristos?! Căci lupta noastră este tocmai cea cu puterile și cu împărățiile întunericului, ale veacului acestuia, cu duhurile cele răuvoitoare ale iadului. Să purcedem, așadar, împreună, fraților, la luptă grea! înaintea noastră stă însuși Cel dintîi Păstor, Domnul nostru lisus Hristos. Pe El să-L aveți mereu în fața voastră. Despre El să vă amintiți în fiece minut, în fiece clipă.

Vă spun astea pentru că voi, adunîn- du-vă să întîmpinați arhiereul, despre Marele Arhiereu nevăzut ați uitat. Aici e sfîntul Său prestol, iar voi vă permiteți să spuneți tot felul de bancuri. Aici e locuința Domnului, aici e harul curat și tainic al lui Hristos, iar alături voi ridicați fum puturos de tutun. Nu vă zic aceste cuvinte amare de adevăr pentru a vă mustra, ci, pur și simplu, constat cît de des ne depărtăm privirile de la Arhiereul ceresc și le ațintim spre arhiereul pămîntesc. Și multe alte neorînduieli mai avem. Cine e vinovat de ele? Nu e timpul acum să ne ocupăm de această chestiune. Puneți-vă cu toții, și cei drepți, și cei greșiți, la lucrarea sfîntă a țarinei lui Hristos. Priviți numai cîte se întîmplă acum în această țarină.... Se împlinesc cuvintele Proorocului Isaia: «Vor rătăci pe pămînt flămînzi și cumplit apăsați și în vremea foametei își vor arăta colții și vor huli pe împăratul lor și pe Dumnezeul lor»".

Multe a mai vorbit vlădica. Frumos a vorbit. Spre sfîrșit i-a rugat pe toți să se roage cu el înainte de a începe slujirea împreună... Abia aici părinții și-au venit

în fire și au mers să-și ia binecuvîntare, să-l felicite cu sosirea și să-i ureze bun venit... Am slujit apoi un Te-Deum. Apoi vlădica și-a scos veșmintele, și-a pus iar rasa și a tăiat-o iute de pe amvon. Aici au sărit cei de la catedrală să-l sprijine de subsuori pe scări, iar el unde zice: „Nu vă faceți griji, nu sînt gravid". I-a luat singur de mînecă și le-a spus: „Ei, acum arătați-mi unde e locuința mea, iar pe voi, părinți și frați, vă aștept duminică spre seară la un ceai". Da, e original arhiereul... - și-a încheiat povestirea părintele Gherasim.

După puțin timp însă continuă:

- Duminica trecută vlădica a slujit în catedrală. M-am dus special să văd cum slujește. Slujește frumos. Are o voce puternică, sonoră. Este impunător, iar în veșminte arhierești arată și mai bine. Tot să stai să-l admiri cînd iese cu cădelnița in biserică. O ținută cu adevărat împărătească... Mîine va sluji tot aici, la mănăstire. Mergi și te uită, dacă tot ai dorință să-l vezi.

- M-am gîndit și singur la asta. Trebuie să-l văd înainte de a intra pe la el. Ochiul nu mă minte în astfel de cazuri, îmi va plăcea - mă voi duce la el, iar, dacă nu-mi va plăcea, nici n-are rost să încerc.

O bătaie în ușă a întrerupt discuția prietenilor.

- Da, poftiți, vă rog, a răspuns bătăii părintele Gherasim.

Ușa s-a deschis, iar de după ea se arătă un cap scîlciat, pesemne tot al vreunui „azilant" din împrejurimi.

- Părințele, ați promis că veți intra pe la noi, să nu uitați, vă rog!

- Acușica ies, răspunse părintele și se ridică în picioare.

- Ei, Pavlușa, iartă-mă, trebuie să plec, am aici de rezolvat o trebușoară. Rămîi la mine, nu? Unde te-ai oprit? La hotel? Și de ce, mă rog? Mută-te la mine chiar acum, bine? Vom locui împreună pînă se va rezolva problema ta.

- Dacă-mi permiți, atunci vin cu cea mai mare plăcere, se învoi părintele Pavel. Numai că o să vin mai tîrziu. Astăzi, se pare, ești un pic ocupat. Merg mai întîi la arhiereu, și după asta...

- Cum vrei. Dacă mai tîrziu, atunci așa să fie. Numai vino. îmi vei spune totodată ce ți-a spus arhiereul.

Prietenii își luară rămas bun. Părintele Gherasim plecă însoțit de individul ce aștepta după ușă, iar părintele Pavel se îndreptă spre cămăruța sa din hotel.

IEROMONAH TIHON

III

Abia pe la unu noaptea părintele Gherasim se întoarse, obosit și necăjit, la locuința sa de burlac. „Trebu- șoara" pe care a trebuit să o rezolve după despărțirea de vechiul său coleg s-a dovedit a fi peste puteri. L-au chemat prea tîrziu. Fedotîci, așa se numea „azi- lantul" cu pricina, aștepta de la el ajutor disperat pentru soția sa, care era pe patul de moarte. Pentru doctor nu avea bani, dar nici nu era mare nevoie, căci toți știau că părintele Gherasim poate îngriji un bolnav chiar mai bine decît mulți dintre doctorii adevărați. Intrînd în cămăruța sărăcăcioasă a lui Fedotîci, părintele își dădu seama că femeia se află deja în agonia morții. Peste o oră și jumătate aceasta își dădu sufletul. în fața 35 părintelui rămase Fedotîci singur, pierdut, contrariat, confuz. Părintele știa că Fedotîci nu are nici un cunoscut apropiat și, suflecînd mînecile reverendei, se apucă să pregătească răposata pentru înmormîntare. Peste o oră, cu ajutorul lui Fedotîci, părintele reuși să o așeze pe masă, sub icoane.

- Nu te necăji așa, Fedotîci. Lasă, vom trăi cumva și așa, singurei - spuse la despărțire părintele și, lăsîndu-l de unul singur cu răposata, se îndreptă spre casă.

Înmormîntarea a fost fixată pentru a doua zi.

Părintele Gherasim voia să se odihnească, însă somnul îl părăsea -întâmplarea lui Fedotîci îi trezea amintiri dureroase, care năvăleau laolaltă peste el. Toată viața îi trecu pe dinainte, chiar și peisajele copilăriei, care păreau demult uitate. Satul, aerul pădurii și al cîmpului... Tatăl - preot... în drum se bat niște țărani beți. Alături s-au luat la bătaie niște băiețandri. Din vecini se aude un țipăt neomenesc - acolo bărbatul „își învață minte" nevasta.

- Doamne, și ce nu-i ajunge omului? De ce se bat unii pe alții? se întreba, oftînd, mama părintelui Gherasim.

Și oftatul ei se întipări în mintea bă- iețandrului Gheraska, viitorul părinte Gherasim. Această întrebare îl chinuise în școala duhovnicească Și, mai apoi, cu mai multă putere, în seminar. Abia în al cincilea an de seminar a primit, după cum i se părea, un răspuns clar: „Nu e destulă dragoste. Dragoste de oameni și de Dumnezeu.

Oamenii au uitat Evanghelia. Creștinii L-au părăsit pe Hristos, neîncetînd însă de a se numi cu numele Lui". Din acest moment, tînărul și înflă- căratul seminarist Gherasim Ivanovici nu vorbea nimic altceva decît despre dragoste. Lecturile sale preferate erau cele în care eroii propovăduiau dragostea. Tot în această perioadă hotărî cu tărie să devină preot și să-și dedice toate puterile pentru a predica pacea și dragostea. Viitoarea parohie și-o imagina ca pe cea mai săracă din întreaga eparhie, într-un sătuc uitat și depărtat.

Nu mult după asta însă părintele a fost nevoit să renunțe la gîndul unei parohii rurale, întrucît observă oameni și mai nefericiți la oraș. Aceștia erau locatarii diverselor aziluri. Acestora le lipsea și mai mult ceea ce părintele Gherasim avea de gînd să le ducă sătenilor. Aici era adevărata împărăție a urii și a întunericului. Și iată, părintele se hotărăște să-și ducă slujirea la oraș, undeva însă mai departe de centru, de bisericile bogate. Să găsească o bisericuță de periferie, acolo unde preferă să se oploșească toate haimanalele orașului.

Anii de seminar au trecut repede. Direcția seminarului voia să-l trimită la Academie, însă el refuză. Voia să se ocupe cît mai repede de o muncă adevărată. Și, iată, visul i se realiză. Gherasim Ivanovici se transformă în părintele Gherasim, parohii[1] unei biserici de la periferia orașului.

Părintele se apucă de lucru cu entuziasm și imediat se cufundă într-o activitate febrilă. Curgeau rîu predicile sale înflăcărate despre dragostea și dreptatea lui Dumnezeu, despre pace și înțelegere. La Liturghie, la Vecernie, la fiecare slujbă răsunau în biserică cuvintele acestui elocvent, talentat și neobosit păstor. Ascultătorii săi erau exact cum și-i dorea, căci despre mulți dintre aceștia se putea spune că și-au pierdut nu doar chipul lui Dumnezeu, ci și înfățișarea umană.

Parohia era mare, însă adevărații enoriași erau puțini. Majoritatea cocioabelor care intrau în componența parohiei erau locuite de golănimea orășenească, pe care o îndrăgise părintele și care intra în biserică doar să se ascundă de ploaie sau să cerșească vreo copeică. Ascultătorii la care sperase nu veneau. Atunci hotărî să meargă el însuși la ei. Și-a mutat centrul activității pastorale chiar în cuibul acestor renegați, într-un azil de noapte, și aici a început să predice cu și mai multă energie dragostea evanghelică. Zile întregi, necruțîndu-

și puterile, făcînd uz de cele mai posomorite culori, arăta ascultătorilor săi toată mizeria în care se bălăcesc, împărăția fetidă a viciului, a urii și a întunericului, comparînd-o, pentru efect oratoric, cu luminoasa împărăție a Cerului, unde domnește harul divin, bucuria dragostei și a sfintei dreptăți.

Munca pe țarina Domnului s-a dovedit a fi extrem de grea, și totuși părintele semăna neobosit. Roade însă nu se arătau. Ascultătorii săi nu deveniseră mai buni nici cu o iotă, iar față de persoana preotului arătau o iritare crescîndă. Cu cît mai departe, cu atît mai rău. în scurt timp, părintele se văzu nevoit să constate un fapt evident de batjocură față de predica sa.

Odată plecase împreună cu soția în oraș, pentru niște trebuințe casnice. Acasă nu rămăsese nimeni. Intorcîndu-se tîrziu, a găsit ușile locuinței sale sfărîma- te, iar apartamentul complet gol. Hoții luaseră tot ce putea fi luat. Pe fereastră era lipit un bilețel pe care erau scrise, agramat, următoarele cuvinte: „Tu ne-ai vorbit mult despre sfințenie. Oamenii sfinți nu aveau nimic. Noi am vrut ca și tu să fii sfînt".

Părintele nu s-a întristat prea tare de cele întîmplate. S-a înspăimîntat doar de asprimea inimii omenești. Revenindu-și cît de cît în urma pogromului, s-a apucat cu o insistență dublă de predică. „Se vede că prea pietros e locul - gîndea el -, nu se poate ca oamenii să-și urască propria lor fericire, iar fericirea aceasta le-o poate da doar propovăduirea evanghelică."

In curînd însă a urmat o întîmplare care a schimbat radical direcția activității părintelui Gherasim.

Odată, după obicei, părintele a intrat, pentru a purta o discuție, într-unul din aziluri. Printre locatarii acestuia erau, de astă dată, mult mai multi oameni beți decît de obicei. Părintele se opri lîngă unul dintre ei, care stătea lungit pe laiță, în semiconștiență, într-o baltă de vomă. Arătînd spre el, părintele a început o discuție împotriva beției. Pe cît de neîndurat și de aprig judeca beția, pe atît de elocvent și patetic demonstra necesitatea trezviei. A vorbit îndelung. Cei de față îl ascultau indiferenți, privind buimaci la tovarășul lor beat. Și doar unul dintre ei, mai treaz ca ceilalți, rînjind fără noimă, a îngînat: „Păi, el a murit".

Inițial, părintele nu pricepu.

- Cine a murit? întrebă alarmat, apoi își dădu seama...

Ceva s-a rupt și i-a apăsat cu putere inima părintelui Gherasim, apoi i s-a fixat în creier, provocîndu-i o durere insuportabilă. Stătea și privea contrariat corpul celui care-i servise drept obiect ilustrativ al predicii, îl privea cu o neliniște chinuitoare, încercînd ca prin ceață să pătrundă o taină rămasă pînă acum nedescoperită.

Unul dintre locatari întoarse cadavrul pe spate, pentru a-i conferi o înfățișare de răposat. Ochii îi erau deschiși și mortul îi fixa pe toți cu privirea sa țeapănă. Cîtă oroare, cîtă groază, deznădejde și suferință erau în privirea aceasta stinsă! Părintele avusese ocazia să mai îngroape

oameni decedați în comă alcoolică, însă așa ceva nu văzuse niciodată. Acolo moartea își punea pecetea absurdului, iar aici - a unei suferințe nesfîrșite. Despre aceasta vorbeau și mîinile slabe, strînse în spasm, și pieptul concav, extrem de slăbit, sumar acoperit cu zdrențe, în care, abia acum observase părintele, mișunau nenumărate insecte.

Părintele Gherasim a îndreptat zdrențele pentru a-i acoperi goliciunea. Mîinile lui au atins din întîmplare corpul gol și au dat peste ceva lipicios, murdar. A ridicat zdrențele, iar de sub ele a ieșit un miros puternic de putreziciune. Atunci a văzut că partea de jos a pîntecelui celui răposat prezenta în întregime o rană omogenă, din care curgea puroi.

Și-a retras îngrozit mîinile și cu o privire tulbure îi țintui pe ceilalți locatari. Acum vedea ceea ce fusese pînă atunci ascuns pentru el. A văzut pecetea tuturor plăgilor sub zdrențele acestor vagabonzi, și toți acești huligani, cerșetori, alcoolici și tîlhari, toți sărmanii care sînt pe pămînt i-au apărut ca o rană mare, o „plagă" densă, colcăind de păduchi care rod trupul omenirii. „Doamne! Ce-am făcut eu! Pe aceștia nu trebuie să-i înveți, ci să-i cureți, să-i speli, să-i îngrijești, să-i vindeci..."

De atunci părintele Gherasim a tăcut. Simțea o mare rușine pentru predicile sale din trecut, mai cu seamă pentru acelea care vorbeau despre însemnătatea suferințelor pămîntești din perspectiva mîntuirii sufletului. Amintindu-și de predicile sale, părintele se compara pe sine cu un om care stînd pe pod vorbește altuia din apă despre utilitatea băilor, nebăgînd de seamă că acela se înecă și că are nevoie nu de vorbe și sfaturi, ci de colac de salvare sau de funie.

Și-a ars toate îndreptarele misiologice, toate cărțile de predici și învățături și a început să adune îndreptare medicale. S-a înscris la cursurile universitare de medicină, a amenajat acasă o farmacie și, cu aceeași ardoare cu care mai înainte predica, acum s-a apucat să-și trateze enoriașii de multele suferințe trupești. în atitudinea „huliganilor" față de parohul lor se observă o schimbare bruscă. Părintele devenise cel mai așteptat oaspete, era chemat peste tot și la orice oră.

Această nouă pornire în slujirea aproapelui l-a costat însă pe

părintele Gherasim mult prea mult. Chiar peste o lună, îngrijind de un bolnav de tifos, părintele se îmbolnăvi el însuși și căzu la pat. Organismul său sănătos a supraviețuit bolii, însă nu a putut scăpa soția sa, care l-a îngrijit pe perioada bolii. îngro- pîndu-și soția, părintele Gherasim și-a condus la scurt timp pe ultimul drum și unica fiică.

Sîngele camarazilor căzuți dă ostașilor rămași în viață puteri noi de luptă. Tot astfel a acționat asupra părintelui moartea soției și a fiicei. Chiar dacă și mai înainte părintele cu greu putea fi prins acasă, acum se arăta la locuința sa pustie doar pentru a lua noi medicamente și pentru a fura nopții cîteva ore de somn. Și-a părăsit nu doar locuința, ci și biserica. I s-a părut fără rost să stea ore întregi pe amvon pentru a înălța cuvinte de slavă, în timp ce dincolo de pereții bisericii aerul era plin de gemete neauzite de nimeni, în timp ce fiece minut, fiece secundă era necesară pentru a smulge sănătatea sau viața cuiva din ghearele morții. Adesea, căzînd în fața icoanelor, părintele simțea cum în inima sa creștea un sentiment de reproș față de acești locuitori muți ai cerului, care i se păreau indiferenți față de bezna cloco- tindă a durerii omenești, în centrul căreia stătea el, părintele Gherasim.

Și tot mai puțin sunau clopotele, tot mai rar se deschideau ușile bisericii, iar veșmintele albe ale icoanelor se acope- rirră de un strat tot mai gros de colb.

Săvîrșind slujba cît mai scurt cu putință, părintele Gherasim se grăbea să meargă la suferinzii săi. Fețele acestora înfloreau de fiecare dată de bucurie, dar numai părintele Gherasim simțea cum an după an viața sa este tot mai lipsită de satisfacția interioară la care spera. Propria viață devenea tot mai grea și mai apăsătoare.

îi trata pe bolnavi cu un succes ce inspira optimism, iar acolo unde medicina se dovedea a fi neputincioasă chiar și pentru cei mai iscusiți medici, părintele Gherasim lăsa medicamentele și îi înconjura cu atîta grijă și atenție pe cei bolnavi, încît muribunzii îl blagosloveau cu aceeași recunoștință ca și cei ce se însănătoșeau.

Succesul nu-l bucura însă. Cu cît mai util era ajutorul acordat de el, cu atît creștea cererea pentru acest ajutor. Se însănătoșea unul, iar în locul lui veneau alți trei bolnavi. îl scotea din sărăcie pe unul, și

apăreau alți cinci sărmani. Din

toate părțile veneau oamenii să-și aducă necazurile și durerile lor, lumea curgea rîu, și părintele își dădea seama că acest torent îl va îneca pe el însuși în cele din urmă. Acest gînd l-a îngrozit. Și de la groază i s-a încovoiat spatele, i s-au lăsat în jos mîinile, i-a încărunțit părul.

O groază și mai mare l-a cuprins însă atunci cînd a văzut stricăciunea omenească în toată plinătatea ei. Mai înainte vedea doar o mică parte din ea, punctul de la suprafață, atît doar cît poate cuprinde ochiul. Descoperindu-și în fața părintelui plăgile și durerea, acum oamenii își descopereau și inima.

Doamne! Cîtă putoare descoperea părintele atunci cînd reușea să ridice zdrențele nevăzute cu care oamenii încercau să-și acopere plăgile și bolile sufletului de priviri străine! Știa acum, de pildă, că bă- trînele cerșetoare, pe care le numea uneori cu gingășie „apărătoarele sale la Dumnezeu", adunau milostenie nu doar pentru a-și omorî foamea. Știa că din cele adunate bătrînele își păstrau doar o parte, iar de restul cumpărau votcă și te miri ce bunătățuri, pentru a ademeni vreo haimana, care la sfîrșitul „zilei de muncă" era de acord să le ofere în schimbul plăcerilor gastronomice satisfacerea patimilor dobitocești. A aflat apoi și despre rolul vagabonzilor adolescenți la aziluri, ac- ceptînd, pentru niște copeici, să împartă așternutul cu oricine. Multe alte lucruri i s-au descoperit pe parcurs, căci oamenii nu se cruțau unii pe alții și împreună cu propriile păcate descopereau și pe cele ale aproapelui, vărsînd în fața părintelui noroi străin. Din povestirile acestor ființe căzute, părintele Gherasim a aflat despre toate mîrșăviile omenești ce au loc în păturile de jos, dar și în cele de sus ale societății. Dar, aflînd acestea, i s-a răcit inima, i s-a rupt voința, i-a înghețat sufletul.

O greutate ca de plumb i s-a prăbușit pe suflet și nu a putut înainta mai departe. A început să-și tîrască existența apatic, într-o așteptare mută, pînă cînd greutatea aceasta îl va zdrobi definitiv. Dacă și în vremurile mai bune își făcuse puțini cunoscuți printre orășeni, acum părintele Gherasim s-a închis definitiv în sine și doar rareori putea fi văzut la evenimente deosebite.

Pentru clerul orășenesc, părintele părea un pic țicnit.

Mai înainte, cînd puterile încă nu-l părăsiseră, încercase să cheme

în ajutor

IEROMONAH TIHON

oameni săritori la nevoie, mergea adesea la arhiereu, însă cuvintele sale bolnave, sîcîitoare, neînțelese, îi iritau pe superiori și părintele încetă de la o vreme să-i mai deranjeze. Nu mai aștepta de nicăieri ajutor.

De altfel, comportamentul său nu se schimbase prea mult. Continua să-și viziteze bolnavii, avea grijă de cei de la aziluri, vindeca alcoolici, îi spăla pe cei cu infecții, îi îngropa pe cei ce-și luaseră rămas bun de la viață, însă făcea asta mecanic, în virtutea obișnuinței. Nu investea în această activitate nici o idee, iar mai tîrziu a încetat chiar să mai cugete asupra acțiunilor sale.

Cutreierînd toată ziua prin „parohie", părintele se grăbea odată cu căderea întunericului spre casă, ca să adoarmă cît mai repede posibil, pentru a nu da voie gîndurilor să-l macine. Nu-i reușea însă de fiecare dată. In nopțile lungi de iarnă, cînd în stradă începea să-și arate colții fioroși vijelia, vîntul rece năvălea și în odaie, luînd cu sine căldura, iar părintele Gherasim se trezea din cauza frigului ce-i pătrundea în oase. Și atunci nu mai putea să adoarmă. Somnul fugea, iar gîndurile îi năvăleau în minte. Șuie- râtul vîntului, urletul furtunii și bezna nopții îi trezeau din amorțire imaginația. Tot ceea ce-i umplea zilele renăștea acum, căpătînd diverse forme de coșmar. Bolnavi, orbi, șchiopi, calici, cerșetori, beți vi, vii și morți i se perindau prin fața ochilor într-un șir nesfîrșit de chipuri omenești. Gemeau, plîngeau, rîdeau nebunește, puteau insuportabil, se contopeau, pierzîndu-și contururile, toți într-o imensă „plagă", puroiată și fetidă, în „plaga" pe care părintele Gherasim a văzut-o pentru prima oară atunci, în azil, cînd deasupra acelui beț iv mort îi învăța pe azilanți despre utilitatea prohibiției.

„Plaga" creștea, se lărgea, căpăta dimensiuni gigantice și se tîra către părintele Gherasim. Atunci el sărea din pat, tremurînd de groază. Ștergîndu-și sudoarea rece de pe frunte, se plimba apoi toată noaptea dintr-un colț al camerei în altul, pînă cînd zorii zilei alungau întunericul, iar, odată cu el, și toate halucinațiile ce-l chinuiau. Astfel se scurgeau zilele una după alta, iar viața trecea pe undeva, pe alături de părintele Gherasim. O privea cu ochi de spectator care se uită impasibil la schimbarea decorului. Simțea o indiferență totală chiar și

față de evenimentele semnificative din viața clerului, cum era și schimbarea arhiereului. Venea, ia chemarea protopopului, să întîmpine pe noul arhiereu la catedrală și, după ce-și lua binecuvîntarea, pleca înapoi, în cercul său închis, bucuros că a scăpat de aceste formalități inutile.

Actualul vlădică se deosebea de toti predecesorii săi, acest fapt era incontestabil, părintele chiar remarcase originalitatea lui, însă... acolo unde la suspinele sale nu răspundea cerul, ce putea face oare un episcop?

Un singur lucru îl mai interesa acum pe părintele Gherasim - soarta colegului său de seminar. Cazul acestuia i se păru într-adevăr ieșit din comun și voia să vadă ce atitudine va lua față de el noul arhiereu.

IEROMONAH TIHON

Și părintele Gherasim se hotărî să-l aștepte pe părintele Pavel.

IV

Primele dangăte de clopot s-au așternut devreme peste orașul abia trezit, fiind preluate apoi cu bucurie de celelalte clopotnițe, îmbinîndu-se pînă la urmă într-un val cutremurător și puternic, purtat de vîntul proaspăt al dimineții. Ecoul străbătea marginile orașului și ajungea pînă în împrejurimile îndepărtate.

Din toate părțile au pornit spre biserici credincioșii. Cea mai însemnată parte dintre aceștia s-a îndreptat spre mănăstire, unde avea să slujească de această dată arhiereul.

Părintele Pavel avea să parcurgă o distanță impresionantă pînă să ajungă la mănăstire. Cînd a intrat în biserică, sluj
ba mergea, iar credincioșii se înghesuiau în așteptarea Vohodului Mare.

Strecurîndu-se prin mulțime, părintele a ajuns în față, înaintea ușilor împărătești, de unde putea să-l vadă mai bine atît pe arhiereu, cît și cele ce se întîmplau în altar. Și-a îndreptat grăbit privirea într-acolo. în fața sfîntului prestol, înconjurat de un sobor de preoți, în mijlocul unui nor de tămîie, stătea arhiereul.

Cel mai mult îl miră lipsa agitației caracteristice slujbelor arhierești. în altar domnea o liniște plină de evlavie. Figura

maiestuoasă a arhiereului se părea că a încremenit într-o încordare a rugăciunii. Tăcuți, nemișcați și serioși, stăteau în jur preoții, într-o concentrare profundă. Ochii lor erau ațintiți la Sfînta Masă, buzele șopteau rugăciuni, iar în priviri putea fi citită o așteptare gravă. Se părea că toți slujitorii erau în așteptarea Cuiva Nevăzut și toți aveau gîndul că venirea Lui depinde de intensitatea rugăciunii cu care îl cheamă, și cu cît mai stăruitor îl vor chema, cu atît mai simțită se va face prezența Lui aici, printre ei, chiar pe această Sfîntă Masă; și, dimpotrivă, dacă va slăbi rugăciuneti și atenția puterii lor duhovnicești care se îndreaptă în curenți insesizabili către ceruri, spre Dumnezeul • nevăzut, atunci se va rupe și curentul■. invers al harului

lui Hristos și vor ră- mîne fără răspunsul cerului, iar ei vor părăsi Sfîntul Prestol nemulțumiți și rușinați și nu vor putea privi cu îndrăz-neală și bucurie în ochii mulțimii, adunate aici în nădejdea căpătării harului divin și rămasă amăgită din pricina neputinței lor, a mijlocitorilor dintre cer și pămînt.

Părintele Pavel se simți pătruns de un cutremur sfînt. Și-a amintit fără să vrea de povestirile pelerinilor întorși din Palestina, care vorbeau despre pogorîrea focului sfînt în Sîmbăta Mare la Mormîntul Domnului. Vede aievea cum mulțimea, alcătuită din mii de credincioși din diferite popoare, umple biserica. într-o încordare continuă așteaptă cu toții tainicul moment. Privirile tuturor sînt ațintite spre Patriarh. Vremea curge încet, însă clipa solemnă se apropie tot mai mult. Mulțimea ba tresaltă în fră- mîntare, ba înmărmurește iarăși în așteptare. Avînd conștiința enormei sale responsabilități, Patriarhul se îndreaptă spre Mormînt. Aici cade în fața plăcii de marmură, pe locul unde a fost înmor- mîntat trupul Domnului lisus Hristos, și în rugăciune fierbinte îl roagă să trimită focul haric. Trec în așteptare chinuitoare un minut, două, trei... Focul încă nu a pogorît. în biserică se aude un vuiet. La început abia sesizat, apoi tot mai tare și mai înalt, pînă se prăbușește ca un val supărat, ajungînd și pînă la urechile vlădicii. Ierarhul știe foarte bine ce înseamnă acest vuiet. Este murmurul mulțimii, nemulțumită de slăbiciunea rugii arhierești. Dacă nu va pogorî focul, gloata înșelată îl va sfîrteca de viu. Stînd pe podea, adunîndu-și ultimele puteri, se cufundă în rugăciune. Picături reci îi acoperă fruntea. Deodată, o

scînteie mică, apoi alta, apoi altele se aprind deasupra Mormîntului. Plin de bucurie, ierarhul se ridică în picioare și se grăbește să aprindă de la ele un mănunchi de luminări, apoi le scoate solemn pentru a le împărți mulțimii. Mulțimea este în pragul extazului - apucă focul, îl sărută, sărută mîinile și veșmintele Patriarhului, iar el, secătuit și obosit, îndeplinindu-și datoria, se grăbește să plece.

Nu a făcut întîmplător această analogie. La fel ca Patriarhul Ierusalimului, vlădica era într-o chinuitoare așteptare duhovnicească. Cu aceeași neliniște aștepta el momentul preschimbării Darurilor, rugîndu-L pe Dumnezeu să pogoare asupra lor Duhul Său cel Sfînt. încordarea arhiereului se trăda în vocea sa, în accentele pe care le punea pe cuvintele rugăciunii ce trebuia spusă conform tipicului.

Un sentiment de nedumerire îl cuprinse atunci cînd îi auzi vocea. Părea straniu, dar îi era cunoscută. Dar în zadar încerca să-și amintească unde a mai auzit-o. Aștepta cu nerăbdare febrilă momentul în care arhiereul avea să se întoarcă cu fața către credincioși...

Iată că s-a încheiat și momentul prefacerii Sfintelor Daruri. „Amin! Amin! Amin!" - se auzi vocea bucuroasă a pro- todiaconului și toți slujitorii, într-un elan de mulțumire nemărginită adusă Domnului, au îngenuncheat în fața Sfîntului Său Prestol.

După rînduială, părintele Pavel știa că acum urmează cîteva vozglasuri, după care vlădica se va întoarce spre popor ca să-l binecuvînteze. A pășit cu nerăbdare înainte, pentru a-l putea privi mai bine și, fără să bage de seamă, a dat cu mîna la o parte pălăria unei doamne care-l împiedica să vadă ușile împărătești. Doamna cu pricina s-a întors către el și i-a zis ceva supărată, însă părintele nici nu o luă în seamă - în acel moment arhiereul apăru între uși, cu fața spre credincioși. Aruncîndu-și rapid privirea asupra lui, părintele a încremenit. în fața lui, în veșminte arhierești, cu mitra pe cap, stătea „părintele" de pe vapor.

Toate gîndurile s-au încurcat în mintea părintelui Pavel. înăuntrul său simți cum ceva se aprinse, apoi se roti, se învîrti vijelios, pînă izbucni, umplîndu-i fața de o culoare purpurie, fierbinte de rușine. S-a retras instinctiv în spate, stră- duindu-se să se ascundă prin mulțime, pentru a nu da ochii cu arhiereul. Vlădica însă se părea că

nu observă pe nimeni. Aruncînd o privire fugară asupra mulțimii, își ridică ochii la cer și, bine- cuvîntînd poporul, se întoarse în altar.

„Doamne, ce-am făcut! Ce-am făcut?! se căina, aproape auzit, părintele Pavel. Cui am îndrăznit eu să-i propun votcă?!"

A reușit să asculte cu chiu, cu vai slujba pînă la capăt și, neașteptînd pînă se vor împrăștia credincioșii, s-a îndreptat spre ieșire, cu gîndul de a părăsi ne- întîrziat orașul.

- Părinte, ei, părinte! se auzi în spatele lui. Se întoarse și văzu un citeț care încerca să-l ajungă din urmă. Vlădica a poruncit să vă spun că vă așteaptă duminica viitoare la el, spre seară, neapărat...

„S-a zis cu mine, se gîndi părintele Pavel, m-a observat."

Mulțimea care ieșea din biserică îl înghesui, îl împinse și îl scoase pînă la urmă dincolo de pereții mănăstirii.

Vlădica a rămas să cerceteze mănăstirea. Acest lăcaș era vestit mai ales prin icoana sa făcătoare de minuni, către care curgeau șiruri de pelerini din aproape toate colturile Rusiei. Pusă într-un chi- vot de aur, împresurat cu podoabe, al căror preț era estimat la cîteva sute de mii de ruble, icoana stătea la cel mai de cinste loc în soborul mănăstirii, constituind principala ei relicvă și, de altfel, unica slavă a enormului așezămînt. Cu puțin timp înainte de a veni noul arhiereu, icoana fusese furată. Au rămas consternați toți credincioșii - o astfel de blasfemie și profanare nu se mai în- tîmplase pînă atunci nicăieri în întreaga țară. Căutările n-au dus la nimic. Icoana dispăruse definitiv pentru mănăstire.

Asupra călugărilor se prăbuși un val de acuze, că nu au știut cum să-și păstreze comoara. Parțial, acestea erau juste. Mănăstirea era înconjurată de un zid impunător, peste care nu i-ar fi trecut prin minte nici unui hoț să treacă. însă într-un singur loc, unde curtea mănăstirii se învecina cu un teren particular, în loc de zid se întindea un gărduleț mic de lemn. De aici, probabil, nu aștepta nimeni vreun pericol. Tocmai prin acest loc au pătruns însă hoții și tot pe aici au scos icoana. Rusul, din cîte se știe, e puternic doar cu mintea de pe urmă. Abia după ce icoana a fost furată, frăției monahale i-a venit ideea să asigure și acest sector, înălțînd un zid de piatră.

Ideea a fost aplicată în practică cu exces de zel și acum în locul

vechiului gărduleț se înălța un imens zid de piatră, peste care, într-adevăr, s-ar fi temut și corbul să zboare. Părintele egumen se mîndrea pe bună dreptate cu această construcție și, în speranța că arhiereul va prețui la justa valoare eforturile sale, l-a dus să-i arate edificiul. A rămas însă dezamăgit. Vlădica a privit-o atent, s-a interesat de suma de bani cheltuită, a clătinat din cap și, întorcîndu-se către monahii însoțitori, zise pe neașteptate:

- Așadar ați zidit un perete și v-ați gîndit că v-ați apărat de hoți? Zadarnic, n-o să puteți păcăli hoții, veți obosi mai degrabă. De hoți se putea apăra astfel în vremurile de demult, cînd se tîlhărea doar în pădure, la drumul mare, în miez de noapte, cînd hoțul și tîlharul puteau fi recunoscuți chiar și după haine. Acum e altfel. Știți și singuri că sînt atîția hoți, încît nici mîini n-ar mai ajunge pentru a-i prinde pe toți. Vreți să nu vă amenințe hoții? Atunci să nu păstrați comori pe care aceștia le caută. Dacă ați fi lăsat icoana făcătoare de minuni în chipul în care a vădit-o însuși Domnul, puțin probabil că i-ar fi trecut cuiva prin minte să o fure. Ați îmbrăcat-o în aur, ați împodobit-o cu pietre scumpe... Și cui trebuiau toate acestea? Păi, cui trebuiau, acela a venit și le-a luat. Vouă, oare, să vă amintesc că „Domnul nu este slujit de mîini omenești, ca și cum ar avea nevoie de ceva"? Poporul își arată prin asta mulțumirea și slujirea față de Dumnezeu. Căci alții doar prin averea lor pot sluji Domnului. Și o aduc cu bucurie la mănăstire. Binecuvîntat fie darul lor! însă „milă voiesc, nu jertfă". Oare nu vouă vă este încredințată datoria sfîntă de a curăța jertfele aduse de oameni? Nu fiece copeică ce vine la mănăstire este curată: de la unele miroase a păcat, iar de la altele - a sînge chiar. Curățați, așadar, tot argintul și tot aurul care vine la voi, topindu-l și trecîndu-l prin cuptorul cucerniciei voastre. Tot ce se aduce în mănăstire trebuie să servească drept chivot doar pentru făclia despre care se spune în Evanghelie că nu poate fi ascunsă sub obroc. Iar această făclie nu va arde mai strălucitor, chiar dacă veți căptuși cu aur, pe din afară și pe dinăuntru, pereții casei în care stă. Făclia va arde mai tare atunci cînd îi veți turna mai mult untdelemn, mai mult mir. Numai pe mir și în mir trebuie să prefaced mijloacele bănești și pe toate celelalte ce vin la mănăstire. înțelegeți bine despre ce mir vorbesc. Mai mult mir din acesta, și atunci va străluci lumina

despre care se spune: „Să lumineze lumina voastră în fața oamenilor, ca văzînd-o..." Cum continuă? se adresă pe neașteptate vlădica unui monah care suferea, din cîte se vedea, de obezitate.

Neașteptînd o asemenea întrebare bruscă, monahul se pierdu cu firea și nu putu să continue textul evanghelic.

Vlădica a zîmbit și, întorcîndu-se, merse mai departe să examineze lăcașul. Voia să vadă peșterile mănăstirii săpate sub pămînt de către întemeietorii așeză- mîntului. Era, de fapt, o întreagă mănăstire subterană. Chiliile întunecoase comunicau prin coridoare răsfirate în toate părțile, cotite și întortocheate, alcătuind un labirint într-atît de încurcat, încît nimeni nu reușea să se orienteze fără ghid. Aici veneau să se zăvorască primii nevoitori. Aici petreceau zile și nopți în rugăciune, înfrînîndu-și patimile prin săparea a noi chilii și coridoare.

Acum în peșteri nu locuia nimeni. Erau doar un loc de curiozitate pentru vizitatori. în chilii se aflau doar icoane, în fața cărora erau puse tinichele în care pelerinii își aruncau bănuții. Pe vizitatori îi cuprindeau fiori de gheață chiar de la intrarea în peșteri, „damele" pier- zîndu-și nu arareori aici cunoștința. Cei care au fost în peșteri spuneau că își pot deja face o închipuire despre senzațiile celui îngropat de viu. Era o atmosferă sinistră, în pofida prezenței ghizilor și a mulțimii de pelerini înarmați cu făclii... Oare ce simțeau întemeietorii acestor peșteri, care munceau aici în singurătate, la lumina opaițului?

Vlădica păși într-o tăcere adîncă, iar la una din cotituri întrebă:

- Cîți ani au aceste peșteri?

- Peste 100, Preasfinția Voastră.

- Și în 100 de ani, spuse gînditor vlădica, nu s-a găsit nici un călugăr care, după exemplul acestor părinți, să sape mai departe măcar cu un cot...

La ieșirea din peșteră, vlădica și-a ațintit privirea spre niște verigi grele de fier, care stăteau agățate pe perete, rămase de la primii nevoitori. Prezentau niște inele masive, aproape de un pud[10] fiecare, care se închideau cu lacăt.

[10] Pud - unitate de măsură egală cu 16 kg *(nota trad.).*

- Iată cu ce lacăte trebuie să vă apărați de hoți și iată cu ce pereți trebuie să vă adăpostiți de ei, spuse vlădica, ară- tînd spre verigi, apoi spre peșteri.

- Ce putem noi?... îndrăzni cu naivitate un monah.

- Atunci de ce sînteți aici? spuse vlădica și-i privi țintă pe cei de față.

Monahii tăceau. Tot în tăcere, arhiereul li se închină și, fără a scoate un cuvînt în plus, ieși din mănăstire.

IEROMONAH TIHON

Se apropia amiaza și zăduful estival îi împingea pe orășeni să se ascundă în locuri răcoroase, fiecare pe unde apuca. Către mijlocul

amiezii însă pe cer sui dinspre sud un nor de furtună. Scăpără fulgerul și, imediat ce se rostogoli tunetul, din cer începu să toarne cu găleata o ploaie caldă de vară, care spălă iute străzile și casele prăfuite, primenind în cîteva minute orașul în haine de sărbătoare.

Spre seară, vîntulețul des- trămă norii, iar soarele străluci cald în apus, mîngîind blînd azurul cerului și necuprinsul odihnit al pămîntului.

Toți orășenii au fost împinși din încăperile lor sufocante afară, la

răcoare.
Lîngă Biserica înălțării Domnului, într-o grădină mică ce înconjura casa pa- 63

rohială, s-a adunat un cerc restrîns de prieteni, pentru a bea un ceai în aer liber. Majoritatea o alcătuiau elevii instituțiilor medii de învățămînt. Printre ei se număra și un tînăr înflăcărat, student al Academiei Teologice, Serghei Dmitrie- vici Alioșin, o rudă a părintelui paroh. Pe aleea scurtă a grădinii se plimbau oaspeții stăpînului casei, preoții Vladimir și Zosima. într-un colț dosit al grădinii se vedea o masă mare, acoperită cu o față de masă albă. Aici preoteasa trebăluia lîngă un samovar imens, pregătin- du-le oaspeților ceai. La alt capăt de masă stătea însăși gazda, părintele Grigori. Pe părțile laterale ale mesei stăteau vechii săi amici, doctorul, prieten de familie, și negustorul de origine tătară Sadul- la Mirzebekovici Abdurahmanov, vecinul părintelui Grigori.

Ceaiul a fost servit curînd și oaspeții au fost invitați la masă. Părintele Zosima și părintele Vladimir s-au alăturat companiei confratelui lor, iar tineretul și-a format cercul la alt colț de masă. S-a înfiripat în scurt timp o discuție comună, mai întîi despre vreme, apoi despre evenimentele din ultima vreme, amintin- du-se în treacăt și de vechiul arhiereu.

- Ei, dar ce părere aveți, părinte Grigori, despre noul nostru arhipăstor? se adresă gazdei părintele Vladimir.

- De ce îl întrebați pe el? interveni doctorul. Cu siguranță că-l va lăuda. Căci, dacă e să judeci din cele auzite, este întruchiparea idealului său. Dacă vă mai amintiți - se adresă el părintelui Grigori -, mi-ați povestit prima sa cu- vîntare către cler. Are idei identice cu cele pe care binevoiți să le discutați în predicile dumneavoastră.

- Aveți dreptate, sînt încîntat de noul arhiereu. Din toate se vede că este un om sincer, care crede nestrămutat în Evanghelie și, în orice caz, nu este birocrat. Are ceva apostolesc în el. Dacă ar fi mai mulți arhipăstori ca el, nu ne-am fi trăit astăzi, probabil, această cădere a religiozității în societatea rusă. Cred că noul vlădică va putea ridica clerul la înălțimea cuvenită, iar prin aceasta va sălta mult și spiritul religios al societății noastre și va întoarce în biserică intelectualitatea, care demult s-a desprins de ea.

- Ei, iată încotro bateți... Nu pot nicicum să înțeleg un lucru la dumneavoastră, părinte. Conform opiniei pe care ați adus-o aici, intelectualitatea a plecat din biserică din cauza popilor. îmi amintesc

chiar cum odată, la predică, ați vorbit despre faptul că intelectualii urăsc biserica pe motiv că breasla duhovnicească își urmărește doar propriile interese înguste, de breaslă, și nu idealurile lăsate de Dumnezeu. Nu mai insistați, părinte Grigori! Aveți o părere prea proastă despre intelectualitate. Chiar credeți că ea nu e în stare să deosebească, în ce privește Biserica, ce este principial de ceea ce e întîmplător: adevărata Biserică - de popii nesătui și învățătura lui Hristos - de predicile vreunui părințel, umplute cu teologie de proprie fabricație? Doar nu s-a lăsat intelectualitatea, să zicem, de literatură, doar pe motivul că s-au înmulțit diverși mîzgălitori scîrnavi. Nu, rădăcina trebuie căutată aici mai adînc. Omenirea a trecut de pragul

vîrstei la care omul încă mai poate să creadă. S-a maturizat. Rațiunea și-a intrat în drepturi. Omenirea a gustat din pomul cunoașterii și nu va mai renunța la el. îi sînt foarte prețioase datele pe care le-a căpătat prin știință. Știința încă nu și-a spus ultimul cuvînt, și dacă astăzi auzim voci care vorbesc despre falimentul ei, acestea aparțin doar unor timorați ai cu-
getului, unor minți slăbite, cărora le este peste puteri munca asiduă a cunoașterii. Oricum ar sta lucrurile, însăjchiar și puținul căpătat prin cunoaștere este mai de preț omenirii decît imensitatea aceasta cețoasă de comori metafizice sau teologice. Știința și credința, religia și rațiunea continuă să rămînă neîmpăcate, în pofida tuturor încercărilor de a le împăca. Iar viitorul aparține, desigur, științei, cunoașterii și nu credinței, pentru că omul, vorba proverbului, preferă vrabia din mînă vulturului din cer. Prin urmare adevărații intelectuali, veritabilii oameni de știință nu pot fi ademeniți în Biserică nu de noul vostru arhiereu, dar nici măcar de însuși loan Hrisostom!

- Aici nu sînt de acord cu dumneavoastră, doctore. Ați luat apărarea intelectualității, spunînd că ea poate deosebi accidentalul de principial, și ați comis, în fond, aceeași eroare. Spuneți că religia și-a trăit veacul. Nu e adevărat! Poate să-și trăiască veacul doar o anumită formă sau alta de închinare lui Dumnezeu. Religia a fost, este și va fi mereu. în cazul concret al creștinismului nu se poate spune deloc că s-ar fi consumat pe deplin. Creștinismul este propovăduirea împărăției cerului, iar omenirea nici pe departe nu a cuprins în sine toată profunzimea și întinderea acestei împărății. Dreptatea lui

Hristos, adîncimea împărăției Lui sînt necuprinse. Nici o epocă nu poate spune că a descoperit în întregime toată dreptatea lui Hristos...

- Atunci descoperiți mai întîi „toată dreptatea lui Hristos", dacă considerați că însuși Hristos și Apostolii Săi nu au descoperit-o, apoi aduceți-o lumii. Lumea va vedea „toată dreptatea" și, posibil, va înțelege ceva și o va accepta, dar pînă una alta, din tot ce e descoperit, sau, mă rog, deconspirat, nimic încă nu poate fi digerat de mintea omenească. Poate fi înțeleasă doar morala creștină...

- Dacă îmi permiteți, vă rog, interveni părintele Vladimir. Dumneavoastră susțineți că astăzi rațiunea umană nu poate accepta adevărurile creștine în toată plinătatea lor. Aceasta nu înseamnă însă că nu le va accepta niciodată, că nu le va înțelege niciodată. Rațiunea progresează, cunoașterea se extinde, știința se îmbogățește cu noi experiențe... Iar pînă atunci nu aveți decît să binevoiți să credeți. Mergeți la biserică, aprindeți luminări, faceți metanii și priviți cu nădejde și cutremur la preot: vă va dezlega sau nu păcatele, adică vă va deschide oare ușa împărăției pe lumea cealaltă?

- Ei, iată, iarăși am amestecat accidentalul cu esențialul, observă părintele Grigori.

- E necesar să putem face deosebirea dintre esența creștinismului și partea lui ritualică.

- Imaginați-vă însă că eu pînă în prezent nu pot răspunde întrebării: în ce constă totuși esența creștinismului în general și al Ortodoxiei în particular?

- Iată și persoana care cred că vă poate răspunde la această întrebare, zise stăpîna casei, fluturînd mîna în semn de salut spre portiță.

în curte tocmai intră Pavel Ivanovici lulanov, care putea fi ușor recunoscut după ținuta gravă și mersul bine măsurat. Pavel Ivanovici, profesor la Academia Teologică, era cunoscut în lumea savantă prin opusurile sale voluminoase de exegeză creștină. în timpul liber, profesorul obișnuia să treacă să mai schimbe o vorbă cu părintele Grigori.

- Pavel Ivanovici, bună ziua și bine ați venit! Ați picat tocmai la țanc, spuse părintele Grigori.

- Bună ziua, bună ziua, sfinți părinți, salută Pavel Ivanovici,

păstrîndu-și ținuta gravă și întinzînd celor de față mîna sa albă și dolofană.

- Ca să vedeți, discuția noastră a ajuns tocmai în domeniul dumneavoastră, începu doctorul. Vorbeam despre cauzele îndepărtării intelectualității de Biserică, de religie. Părintele Grigori pune toată vina pe seama „popilor". Dacă e să-l credem pe dumnealui, atunci e suficient ca preoții să înceapă să predice cu sinceritate și înflăcărat, să se apuce de o slujire vie a lui Dumnezeu și toate se vor aranja de minune. Alde Kit Kitîci[11] își vor împărți averile sărmanilor, miniștrii se vor îmbrățișa cu lacheii, studenții vor aprinde lumînări la icoane, iar primadonele teatrale își vor însemna admiratorii cu semnul crucii înainte de culcare, în- vățîndu-i cu cucernicie să-și iubească doar soțiile legitime! Orice ați spune, părinte Grigori, însă sinceritatea singură e insuficientă. Amintiți-vă soarta fratelui meu mai mic. Cinstit, dezinteresat și bun, încît era în stare să-și dea și ultima cămașă. A început nu știu de ce să bea, poate și-a spus cuvîntul ereditatea, și a ținut-o într-o beție. Oare nu l-am îndemnat eu să lase acest viciu? Și nu erau oare sincere cuvintele mele? Și-i vorbeam, și-i scriam, îi scriam cu „sîngele pieptului meu", după cum s-a exprimat unul dintre episcopii voștri, cerînd de la preoți să facă același lucru în predici. Ce-i drept, cuvintele au acționat. Sărmanul a încetat să bea, dar peste o săptămînă s-a spînzurat. Iată și sinceritatea propovăduirii.

- M-ați înțeles într-un sens prea îngust, doctore, replică părintele Grigori. Nu am vorbit doar despre predică, despre învățătură, ci despre totalitatea bunurilor pe care le poate da lumii creștinismul.

- Atunci, fiți atît de amabil și ară- tați-mi aceste bunuri, principiale, pe care creștinismul le-a dat omenirii.

- Creștinismul are o mulțime de merite, doctore, interveni iar părintele Vladimir. Mă voi opri, succint, doar la unele. In primul rînd, creștinismul a schimbat concepția despre familie, transfor- mînd femeia din sclavă în ajutor al soțului și acordîndu-i demnitate umană deplină și statut egal cu cel al bărbatului; în al doilea rînd, a dat dreptul deplin copiilor de a fi tratați deopotrivă cu ceilalți oameni.

---

[11] Kit Kitîci - joc de cuvinte, care s-ar traduce „Balena Balenei". Nume atribuit ironic bogătanilor lacomi *[nota trad.).*

Cunoașteți, desigur, faptul că mai înainte părinții aveau dreptul să-și vîndă în sclavie proprii copii. Apoi, creștinismul a schimbat radical relațiile dintre stăpîni și robi, inițial moderînd, apoi lichidînd complet sclavagismul și iobăgia. A schimbat atitudinea față de muncă, absolvind-o de stigmatul rușinii; a născut viața socială, situînd pe primul plan porunca dragostei față de Dumnezeu și de aproapele, adică față de toți oamenii. A atenuat legislația și, în genere, a înnobilat omenirea. Influența creștinismului poate fi observată mai ales în schimbările ce s-au petrecut în sfera eticii individuale. A fost elaborat un nou tip de om.

- Există omul creștin, care are simțăminte creștine, voință și dispoziție creștină.

ARHIEREUL

- Minunat! nu se da bătut doctorul, însă toate acestea le-a făcut creștinismul în trecut. Ele alcătuiesc, ca să zic așa, meritele sale istorice. Astăzi părinți ca- re-și vînd copiii mai poți vedea poate doar la menajerie. După cum reiese, creștinismul este necesar astăzi doar canibalilor, care nu știu că aproapele trebuie slujit și nu copt la proțap, și, poate, turcilor, pentru a acorda un statut de egalitate femeii cu bărbatul. însă cît privește intelectualitatea, doar un seminarist naiv mai poate încerca să-i dea acesteia lecții de morală, de vreme ce toate aceste reguli sînt înscrise chiar pe planșele de pe care copiii învață să citească. Apropo, dacă ați observat, majoritatea revistelor se plîng astăzi de faptul că preoții propovăduiesc tot mai puțin, dispare predicarea ca gen de activitate. Preoții tac. De ce? I-a copleșit lenea? Asta e doar o parte infimă de adevăr. Uitați-vă atent la preoți - tac doar cei mai deștepți și mai serioși, iar flecarii de genul vecinului dumneavoastră de parohie preferă să bombardeze cu predici la Liturghie, Vecernie, Utrenie și în tot timpul liber, iar ca rezultat, chiar și cei care mai veneau la biserică au încetat să mai vină. Adevărul e că preoții și-au dat seama că nu mai au ce să le spună oamenilor. Slavă Domnului, intelectualitatea e alfabetizată, știe să citească și singură Evanghelia, iar în caz de nevoie, să găsească și notele explicative de rigoare, și o poate face nu mai rău ca oricare dintre dumneavoastră. Atît etica, cît și teologia

îi sînt accesibile, iar dacă cineva are nevoie de ajutor, se poate adresa lejer vreunui învățător, maestru sau profesor.

- Sînt de acord aici cu dumneavoastră, spuse părintele Grigori. Regulile etice pot fi, într-adevăr, aflate din planșe, iar idealurile morale - din cărți. Insă oare nu tocmai de aceea rămîn aceste reguli doar în planșe, ca gimnaziștii să poată învăța caligrafia? Oare nu din acest motiv ni s-a făcut astăzi lumea atît de strimtă și sufocantă, pentru că totul rămîne la nivel de cuvinte, iar viața a luat-o cu totul în altă parte? Vorbind despre predica vie, voiam să arăt tocmai faptul că numai prin exemplu, prin implementarea în viață a învățăturii creș-

tine, în faptele și deciziile noastre, putem obține trăirea dreptății lui Hristos.

- Adică, după dumneavoastră, preoții trebuie nu doar să învețe, ci să și dea exemplu viu. Minunat! Țin să spun că n-ar trebui să ne facem mari iluzii nici în această privință. îmi permiteți să vă spun o ghicitoare: de ce Konovalov[1]s-a spînzurat? Nu a găsit nicăieri un om purtător al idealurilor dezinteresate?

' Eroul unei povestiri de Gorki *(nota trad.).*

Dar iată că același Konovalov, cu alt nume, într-o povestire a aceluiași autor, în *Soții Orlov,* întîlnește într-o baracă de bolnavi de holeră niște medici ce întruchipau slujirea dezinteresată față de aproapele, o slujire cu uitare de sine. De ce, în timp ce soția sa își găsește aici rostul vieții, însuși Orlov se leapădă de slujirea sa ideală și de femeie, plătește binele cu ticăloșia și-și ia lumea în cap? De altfel, de ce să dăm doar exemple literare? Să le luăm și din realitate. îl cunoașteți, desigur, pe părintele Gherasim, care îngrijește de cei de la azil? Unde am putea găsi un om mai dezinteresat ca el? S-a dăruit întru totul slujirii aproapelui. S-a băgat pînă la fund în această băltoacă: învață, vindecă, îngroapă și mai că nu mișește. Iată un exemplu viu de lucrare păstorească vie, și care-i rezultatul? Cine a mers după el? Am văzut cum îi tratează pe bolnavi. îi îngrijește, îi tot convinge să se lase de băut. Aceștia nu mai beau un an-doi, apoi se apucă și mai vîrtos... Dintre toți golanii nu a făcut încă nici un om de treabă, în pofida eforturilor sale cu adevărat supraomenești. E drept, aceștia îl iubesc, însă în felul lor: îi sărută mîinile, picioarele, îi îi sînt accesibile, iar dacă cineva are nevoie de ajutor, se poate adresa lejer vreunui învățător, maestru sau profesor.

- Sînt de acord aici cu dumneavoastră, spuse părintele Grigori. Regulile etice pot fi, într-adevăr, aflate din planșe, iar idealurile morale - din cărți. însă oare nu tocmai de aceea rămîn aceste reguli doar în planșe, ca gimnaziștii să poată învăța caligrafia? Oare nu din acest motiv ni s-a făcut astăzi lumea atît de strimtă și sufocantă, pentru că totul rămîne la nivel de cuvinte, iar viața a luat-o cu totul în altă parte? Vorbind despre predica vie, voiam să arăt tocmai faptul că numai prin exemplu, prin implementarea în viață a învățăturii creștine, în faptele și deciziile noastre, putem obține trăirea dreptății lui Hristos.

- Adică, după dumneavoastră, preoții trebuie nu doar să învețe, ci să și dea exemplu viu. Minunat! Țin să spun că n-ar trebui să ne facem mari iluzii nici în această privință. îmi permiteți să vă spun o ghicitoare: de ce Konovalov's-a spînzurat? Nu a găsit nicăieri un om purtător al idealurilor dezinteresate?

[1] Eroul unei povestiri de Gorki *(nota trad.).*

Dar iată că același Konovalov, cu alt nume, într-o povestire a aceluiași autor, în *Soții Orlov,* întîlnește într-o baracă de bolnavi de holeră niște medici ce întruchipau slujirea dezinteresată față de aproapele, o slujire cu uitare de sine. De ce, în timp ce soția sa își găsește aici rostul vieții, însuși Orlov se leapădă de slujirea sa ideală și de femeie, plătește binele cu ticăloșia și-și ia lumea în cap? De altfel, de ce să dăm doar exemple literare? Să le luăm și din realitate. îl cunoașteți, desigur, pe părintele Gherasim, care îngrijește de cei de la azil? Unde am putea găsi un om mai dezinteresat ca el? S-a dăruit întru totul slujirii aproapelui. S-a băgat pînă la fund în această băltoacă: învață, vindecă, îngroapă și mai că nu mosește. Iată un exemplu viu de lucrare păstorească vie, și care-i rezultatul? Cine a mers după el? Am văzut cum îi tratează pe bolnavi. îi îngrijește, îi tot convinge să se lase de băut. Aceștia nu mai beau un an-doi, apoi se apucă și mai vîrtos... Dintre toți golanii nu a făcut încă nici un om de treabă, în pofida eforturilor sale cu adevărat supraomenești. E drept, aceștia îl iubesc, însă în felul lor: îi sărută mîinile, picioarele, îi mulțumesc, apoi îi smulg ultimii bănuți pentru a-și lua de băut. Iar părintelui însuși ce i-a dat această virtuoasă slujire a aproapelui? Și-a dărîmat, și-a schilodit viața... Ce puteți spune, profesore, despre acestea?

Toate privirile se îndreptară către lu- lanov. Trecură cîteva clipe în tăcere. Tineretul, care demult trăgea cu urechea la mersul discuției, se liniști definitiv. Studentul Serghei Dmitrievici își înfipse privirea în Pavel Ivanovici. Profesorul își bău paharul pînă la fund, apoi, fără grabă, începu să vorbească pe un ton obișnuit pentru sălile de clasă:

- în raționamentele dumneavoastră, domnilor, scăpați cu vederea unele aspecte esențiale, motiv pentru care concluziile ulterioare vă pot aduce la erezie. Dacă vă veți concentra asupra doctrinei, riscați să vă pomeniți în protestantism. Iar dacă veți da prioritate moralei, aveți toate șansele să aderați la tolstoism[12]. Iar dacă...

---

discuri cu povestioare moralizatoare pentru copii sînt de acum gesturi patologice. Biserica Rusă a fost nevoită să-l dea anatemei pe Lev Tolstoi, după ce acesta nu a răspuns chemării de a-și renega ideile răspîndite. în această condiție, celebrul scriitor a murit, neîmpăcat cu Biserica și cu sine însuși *(nota trad.).*

[1] Sectă în Rusia țaristă *(nota trad.).*

- Uite un lucru pe care nu pot să-l suport! se auzi o voce tăioasă din mijlocul tineretului.

Studentul Serghei Dmitrievici se ridică fără să-și ascundă iritarea și, uitînd de orice bune maniere, tăbărî asupra profesorului consternat:

- Ce e cu deprinderea asta mîrșavă, cu maniera asta ticăloasă de a-i lipi fiecărui cuvînt cîte o etichetă: ăsta-i protestantism, ăsta-i tolstoism, asta-i erezie...? Ați împărțit toate gîndurile umane în rubrici și v-ați liniștit. Oamenii se zbat, suferă, încearcă să pătrundă, să înțeleagă esența religiei, a creștinismului, a Ortodoxiei, iar dumneavoastră: ăsta-i protestantism, ăsta-i holocanism...[1] Spuneți, vă rog, limpede, direct și pe înțeles: care este, de fapt, esența creștinismului?

- Domnia Voastră, tinere, replică profesorul ofensat, n-ar fi trebuit să uite manualele de seminar, iar, dacă totuși le-ați uitat, îndrăznesc să vă amintesc dogmele de bază ale creștinismului despre trinitatea divină, despre întruparea Fiului, despre învierea Sa din morți, despre răscumpărarea de către El a neamului omenesc...

- Și așa mai departe... Vezi Cuprinsul manualului de dogmatică al lui Maca- rie... Vă rog să ne înțelegeți corect, Pavel Ivanovici, discuția noastră nu e despre dogmele de bază ale creștinismului și importanța lor, ci despre ce ascunde în sine creștinismul, acel ceva esențial și seducător, care ar acționa imparabil asupra oamenilor, i-ar obliga să devină, în primul rînd, religioși, apoi să se convertească anume la creștinism, și nu la islam sau la tolstoism etc.

- în creștinism toate sînt bune, Serghei Dmitrievici, îl întrerupse părintele Grigori. Arătați-mi la el măcar un singur punctuleț care să fie, indiscutabil, negru...

- Nu-i vorba de asta. Fie toate bune, însă ce folos dacă toate aceste lucruri bune sînt, de fapt, o înșelare? Cine are nevoie de spoială, chiar dacă aceasta strălucește? Oamenii se lasă de creștinism nu din motiv că acesta ar fi ieftin, că ar fi găsit o altă religie superioară, ci pentru că s-au dezamăgit de veridicitatea lui. Și aici nu mai putem face nimic cu raționamentele noastre ontologice sau oricare altele, întrucît nu sînt convingătoare pentru nimeni... Cu cît se string mai multe astfel de argumente, cu atît lumea fuge mai tare de

religie și de Biserică. E timpul să cugetăm asupra faptului. Nu este vorba de o criză a teologiei, este o criză chiar înăuntrul creștinismului, și, cît timp nu-i veți demonstra autenticitatea, nealterabilitatea etc., nu veți convinge pe nimeni să-l primească, din moment ce justețea lui nu este clară pentru toți. Să luăm un exemplu. Să presupunem că sînteți negustor, și un mușteriu vă cere, să zicem, vin. îi turnați vinul în sticlă și începeți să vă lăudați marfa, spunînd că e cel mai bun vin, singurul natural, că la alții așa ceva nu găsești, că este produs al unui vinificator genial, că acesta este un om cu totul neobișnuit, ba, mai mult, el nu e singur, ci sînt trei care stăpînesc împreună via ș.a.m.d. Cumpărătorul vă ia vinul, însă vi-l ia nu din cauza că l-ați lăudat atît de meșteșugit, ci fiindcă are nevoie de el, fiindcă vinul îi este de folos, îi provoacă plăcere, căci l-a gustat și l-a găsit bun, iar în caz contrar, dacă vinul era acrit sau dacă nu era gustos, oricum ați fi încercat să-i demonstrați contrarul, că, de fapt, vinul dumneavoastră e vin original, de firmă, de fabrică cu renume, tot nu vă va crede, și nu numai că nu-l va cumpăra, ci vă va bănui, pe deasupra, de rea credință și de faptul că intenționați să-i împingeți o marfă expirată. Acest lucru s-a întîmplat cu reprezentanții Bisericii și cu teologia: chiar pe dumneavoastră, părinților, încă puțin și lumea vă va numi în față mincinoși și netrebnici, tocmai pentru rîvna voastră de a apăra Ortodoxia...

- Se pare însă că ne-am depărtat de subiectul discuției, observă crispat părintele Vladimir. Vorbeam despre esența creștinismului și acum tuturor ne-a devenit clar despre ce esență este vorba, însă tocmai partea morală a creștinătății poate alcătui această esență, Serghei Dmitrievici. înălțătoarea dragoste evanghelică, dreptatea sfîntă a lui Hristos sînt fascinante în sine. Iar binele în sine este de neprețuit. Folosul binelui nu trebuie demonstrat.

- Sînt perfect de acord cu dumneavoastră, părinte Vladimir, spuse părintele Grigori. Și nu ne rămîne decît să le descoperim tuturor această valoare, această perlă evanghelică, și omenirea o va primi fără nici un fel de demonstrații!

- Și am ajuns de unde am pornit, surise zeflemitor doctorul. Vă rog să nu uitați remarca mea inițială: în primul rînd, binele nu este pentru toți fascinant. Pentru Kit Kitîci este de departe mai fascinantă

o pungă ticsită cu aur. Pe dumneavoastră vă fascinează frumusețea idealurilor morale, iar pe mine - grosimea picioarelor goale de dansatoare... Iar, în al doilea rînd, binele este neputincios. Eu poate că am ajuns, într-un sfîr- șit, la ideea că fericirea constă în virtute, însă asta nu înseamnă deloc că voi deveni un virtuos. Vreau să fiu astfel, însă nu pot. Apostolul Pavel zice: binele pe care-l vreau nu-l fac, iar răul pe care nu-l vreau îl fac... Este o tragedie universală, cu milioane de jertfe, printre care și bietul meu frate. Sărmanul, înțelegea toată mizeria viciului său oribil, precum înțelegea și folosul unei trezii virtuoase, a vrut să se lase, dar nu a putut. Iar pentru încercarea de a se ridica la luptă cu viciul a plătit cu viața. Iată deci adevăratul nostru subiect de dispută. Și nu există contradicții în disputa noastră. Dumneavoastră sînteți cercetători și ați indicat valoarea de bază a creștinismului. Eu recunosc această valoare, atîta doar că îi rezerv locul pe care îl merită.

- Și care e acesta, dacă-mi permiteți să fiu curios?

- Locul pe care-l ocupă cărțuliile cu coduri de bune maniere într-o societate care se respectă.

- Cu dumneavoastră, doctore, este imposibil să discuți: vorbiți doar în paradoxuri...

- Haide, acum serios: ce-i oferă omului cultul religios? Care este sensul acestei mulțimi de rituri de care abundă mai ales creștinismul nostru „ortodox"? Săp- tămîna trecută am sărbătorit, de pildă, hramul bisericii. Părintele umbla din casă în casă cu stropitul aghesmei. A intrat și pe la mine. A stropit cu exces de zel, mi-a udat toți pereții cu apă, mi-a stricat fotografiile de pe perete, mi-a udat hîrtiile de pe masă. Soția încă mai face gălăgie din pricina mobilei cu tapițerie de catifea... Ei, acum spuneți-mi, ce rost are împroșcarea asta cu apă?

- Acest obicei a existat încă în Vechiul Testament, interveni, sfios, părintele Zosima. Este un simbol al curățirii noastre!

- Păi, uite, eu de asta și întreb, ce sens au toate acțiunile acestea simbolice? Dacă este o metodă ilustrativă de învățare a adevărurilor creștine, atunci, după cum am spus, intelectualitatea nu mai are nevoie de astfel de manuale. Poate cineva are nevoie de icoană ca de la ea să-și îndrepte gîndul către Cel ce este reprezentat pe ea, pentru mine însă este absolut de prisos o astfel de aducere aminte. Nu sufăr

de goluri de memorie și pot să-mi amintesc de Dumnezeu, la dorință, în gară, în vagon, la teatru. După mine, toate acestea sînt de prisos.

- Vedeți! Vedeți! l-a întrerupt profesorul, triumfînd. V-am spus eu că veți ajunge la protestantism, fapt ce tocmai l-ați demonstrat strălucit! Iar toată greșeala, domnilor, ați comis-o atunci cînd nu ați indicat corect esența creștinismului. Esența creștinismului constă nu în latura sa morală, ci în dogmele sale. Morala creștină a fost cunoscută, în linii mari, și lumii antice. Iar pentru o descoperire deplină nu era necesar să fie trimis pe pămînt Fiul lui Dumnezeu. Pentru asta era suficient un proroc de genul lui Moise, care ar fi scris o nouă tablă a legii. Nu în zadar, dacă-mi permiteți această paranteză, cei care și-au îndreptat atenția exclusiv asupra eticii creștine au ajuns, la urma urmei, să-i nege întemeietorului acesteia natura Sa divină, coborîndu-L doar la demnitatea de mare reformator în domeniul moravurilor. Insă dacă vom lua drept punct de plecare în raționamentele noastre dogma răscumpărării neamului omenesc de către Fiul lui Dumnezeu, atunci pe calea celor mai severe operații logice vom ajunge pînă la justificarea unor particularități liturgice cum este stropitul cu agheasmă.

Profesorul făcu o pauză și aruncă o privire satisfăcută asupra celor de față. Liniștea fu spartă doar de un sunet surd, ce semăna a oftat sau a geamăt, ieșit din pieptul lui Serghei Dmitrievici.

- Destul cu logica! începu el. Pînă și gimnaziștii din clasa întîi au ajuns să în- vinuiască seminariștii de scolastică. Noi vrem viață. Ne uităm la viață, exact la viața care ne stă în fața ochilor, pe care o trăiesc contemporanii noștri. De aici provocăm creștinismul. Răscumpărare... Mîntuire... înviere... Renaștere... înno- ire... Omul vechi... Omul nou... Puterea lui Dumnezeu... Har... încă din seminar ni s-au strepezit dinții de aceste cuvinte. Oare profesorii nu au reușit să înțeleagă că toate acestea sînt doar cuvinte, cuvinte și iar cuvinte, care sau nu au nici un sens, sau și l-au pierdut în vremi îndepărtate? De aproape două mii de ani întreaga lume aude cuvintele acestea și pînă acum nu poate înțelege despre ce înviere, renaștere, înnoire este vorba. Pînă la Hristos lumea a avut o religie, iar după Hristos - alta. în viața oamenilor s-au produs schimbări doctrinare în gîn- duri, simțiri, atitudini și atît. în esența sa, omenirea a rămas cum a fost. S-a

petrecut doar ceea ce enumera părintele Vladimir vorbind despre meritele creștinismului. în viața unui om aparte s-a petrecut ceea ce atît de genial a descris L.N. Tolstoi în romanul *învierea.* A fost așa un om, cneazul Nehliudov, trăia ca un ticălos, făcea chestii urîte, apoi a înțeles cît este asta de mîrșav, și-a schimbat opiniile și a încetat să mai facă ticălo- șenii, a început să ducă o viață morală. Iată toată renașterea, tot sensul învierii!

- Comiteți o eroare grosolană, tinere. Creștinismul nu are nicidecum în vedere această înviere, spuse profesorul, arun- cînd o privire severă spre student.

- Care atunci, care?! aproape că strigă studentul. Eu înțeleg învățătura Bisericii despre învierea lui Hristos. Hristos a înviat, desigur, nu în acest sens. El a murit și a înviat din morți în sens literal. Iar nouă nu ne rămîne decît să credem acestui fapt sau să-l negăm. însă după învierea lui Hristos n-a mai înviat nici un om!

Cum mureau pînă la Hristos, așa mor și după El. Aceasta nu este obiecția mea, ea a fost adusă încă primilor predicatori creștini. Vezi în epistola sobornicească a Apostolului Petru. Apostolii propovă- duiau omenirii despre biruința asupra morții, despre înviere, iar propria experiență le spunea oamenilor că puterea morții nu s-a diminuat deloc, căci ochii lor vedeau morți în fiecare zi. Apostolii au înlăturat această contradicție, scoțînd în evidență străvechea învățătură despre învierea morților, în care nu credeau poate doar saducheii și epicureicii. Drept argument al învierii din morți, apostolii aduceau cazul singular al învierii din morți a lui Hristos: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința voastră". Incontestabil, această trimitere era pe atunci convingătoare, însă acum, cînd însuși faptul învierii lui Hristos este pus la îndoială, cu învățăturile despre înviere și viața de dincolo de mormînt nu veți atrage nicicum intelectualitatea în Biserică, pentru că, în opinia ei, împărăția lui Dumnezeu are tot atîtea posibilități de existență reală ca și raiul lui Mahomed.

- Faptul învierii lui Hristos a fost stabilit ca incontestabil!

- Prin ce? Prin demonstrarea autenticității Evangheliei? Ce garanție aveți însă că în ziarele de mîine nu va apărea un articol de senzație despre un arheo- log-orientalist care a dezgropat o nouă

variantă a Evangheliei? Doar au existat asemenea cazuri! Și iarăși creștinul care crede cu sinceritate va trebui să străbată îndoieli chinuitoare pînă cînd se va găsi un apologet în stare să infirme toate acestea.

- Poate fi infirmat orice. Discuția noastră nu poate avea sfîrșit...

- Nu e adevărat, cel puțin pentru un om cu judecata sănătoasă. Doar mintea opacă a unui geometru are nevoie de demonstrații ale faptului că cea mai scurtă cale dintre două puncte este o linie dreaptă. în viață, acest lucru este acceptat fără nici un fel de dovezi, și orice căruțaș care se grăbește undeva o va lua într-acolo pe de-a dreptul. Aici nu poate fi loc pentru dispute. Arătați însă în dogmatică o astfel de axiomă și omenirea o va primi fără să ceară vreo dovadă. Tocmai aici e baiul, că adevărurile creștine, oricît ar fi ele de bune în sine, nu-și găsesc îndreptățirea în viața care curge pe dinaintea ochilor noștri, și acest lucru creează un spațiu pentru dispute nesfîr- șite. îmi cer iertare, însă o voi spune direct: dumneavoastră, Pavel Ivanovici, sînteți profesor, doctor în teologie, în- tr-un fel - sprijin al Bisericii și al Ortodoxiei. Vă considerați un creștin cu adevărat credincios, sînteți botezat, consacrat, cununat, de mai multe ori v-ați mărturisit și v-ați împărtășit. Sadulla Mirzabe- kovici este însă mahomedan. Care este diferența dintre dumneavoastră? Arăta- ți-mi un singur indiciu după care am putea să ne dăm seama că dumneavoastră sînteți curat, iar el nu, că dumneavoastră sînteți renăscut, îl aveți pe Hristos, că sînteți într-adevăr un om înnoit, o nouă făptură în Hristos, iar el este omul vechi care putrezește în poftele sale, rob al diavolului. Căci pot, bunăoară, să deosebesc un intelectual de un mujic necioplit. Aici e cu totul altceva. în realitate, am în față doi domni bine îmbrăcați, aproximativ de aceeași vîrstă: dumneavoastră suferiți de podagră, iar Sadulla Mirzabecovici - de astm; el are soție și copii. Dumneavoastră, ce-i drept, copii nu aveți, iar nevasta v-a părăsit demult. Și veți muri amîndoi, și veți putrezi: dumneavoastră cu nădejdea că veți ajunge în Ierusalimul cel de Sus, iar el - în minunatul rai al lui Mahomed. însă unde veți nimeri de fapt nu știe nimeni.

Studentul încheie și căzu pe scaun. Oaspeții, contrariați de escapada acestuia, păstrau involuntar liniștea. Preoteasa insistă să le

servească ceai, iar părintele Grigori se adresă părintelui Zosima:

- Dar dumneavoastră, părinte, ce credeți despre esența creștinismului?

Părintele Zosima, un bătrînel bun la suflet, nu avea studii teologice, însă îi plăcea să asculte dispute de acest gen, deși nu participa la ele. Părintele Grigori îl întrebase cu scopul ascuns de a pune capăt acestei discuții neplăcute.

ARHIEREUL

- Eu gîndesc așa, tresări, surprins, părintele Zosima. în gramata[13] noastră preoțească scrie: „Și cele mai mari sau mai anevoie de judecat aduceți-le și dați-le nouă", adică arhiereilor. Iată că și eu m-am gîndit să mă duc la noul nostru vlădică și să-l întreb despre acestea.

- Ei, ați zis-o! rîse doctorul. La ce vă trebuie vlădica dacă avem printre noi o asemenea somitate ca Pavel Ivanovici, profesor la academie și doctor în teologie? Doar vlădica nu este decît doctorand și, fie vorba între noi, pînă și această treaptă a căpătat-o cu chiu și vai, dacă e să credem informațiilor prestate de părinții noștri mai curioși.

- Ei, uite pe asta nu pot s-o știu. Dar, după mine, trebuie mers la vlădica, insista părintele Zosima.

Doctorul înălță din umeri. Părintele Vladimir zîmbi îngăduitor vizavi de încrederea naivă a părintelui Zosima în autoritatea arhiereului, iar părintele Grigori nu spuse nimic.

Pavel Ivanovici își aminti brusc o chestiune urgentă și, cerîndu-și iertare, se grăbi să plece.

Discuția nu se lega și, în plus, se făcuse tîrziu. Soarele asfințise și se lăsa amurgul. Oaspeții mai aruncară cîteva fraze și, terminîndu-și ceaiul, își luară rămas bun.

[13] Gramată - act, adeverință (nota *trad.)*.

VI

Peste două zile după sosirea noului arhiereu, clerul orășenesc primi înștiințare prin protopopi că vlădica va vizita bisericile din localitate. Parohilor li se specifica să fie la fața locului și să întîmpine arhiereul ca pe un simplu vizitator, adică fără alai și clopote.

în toate bisericile începu forfota pregătirilor. Peste tot se spăla și se curăța, ecleziarhii examinau cu atenție fiece ungheraș, dacă nu a rămas pe undeva vreo pînză de păianjen, dacă podeaua e suficient de bine lustruită și dacă lucește policandrul. Preoții verificau minuțios registrele bisericești, își readuceau în ordine riznița[14] și obiectele din altar. Se străduiau toți din toate puterile. Nimeni nu voia să provoace nemulțumire noului arhiereu, chiar din primele zile.

Doar în biserica părintelui Gherasim toate rămaseră cum au fost. Citind înștiințarea protopopului, părintele a as- cuns-o într-o carte și se părea că a uitat cu totul de ea. Paznicul Erioma, care a aflat de la un cumătru din oraș că vlădica va veni în vizită, își reveni din lenea obișnuită și veni într-o fugă la părintele Gherasim după chei, dar, spre marea sa mirare, părintele a refuzat să-i dea cheile și, în genere, nu a dat nici o indicație.

- Cum așa, părinte, păi, vlădica va vizita toate bisericile... Trebuie măcar să măturăm praful, să spălăm podeaua... să așternem un covoraș...

- Nu e nevoie, spuse scurt părintele Gherasim.

Paznicul plecă strîngînd din umeri.

- Ce mi-e mie? bombănea Erioma, îndreptîndu-se spre cămăruța sa. Tot tu ai să arzi... Treaba mea e să ascult... Fă ce ți se spune...

în fața bisericii era o mică pajiște întretăiată de o cărăruie lată. Văzînd gunoiul strîns grămadă și care de multă vreme strica întregul aspect al bisericii, Erioma se hotărî să-l înlăture. Înarmîn- du-se cu o mătură și cu o lopată, se puse pe treabă. Aduna gunoiul și-l arunca pe cărăruie, de unde putea fi încărcat mai ușor.

Rîvna lui Erioma, lipsită de susținerea părintelui Gherasim, slăbi

---

[14] Rizniță - vestiar pentru sfintele veșminte, se folosește doar în limbajul bisericesc. Provine de la slavonul „riza" - veșmînt, haină *(nota trad.).*

însă repede. Tot mai rar se auzea mătura, tot mai puțin convingător lucra lopata. în cele din urmă trînti instrumentul de pă- mînt, se opri și-și vîrî mîna în buzunar după mahorcă[1].

Din fereastra deschisă a cămării sale se auzi un zgomot ciudat ce aducea în parte a cîntec, în parte a zumzăit. Se părea că acolo cineva plîngea, se ruga, gemea, cînta și rîdea în același timp.

- Drăcie, iar urlă..., bombăni supărat Erioma, aruncînd o privire supărată spre fereastră. Și cînd o fi reușit să se îmbete?

Scuipase, înfipse lopata în grămada de gunoi și ieșise din curtea bisericii.

De după fereastră continuau să se reverse sunetele ciudate.

[1] Mahorcă - tutun de proastă calitate, din care cei săraci își făceau țigări, cu ajutorul unor foițe provenite din hîrtie de ziar mototolită. Procesul de „meșterire" a unei astfel de țigări e migălos și ia ceva timp *(nota trad.).*

„Urla" nevasta lui Erioma, Pascuda. Numele adevărat îi era Prascovia, însă erau mai bine de cinci ani de cînd Erioma își „rebotezase" nevasta, iar restul lumii preluase această poreclă. Curînd însăși Prascovia se obișnuise cu noul nume și primi porecla de ocară ca pe ceva normal.

A fost un timp cînd actualul Erioma, în trecut Eremei Evstigneevici, își numea soția Pașenika[15] și o împresura cu mîngîieri fierbinți. S-a dus însă vremea aceea pe nesimțite, ireversibil, s-a scufundat undeva în negură. Vieții nu-i place să glumească. Este o taină înfiorătoare Viața. Cel care îi pricepe sensul este răsplătit cu fericire, iar cine o vînează ușuratic este schilodit, dărîmat, ars...

Tînărul Eremei Evstigneevici, calfa preferată a stăpînului și el însuși viitor stăpîn, a păsit în viață împreună cu Pa- șenica sa, fiica unui negustor mărunt, cu veselie și nepăsare. Jucînd nunta după modă boierească, au continuat-o tot în- tr-o petrecere. Bețiile, sărbătorile și oaspeții permanenți au deschis însă și ușile sărăciei. Dar cu obișnuințele e greu de luptat. Este greu pentru o piatră care și-a început coborîșul năvalnic de pe munte să se oprească la jumătate de drum.

Primul s-a degradat Eremei Evstigne- evici, care, pierzîndu-și

[15] Diminutiv pentru Prascovia, Paraschiva (no*te trad.).*

locul, s-a transformat în mereu turmentatul Erioma. în urma lui a păşit şi Prascoviuşka. Vinurile dulci au fost înlocuite cu ţuică, gustările şi prînzurile cu pîine aspră şi peşte împuţit, iar gingăşiile fierbinţi cu bătăi crîncene. Prascovia a devenit Pas- cuda. Soţii se îmbătau şi se băteau, se bă- teau şi se îmbătau, rostogolindu-se tot mai grăbit în prăpastie.

Au ajuns la azil. Aici l-au întîlnit pe părintele Gherasim. în soţi s-a trezit sentimentul ruşinii şi s-au lăsat amîndoi pe mîna părintelui. S-au mutat în căsuţa paznicului, ale cărui îndatoriri le preluă Erioma.

Erioma se împăcă pînă la urmă cu soarta, în suflet îi mulţumea părintelui şi-i era recunoscător pentru acoperiş şi bucata de pîine pe care o cîştiga aici, continuînd totuşi să bea pe ascuns votcă şi renunţînd definitiv să mai lupte cu acest obicei urît.

Pentru Prascovia primele săptămîni de viaţă în curtea bisericii au trecut ca
prin ceaţă. Treptat, s-a regăsit în treburile gospodăreşti şi a lăsat brusc băutul, în comportament s-au făcut simţite schimbări radicale. Veselă în tinereţe, nebună în perioada beţiilor, se transformă acum într-o femeie morocănoasă, tăcută şi sumbră. Din cîte se putea vedea, soţia lui Erioma trăia o luptă interioară, mută, pe care nu o înţelegea nimeni. Văzîndu-i necazurile, Erioma îi purta o milă ascunsă. „Mai bine ar bea decît s-ar chinui aşa", cugeta adesea Erioma.

Existau însă şi unele momente de luciditate în viaţa acestui biet cuplu. Cel mai des acestea se întîmplau în ajunul sărbătorilor. Erioma, încuind biserica după priveghere şi predînd cheia părintelui Gherasim, se îndrepta spre casă. Prascovia, care ajungea cu cîteva minute mai devreme, reuşea să pună samovarul. La început sorbeau ceaiul în linişte, străduindu-se să nu privească unul la celălalt, treptat însă discuţia se închega şi lua forma unui dialog paşnic şi cald. Despre viaţa de odinioară se străduiau să nu-şi amintească. Uneori însă nu rezistau şi atunci, oftînd din greu, întreru- peau discuţia, cufundîndu-se în aminti- rile sumbre despre fericirea de altădată. Uneori li se părea că această viaţă poate fi readusă, reîncepută. într-una din astfel de seri, cînd samovarul şuiera blînd, iar ceaiul fierbinte încălzea şi mîngîia mădularele, Erioma şi-a permis să vorbească despre fericirea care fusese atît de posibilă. Prascovia a clătinat trist

din cap, a oftat și, privind undeva în depărtare, a spus:

- Dacă am fi avut un copil, poate că viața ar fi fost altfel.

Erioma pricepu că nevasta își dezvăluise cel mai tainic vis, și-și plecă ochii în tăcere. El însuși ofta adesea, dîndu-și seama că aici stă necazul ce le otrăvește viața, însă, întrucît situația era ireparabilă, se împăcase cu această stare de fapt.

Nu a putut-o face și Prascovia. După ultima discuție începu să se comporte straniu. Se pornea să plîngă, să scînceas- că și să geamă din senin, fără motiv, în hohote convulsive. Lucrurile mergeau din rău în mai rău. începu să bea iarăși, iar, odată cu aceasta, să „urle". Lacrimile beției se transformau într-un plîns isteric și plînsul trecea într-un hohot de rîs isteric, întrerupt de monologuri liniștite, ce sfîrșeau în cîntecele resemnate sau urlete sfîșietoare. Accesele puteau dura o oră, uneori chiar două, după care Prascovia se liniștea și, încruntată, posomorită, se apuca de treburile casei.

Inițial, Erioma încerca să-și calmeze nevasta, pe cît era în stare, însă de fiecare dată aceasta îl întîmpina cu un torent de cele mai alese înjurături, învățate încă în azil, motiv pentru care renunță la idee, mulțumindu-se să se dosească undeva mai departe pe perioada acceselor. Cel mai adesea drept loc de ascunziș îi servea circiuma din vecinătate. în căutarea alinării, dubla cantitatea de alcool băută de obicei și adormea sub masă. Odată trezit însă, se străduia să se re-aducă în ordine și se grăbea să apară în fața părintelui Gherasim. Dacă părintele se pomenea prin curte, Erioma lua cu mîinile tremurînde hîrletul și se apuca cu o rîvnă sporită să sape, însă de multe ori acolo unde nu era nici o nevoie. Arunca din cînd în cînd priviri iscoditoare spre părintele Gherasim și se liniștea abia atunci cînd se asigura că nu-și va pierde locul.

Erioma nu era, desigur, cea mai potrivită persoană pentru funcția de paznic, însă nici părintele Gherasim nu se remarca prin exigență. Cît privește ecleziarhul, acesta, văzînd impasibilitatea părintelui, dădea din mînă la toate.

Inițial pe Erioma îl mobiliza știrea că vlădica le va vizita biserica. Avu sincera intenție de a face ordine, însă nepăsarea părintelui și mai ales „urletul" Pascudei îi tăiară definitiv elanul. înfipse hîrletul în grămada de gunoi și lăsă totul baltă.

VII

Veni ziua fixată pentru vizitele arhierești. Reținut de alte treburi, vlădica ieși abia pe la amiază cu trăsura din curtea eparhială, pornind să cutreiere străzile orașului.

Vizitarea bisericilor se efectua în grabă. Trăsura pleca iute de la una spre alta, zăbovind la fiecare nu mai mult de cîteva minute.

Zvonurile reușiseră însă să o ia înaintea trăsurii arhierești. în bisericile care se aflau încă în așteptare se știa ce a spus vlădica în cutare sau cutare loc, ce părere a avut față de membrii consiliului parohial, ce a lăudat și ce a dezaprobat. Acestor zvonuri le acorda atenția cuvenită și părintele Grigori, parohul Bisericii înălțării Domnului, care aștepta în altar apariția vajnicului vizitator.

Părintele Grigori era o fire dinamică, sentimentală. Urmărea de multă vreme mersul vieții bisericești din eparhie și din întreaga țară, observa toate neajunsurile și suferea profund, rugîndu-se adesea, în taină, ca Dumnezeu să le trimită un arhipăstor după inimă.

Prima impresie avută la întîlnirea noului arhiereu, cît și zvonurile ce ajungeau acum pînă la el îi dădeau speranța că rugăciunile i-au fost, în sfîrșit, auzite.

Trecu de cîteva ori dintr-o parte în alta a altarului, apropiindu-se de fiecare dată de geam, simțind cum inima îi tresaltă într-o așteptare bucuroasă. Se însemna din cînd în cînd cu semnul crucii, însă nu se putea concentra asupra rugăciunii. Inima îi bătea cu putere, iar în cap îi roia, luînd forma diverselor melodii, un vers ce nu avea nimic în comun cu toate acestea: „Dă ploaie pămîntului în- setoșat, Mîntuitorule!"

Nu i-a fost însă dat să-l întîlnească pe vlădica în ziua aceea.

De la Biserica lui Ioan Botezătorul, drumul urca, oprindu-se într-un platou, de unde putea fi văzută ca-n palmă cea mai mare parte a orașului. Vlădica urcă aici și examină preț de cîteva clipe panorama. în depărtare văzu o cruce înclinată pe o cupolă înnegrită de vreme și, bătînd în geamul trăsurii, făcu semn vizitiului să o ia într-acolo.

Aceasta era biserica părintelui Gherasim.

Mai înainte arhiereii nu obișnuiau să vină aici și părintele avea

puțină nădejde că va putea să-l vadă la el pe noul vlădică, însă socoti de cuviință să respecte indicațiile primite de la protopop. Pășind impasibil peste grămada de gunoi lăsată de Erioma în voia sorții, părintele descuie biserica și se așează în prag, cu fața la drum.

Spre marea lui mirare, nu trebui să aștepte mult. Trăsura se ivi în capătul străzii. Peste cîteva minute opri la poarta bisericii. Ușița se deschise și de după ea se arăta arhiereul, care se și îndreptă cu pași grăbiți spre biserică. Privi mirat la grămada de gunoi, o ocoli și, pășind spre biserică, se opri la intrare.

Zidurile bisericii îl întîmpinară moho- rîte. Tencuiala, căzută pe alocuri, semăna cu niște răni deschise, iar bolțile joase, înnegrite de vremuri, erau acoperite cu o depunere groasă de praf. Ungherele întunecoase, împăienjenite, întunecară și fața arhiereului. Vlădica făcu cîțiva pași și se opri în fața catapetesmei. De acolo îl priveau fețele posomorite, abia deslușite ale sfinților.

Vlădica se însemnă cu semnul crucii și intră în altar. Părintele Gherasim se opri pe amvon.

Altarul arăta și mai puțin luminos. Fereastra opacă lăsa puțină lumină, pres- tolul era prăfuit, iar în rizniță găsi doar două-trei rînduride veșminte ponosite[16].

Examinînd altarul, vlădica ieși pe amvon și, aruncînd încă o privire în biserică, se uită întrebător la părintele Gherasim. Acesta îi răspunse printr-o privire mută.

Trecură cîteva minute în tăcere.

Vlădica îl privea în continuare pe părintele Gherasim: rasa ponosită, cîrpită pe alocuri, spatele încovoiat, creștetul cărunt, fața încă tînără, dar brăzdată de cute adînci, ochii șterși, pieptul firav, mîinile uscate și slăbite... Privirea arhiereului arăta o frămîntare apăsătoare. Brusc se întoarse cu fața spre altar, își făcu o cruce largă, se rugă în fața ușilor împărătești și se îndreptă spre ușă, grăbit să

[16] „Două-trei rînduri de veșminte" pentru ruși înseamnă nepăsare pentru cultul bisericesc. In Biserica Rusă, fiecare praznic are culoarea sa liturgică și presupune veșminte de acea culoare. Aceste culori sînt: roșu - pentru Paști și mucenici, albas- tru - pentru Maica Domnului, verde - pentru cu- vioși, alb - pentru duminică, galben - pentru zilele de rînd, negru și violet - pentru Postul Mare și pentru praznicele cu post aspru *(nota trad.)*.

iasă...

- Haideți! zise, trecînd pe lîngă părintele Gherasim, care închise biserica și porni în urma arhiereului.

Ajungînd la trăsură, vlădica ordonă vizitiului să plece acasă de unul singur și să deshame caii, apoi se adresă părintelui:

- Trebuie să vorbesc cu dumneavoastră despre foarte multe lucruri... Haideți la locuința dumneavoastră.

- Dar, Preasfințite..., șovăi părintele, acolo nu se poate... Eu n-am locuință...

- Cum adică nu aveți? Unde locuiți atunci?

- De fapt, am o locuință, însă...

Părintele Gherasim se intimidă cu totul, tăcu și lăsă privirea în jos. Pe față îi năvăli paloarea și, îndreptîndu-se brusc, îl privi întrucîtva enigmatic pe vlădica, rostind hotărît:

- Poftiți, Preasfinția Voastră.

Cînd cineva este rănit, aleargă la doctor, îi arată fără zăbavă rana și rabdă durerea pe care i-o provoacă involuntar doctorul cînd îi atinge rana. Bolnavul este de acord să-i fie zgîndărită rana, întrucît speră că după asta va veni ușurarea. Altfel stau lucrurile cînd întreg trupul este acoperit cu răni, cînd o durere nesfîrșită, insuportabilă și chinuitoare cuprinde întreaga ființă. Acest bolnav se opune examinării de către medic, întrucît este sigur că nimic nu-l mai poate salva, refuză orice tentativă de ajutor, zbătîndu-se în agonia morții și strigînd cu o voce sfîșietoare: „Lăsați-mă, pentru Dumnezeu, lăsați-mă în pace, nu mă chinuiți, dați-mi voie să mor liniștit!"

Căpătînd primele răni sufletești, tînărul și neexperimentatul părinte alergase către arhipăstorul său, căutînd în acesta un vindecător. Experiența amară însă îi deschisese ochii: înțelesese că nu-și va găsi nicăieri doctorul și de atunci nu mai arătase nimănui rănile sale și nici nu permisese nimănui să se atingă de ele.

Semnul de întrebare din privirea arhiereului în biserică, dorința acestuia de a vorbi cu el la locuința sa, între patru ochi, îi dădură de înțeles părintelui că starea sa sufletească nu a scăpat atenției arhiereului. Un om mai puțin perspicace ar fi putut să-l certe la vederea dărăpă- nării din biserică, și părintele spera că exact așa se va întîmpla - îl vor certa și va fi lăsat în pace. Aceasta i-ar fi permis

părintelui să-și păstreze neatinsă „sfînta sfintelor". Noul vlădică se dovedise a fi însă mai pătrunzător și înțelesese că nu lenea și nepăsarea erau cauzele dezastrului. Aici era, mai degrabă, oglindirea unei drame sufletești pe care o traversa parohul, necunoscută încă arhiereului. Și arhiereul se hotărî să pătrundă mai adînc în lumea care se deschisese la intrarea în biserica mohorîtă a părintelui Gherasim.

Părintele simți că se atentează la rănile sale, însă atentează un om care are toată puterea și care nu poate fi refuzat. Să-i vadă, așadar, rănile, ca mai apoi, speriat, singur să fugă și să-l lase să moară în pace...

Trecînd pragul locuinței părintelui Gherasim, vlădica nu arătă nici un semn de mirare. Se părea că așa se așteptase să o găsească.

Era întuneric. Părintele Gherasim aprinse lampa și-i oferi oaspetelui un scaun.

Lumina slabă a lămpii abia dacă sperie puțin bezna, aruncînd pe pereți fîșii tremurînde, abia deslușite, de umbre și lumini, ce se pierdeau prin ungherele întunecoase. In cameră se lăsă liniștea. Părintele simți un tremur nervos ce-i cuprinse întregul trup, iar în minte îi reveniră toate suferințele sale îndelungate, născînd șirul nesfîrșit de imagini chinuitoare ale unei vieți trecute. Și toate aceste stări retrăite acum erau gata-gata să răbufnească într-un torent îndreptat spre oaspete, însă părintele tăcea în așteptarea întrebării mai-marelui său.

- Fața este oglinda sufletului omenesc, începu cu o voce calmă și domoală vlădica. Pe fața dumneavoastră am citit că nu lenea e motivul adevărat al delăsării din jur și nici nepăsarea. Este o cauză mai profundă, necunoscută încă pentru mine. De altfel, pot deslușI eu însumi cîte ceva, însă prefer să-mi explicați dumneavoastră. Mi-am dat seama că asta nu poate fi spus în cîteva cuvinte, de aceea am lăsat trăsura să plece. Nu vă grăbiți. Rînduiți timpul după cum vă place și, mai ales, uitați că aveți în față pe șeful dumneavoastră. Țineți minte doar faptul că veți avea în față un episcop, econom al Tainelor dumnezeiești, sluga lui Dumnezeu și a dumneavoastră.

- Știu, interveni tăios părintele Gherasim. în caz contrar nu v-aș fi lăsat să intrați aici. Și, dintr-odată, tot ce se adunase în sufletul părintelui de-a lungul anilor răbufni...

începu stîngaci, grăbit, ba repetîn- du-se, ba păşind prea mult înainte. Avea emoţii, şi acest lucru încurca expunerea coerentă a gîndurilor. însă cu cît se adîn- cea mai mult în amintiri, cu atît mai curgătoare şi închegată îi era povestirea şi cu atît mai liberă vorbirea.

îşi povesti în imagini vii impresiile copilăriei, îşi aminti cu seninătate visurile din seminar, vorbi cu ardoare despre idealurile sale de altădată, cu care a intrat în viaţă, însă cînd ajunse la primii paşi de slujire preoţească, vocea îi tremură. Iar mai departe, în pofida tuturor străduinţelor, aşa rămase şi nu reuşi să-şi recapete stăpînirea de sine. Părea uneori să atingă paroxismul unei febre nervoase. îi tremurau mîinile, i se scutura corpul, faţa i se crispa spasmodic. Firul vorbirii se rupea adesea de neputinţă.

Vlădica stătea pe scaun, acoperin- du-şi cu mîinile faţa, şi asculta încordat.

Cînd ajunse să vorbească despre momentul în care i se deschiseră ochii şi văzu „plaga" omenirii, părintele sări în picioare şi porni să păşească prin odaie. Convulsiile îi înăbuşeau vocea, întreruptă des de hohotele abia reţinute.

Despre disensiunile sale sufleteşti, despre chinurile ce au urmat acestora, despre îndoiala în existenţa lui Dumnezeu vorbea acum năvalnic, impetuos. Era greu, strașnic de greu să-l asculţi. Era aiureala dementului, erau răcnetele grele ale hulitorului.

Povestirea fu mai degrabă ruptă decît încheiată. Printr-un geamăt surd mai degrabă decît prin oftat, îşi slobozi aerul din piept, reţinut acolo în tot acest timp de respiraţia-i întretăiată, şi se opri.

Întorcîndu-se brusc către episcop, îşi înfipse privirea în el. Ochii îi erau plini de o groază nebună.

- lartă-ne, Doamne, şi ne miluieşte! Murmură cutremurat vlădica. Părinte Gherasim! Liniştiţi-vă..., aşezaţi-vă..., ascultaţi-mă.

- Să vă ascult? La ce bun? răsună hohotul dement al părintelui. Ca să-mi demonstraţi existenţa lui Dumnezeu, să mă mîngîiaţi cu nădejdea la cele viitoare, la viaţa de apoi, să-mi făgăduiţi Raiul... O, blestemaţi fie cei ce se pot bucura de Rai sub suspinele şi plînsul nefericiţilor suferinzi de pe pămînt, sub scrîşnetul păcătoşilor înnebuniţi în iad! Să se desfete cine poate! Eu unul nu pot! Eu nu-mi doresc un astfel de Rai...

Acesta a fost ultimul strigăt al unui suflet însîngerat. Părintele căzu secătuit pe scaun și, apucîndu-și cu ambele mîini creștetul, izbucni în hohote de plîns.

Vlădica se ridică și merse prin cameră. Ajungînd pînă în ungherul din față, unde atîrnau icoanele, își făcu de cîteva ori cruce. Păși apoi iarăși dintr-un colț în altul, într-o frămîntare profundă. Se opri lîngă părintele Gherasim, îl însemnă în tăcere de trei ori cu semnul crucii și, punîndu-i mîna pe umăr, îl strînse la piept.

Cîndva, mai demult, astfel îl mîngîia biata sa mamă, pe care părintele o iubise atît de mult. Revenind în vacanțe acasă, tînărul Gheraska i se arunca la piept și hohotea, nerezistînd întîlnirii, povestind printre sughițuri despre toate vitregiile vieții de student. Maică-sa nu-i răspundea nimic, ci îi strîngea tot mai tare capul la piept, netezindu-i chica. Căldura mîngîierii materne usca degrabă lacrimile lui Gheraska și peste un sfert de oră acesta alerga și se zbenguia prin sat, vesel, vioi, fericit. Demult au trecut acestea. Astăzi părintele îi mîngîia, la rîndul său, pe alții, însă inima sa rămînea nealinată, neîncălzită, iar viața neîndurată o acoperise treptat cu un văl de gheață.

Mîngîierea vlădicăi îi aminti de cea a maicii sale, din îndepărtata copilărie. în piept i se trezi demult uitatul sentiment de căldură a inimii, și gheața se topi.

Părintele apucă mîna arhiereului și o sărută fierbinte de cîteva ori.

- Ei, vedeți, așa e mai bine, spuse vlădica, înțelegînd pornirea sufletească a părintelui. Iar acum ascultați-mă totuși... Nu ați ghicit. Nu vă voi consola cu Raiul: n-am fost acolo și nu știu ce se face acolo. Și nu vom vorbi despre ceea ce nu cunoaștem personal. Să vorbim despre ceea ce au văzut, văd și pot vedea ochii noștri.

Vlădica își lăsă mîinile în jos, păși iar prin cameră, adunîndu-și parcă gîndu- rile, apoi, lăsîndu-se pe scaun, începu:

- Ați ajuns la o asemenea stare disperată deoarece ați văzut suferințele unor oameni, le-ați însumat și v-ați îngrozit de bezna durerilor pe care le simte omenirea. Ați „descoperit", după cum v-ați exprimat, „plaga" omenirii și ați căzut în deznădejde, avînd conștiința propriei neputințe de a face ceva.

- Da, vlădică. îmi veți spune acum că nu trebuie făcută o astfel de

însumare, că aceasta este doar un joc al unei imaginații bolnave... Că de la suferințele unor anumite persoane nu va pieri omenirea...

- Nicidecum. Ba dimpotrivă: vreau să vă spun că dumneavoastră, care credeți că ați descoperit această „plagă", nu ați pătruns nici a suta parte din ea. Ce ați văzut dumneavoastră? Un bețiv de la azil, mîncat de viu de sifilis, putrezit de viu și înecat în băltoaca propriei vome. Acesta a fost cel mai ilustrativ exemplu din viața dumneavoastră. „Plaga" vă era în fața ochilor, i-ați văzut lucrarea de putrezire, i-ați mirosit putoarea și ați înțeles cît de murdar, fetid, putred și necurat este omul. De la cadavrul acelui bețiv ați trecut la alți azilanți, pe fruntea cărora ați observat aceeași pecete a „plăgii", adică nasuri ciopîrțite, pete suspecte, bube... V-ați amintit cîte astfel de aziluri sînt, cîte taverne, bordeluri împrăștiate peste tot pămîntul, ați calculat, aproximativ, cîtă lume se află în acestea și v-ați îngrozit. Prea devreme. Nu doar drojdiile societății, nu doar scursurile sînt mîn- cate de sifilis. Veți găsi cătune și sate întregi, în aproape toate țările lumii, infectate în întregime de această maladie. In- troduceți-le în lista dumneavoastră. în continuare, priviți cu atenție și la socie- tatea „curată": nu veți găsi oare și aici, sub catifea și mătase, sub lenjerie albă ca neaua, pecetea aceleiași plăgi? Treceți acum la nenumăratele sanatorii, băi și alte așezăminte curative. Acolo astfel de bolnavi alcătuiesc o bună jumătate din clientelă și toți sînt din societatea înaltă. Numărați-i și pe aceștia. Apoi, nu doar sifilisul cosește oamenii. Ciuma, lepra, tifosul, holera, rîia, tuberculoza... Pînă și unui medic i-ar veni greu să enumere toate bolile existente. „Plaga" ce macină omenirea are mii de fețe și este aceeași pentru toți. Numărul jertfelor ei este egal cu numărul locuitorilor pămîntului. Pecetea ei stă pe fiecare om. Este și pe fața durdulie a unui grăsan mulțumit de sine, și pe fața palidă, acneeată a unui tî- năr anemic, și pe figura mlădioasă, subțire a unei fetișcane plăpînde. O poți vedea și pe fața postitorilor și a monahilor, a preoților și a mirenilor, a împăraților și a ostașilor, a maturilor și a copiilor. Nu a existat și nici nu o să existe vreodată un om care să nu o poarte, ea este pe toți. Este pe mine, este pe dumneavoastră...

ARHIEREUL

- Ce fel de „plagă" poate fi pe dumneavoastră, vlădică? întrebă nedumerit părintele Gherasim, privind la figura viguroasă,

impunătoare a episcopului, la fața sa frumoasă și luminoasă, cu piele netedă și îmbujorată.

- Iată aici e și necazul nostru, că nu putem să o vedem. Simțurile noastre atinse de „plagă" s-au tocit într-atît, încît nu mai putem sesiza nimic. Nu vedem „plaga", nu-i mirosim duhoarea... Doar atunci cînd omul va cădea pe patul său de moarte și-și va da ultima suflare, cînd „plaga" îl va cuprinde, îl va înfășură, îl va mînca și-l va măcina definitiv, cînd îl va transforma în ceea ce numim noi cadavru, abia atunci simțurile noastre boante descoperă „plaga" omului, și fugim atunci de el, astupîndu-ne nasul de groaznica, oribila putoare cadaverică... Da! Abia atunci mirosim miasma morții...

Mirosul plăgii, mirosul morții este variat, după cum variată este însăși „plaga", în esență însă este unul și același. Cu acest miros omul vine pe lume. Moașelor le este binecunoscut mirosul lăuzelor și al pruncilor nou-născuți.

Mirosul acestei plăgi ne însoțește toată viața... Nu simțiți acest miros de la mine? Nu-l veți simți nici de la alții. De ce? Întrucît prin spălările zilnice, prin diverse băi și scăldări, prin ștergeri, prin împrospătarea hainelor și a trupului cu aer curat și raze de soare, apoi prin ungerea cu tot felul de alifii bine-mirositoa- re, cu aromele diverselor articole cosmetice, oamenii reușesc să astupe acest miros nativ al propriului trup, mai exact - al plăgii. De asta nici nu-l simțim.

Da, omul miroase urît... Luați zece dintre cei mai curați, mai sănătoși oameni și țineți-i un timp închiși într-o cămăruță și veți vedea cum acești oameni curați, prin respirația, prin emanațiile trupului, vor vicia aerul. Țineți-i mai mult și veți vedea că din cauza putorii, a aerului îmbîcsit, sufocant și greu veți începe să vă asfixiați. Sau luați orice deținătoare a unui trup curat, alb, rumen și cast. Luați-i toată parfumeria. Lă- sați-o să nu se spele trei-patru luni, să nu-și schimbe hainele, să nu facă baie etc. Și veți simți același miros greu al plăgii...

Omul trăiește în atmosfera „plăgii". Respiră cu aceasta. Respirația sa duhnește cu acest miros. Știți cum le miroase oamenilor gura. Deosebiți acest miros de altele, după felul mîncării întrebuințate. La unii acest miros este atît de respingător, încît încalcă

buna înțelegere în viața de familie a soților.

Este imensă împărăția plăgii, și nu doar omul este robul ei. Nu doar omenirea suferă, putrezește, se descompune, se macină și miroase oribil. Aceleiași sorți sînt expuse și fiarele, păsările, insectele. „Toată făptura împreună suspină și împreună are dureri pînă acum", spune Apostolul Pavel. Tot de răul aceleiași plăgi. Pecetea ei stă și pe natura neînsuflețită. Miroase urît uneori aerul, se strică apa, pier și se descompun plantele și, putrezind, preschimbă aroma florilor în duhoare de mucegai. Este același miros morbid al aceleiași plăgi. Ea e universală. Este pe pămînt și în pământ. Sevele ei nimeresc în florile de pe care albinele culeg mierea. în acest fel, pînă și mierea poate deveni otravă pentru om...

Vlădica se ridică în picioare, traversă de cîteva ori odaia, apoi se așeză iar. Părintele Gherasim asculta nemișcat, într-o încordare maximă, urmărind zborul gîn- durilor interlocutorului său și neîncetînd a se mira de generalizările pe cît de largi, pe atît de șocante ale acestuia. Și, cu cît înainta mai mult în monologul său episcopul, cu atît mai tare îi creștea părintelui Gherasim stupefacția. Nu se așteptase la astfel de vorbe din partea unui arhiereu. Presupunea că vlădica, fiind o persoană inteligentă și, mai ales, bună la suflet, ca un credincios sincer, va încerca să-l consoleze folosind obișnuitele cuvinte, întrețesute cu citate din Scriptură - variații nesfîrșite în jurul aceleiași teme despre rugăciune, răbdare, smerenie. Unei asemenea consolări părintele îi avea pregătită replica, o replică întocmită din faptele reale ale vieții, din contradicțiile chinuitoare dintre vorbe și fapte, prezente mai ales la persoanele ce vorbesc „cu trimiteri la Sfînta Scriptură". Hotărît să nu se cruțe pe sine, părintele intenționa să-i arunce în față arhiereului și acest răspuns plin de venin și otravă. Spre marea sa mirare, nu avu nici cel mai mic temei să o facă. în spusele episcopului nu era nici pomeneală de consolare, ele erau atît de noi și neobișnuite, încît părintele Gherasim uită cu desăvîr- șire de răspunsul său și se concentră asupra firului gîndurilor vlădicăi, stră- duindu-se să le întrevadă încheierea. Din cele spuse pînă acum nu reieșea însă nici o concluzie, și părintele hotărî să aștepte continuarea monologului.

- Omul este alcătuit din trup și suflet. Așa se obișnuiește să se

spună. In realitate, îi vedem pe alții și ne concepem pe noi înșine ca pe o ființă integră, neîmpărțită, ce se cheamă OM. Ea nu este nici trup și nici duh. Este și una și alta la un loc. însă nu ca două părți componente. Aici e o taină, nedescoperită încă de mintea omenească. Doar în teorie putem împărți omul în suflet și trup. în realitate sînt la fel de inseparabile ca bucata de came și pisica ce a mîncat-o și a digerat-o deja. A arăta unde se termină sufletul și unde începe duhul este, practic, imposibil. Aici sînt două începuturi: materie și duh care s-au unit, iar rodul unirii dintre acestea două este omul. Neîmpărțită este și „plaga", iar rezultatul acțiunii ei la nivel spiritual este reversul culturii omenești. Imaginați-vă un tablou al realizărilor spiritului omenesc, priviți-l cu atenție și veți observa și aici aceeași pecete a „plăgii". Și în acest domeniu ea înăbușă, descompune, ucide. Aici urmele ei sînt și mai variate, și mai numeroase, însă la fel de puțin studiate. Văzînd-o, Apostolul Ioan a spus: „Ce este în lume e pofta trupului, și pofta ochilor, și trufia vieții". Ea e adevăratul motiv al decăderii talentului la scriitori. Ea e vinovată de conducerea proastă a împăraților. Este vrăjmașul oricărei fericiri și bucurii. Nu mă înțelegeți? Să luăm atunci un exemplu. Iată, sînteți, de pildă, în fața ministrului cu un proiect bine intenționat. II cunoașteți pe ministru ca fiind un om bun, săritor, receptiv. Vă- zînd planurile dumneavoastră, ministrul le va sprijini și va rezulta o treabă bună. Veniți însă la audiență atunci cînd ministrul respectiv are indigestie, cînd nu și-a făcut siesta, cînd suferă de cataractă sau de mai știu eu ce. Vă va întîmpina morocănos și posac, nu va vedea nimic bun în toată treaba asta și cu vorba sa putregăioasă va omorî buna dumneavoastră intenție. Iar „plaga" sa o va transmite și dumneavoastră. Vorbind cu el în astfel de clipe, veți ieși iritat și mo- horit. Toți pesimiștii din lume, în fond, sînt oameni bolnavi. Teoriile lor sumbre nu sînt nimic altceva decît rezultatul unei anormalități funcționale a organismului. Dacă geme și suferă undeva, în vreo țară, poporul, dacă s-a înrăutățit situația politică și economică, motivul trebuie căutat în discrepanțele funcțiilor mintale din capul miniștrilor sau chiar în stomacul acestora. Dacă ascultați o piesă muzicală, după care vă va cuprinde tristețea, angoasa sau sentimentul de insatisfacție a unei porniri obscure în depărtări nedefinite, să știți că acestea alcătuiesc pecetea

„plăgii" pusă de un autor deja infectat. Cîntecele nostalgice și triste ale țăranului rus sînt rezultatul unei subnutriții permanente, cu mulțimea de boli ce derivă din foamete.

La fel e și în cazul literaturii sau artelor frumoase. Piesele muzicale destinate dansului sînt vesele. Ele sînt făcute pentru veselie. Priviți însă la istoria apariției unor valsuri la care tinerilor le vine să plîngă, nu să danseze. în majoritatea cazurilor sînt operele unor autori bolnavi, care în momentul alcătuirii lor scuipau sînge.

Criminalii sînt copii ai unor părinți măcinați de aceeași „plagă". Aici acționează una din nenumăratele gheare ce sfîșie omenirea - alcoolul. Astfel de otrăvuri sînt multe. Majoritatea dintre ele rămîne încă necunoscută savanților, însă este vorba despre aceeași „plagă".

ARHIEREUL

Lucrarea „plăgii" poate fi supusă observației. Luați, spre exemplu, un elev energic, un tînăr talentat ce-și minunează părinții și profesorii cu succesele sale, obținute prin sîrguință, inventivitate și intenții bune. Lipsiți-l pe acesta de aerul curat, ca să capete, să zicem, anemie sau o dereglare a impulsurilor sexuale. Veți vedea cum i se va tîmpi mintea, îi va slăbi memoria, îi va pieri voința. Peste un timp se va transforma într-un leneș obtuz, aflat la cîțiva pași de infracțiune. Și notele proaste la purtare sînt rezultate ale aceleiași „plăgi".

însuși izvorul ființării este infectat de această „plagă". Instinctul sănătos al procreației - porunca „creșteți și vă înmulțiți" -, pus la temelia fericirii, la vatra vieții de familie, este și el măcinat de „plagă". Viața de familie s-a transformat pentru om în iad. în această privință, „plaga" acționează cel mai consecvent. Dacă în generațiile trecute, ale străbunilor și părinților, ea a atins preponderent latura fizică, trupească, în generațiile următoare - ale fiilor și nepoților - ea va produce avortoni, copii născuți prematur sau, în genere, va seca izvorul și părinții vor fi inapți pentru procreație. Dacă însă în generațiile înaintașilor „plaga" a atacat mai cu seamă latura spirituală, atunci se va răsfrînge prin urmași neurastenici, psihopați, epileptici, nebuni, obsedați, idioți sau monștri de tipul gemenilor siamezi, sau chiar veritabile pocitanii, ce nu mai pot fi numite „oameni". Privind la acestea, omul înmărmurește și se retrage îngrozit...

Care e numele acestei „plăgi"? Nu are nume. Este cunoscută oamenilor sub mii de nume, însă nici unul nu-i vădește esența. Manifestările ei sînt numite boală sau viciu. Trăirea ei - durere, chin, lacrimi, vaiete și gemete, necazuri. Produsul acțiunii ei este numit necurăție, puroi, tină, putregai, scîrnă. Reflecția acesteia în domeniul economic se cheamă sărăcie, cerșetorie. Prezența în aer, în apă sau în mîncare se cheamă infecție, otravă și tot ce este mai dăunător. în sfera activității mintale, manifestările ei sînt știute ca păcat, necinste, rătăcire, fărădelege, crimă, greșeală, iar în sens metaforic - beznă, întuneric, umbră a morții, somn de moarte. Scopul lucrării ei este omorî- rea a tot ce e viu și descompunerea definitivă, moartea definitivă a universului. Rezultatul acțiunii „plăgii" asupra oamenilor și vietăților se cheamă degenerare spre actul final - moartea. „Plaga" însăși nu are nume. Poate generațiile viitoare vor pătrunde tainele ei, îi vor înțelege esența și-i vor da un nume; astăzi însă, cînd vorbim despre ea, cînd dorim să-i dăm un nume generic, folosim termenul de „rău".

Iată deci cu ce dușman ați purces dumneavoastră la luptă. Și nu numai dumneavoastră luptați împotriva ei, folosind toate armele științei, medicinei. Lupta are loc pe întreg pămîntul. In fiecare oraș, iar acum aproape în fiecare sat, există depozite de arme - farmaciile. Spitalele, clinicile, lazaretele[17] - iată arena principală de luptă. Se luptă cu el conducătorii, legiuitorii, judecătorii, filosofii, savanții și înțelepții, scriitorii, pictorii, poeții. Sînt mii și milioane de ostași de rînd, reuniți în frății, obști, cercuri.

Există o întreagă armată a salvării... Va salva ea oare omenirea de acest dușman? Răspunsul îl puteți da și dumneavoastră, și oricare alt om, dacă vă uitați atent la arma pe care oamenii o folosesc.

Conducătorul și judecătorul au arma lor - legea. Aceștia spun omului: „Nu fă asta, ci aceea sau cealaltă". Și atunci cînd omul face altceva decît prescrie legea, aceștia îl leagă, îl bat și îl pedepsesc. Drept rezultat însă oamenii chinuiți și bătuți reproșează: „Am îndeplini cu bucurie, însă nu putem!" Din toate legile, cea mai rațională este cea lăsată de Dumnezeu. însă și prin această lege vine

[17] Spital de război. Termen provenit, probabil, de la Sfîntul Lazăr cel înviat de Hristos din morți *(nota trad.).*

doar „cunoștința păcatului" (cf. Rom. 6, 3). Adică, atunci cînd omul este răpus de „plagă" într-atît încît nu mai poate deosebi singur binele de rău, ce e bun de ce nu e bun, dacă propria cunoștință nu-i poate descoperi toate acestea, atunci îi vine în ajutor legea scrisă, în care acesta poate citi și învăța aceste diferențe. Dar și despre această lege Apostolul Pavel a spus că este *neputincioasă, fiind slabă prin trup* (Rom. 8, 3), adică „plaga" l-a distrus atît de tare pe om, încît acesta nu mai poate face ceea ce spune legea. Acel apostol a spus despre sine: *Nu fac binele pe care-l voiesc, ci răul, pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvîrșesc* (Rom. *7,* 19). Acestea au fost spuse cu aproape două mii de ani în urmă, însă abia acum, și doar parțial, societatea a înțeles că toți criminalii sînt, în esență, oameni bolnavi.

Filosofii, savanții, înțelepții doresc să intre în taina „plăgii", să-și cunoască dușmanul și să-i deschidă omului ochii. Aceștia sînt cercetași pe cîmpul de luptă. Zadarnice le sînt însă eforturile... Cugetul uman, răpus de „plagă", obosește cu- rînd, se rătăcește și adesea repetă, într-o altă formă, propriile sale greșeli de odinioară. Insă chiar dacă ar reuși să-și cunoască dușmanul, ar fi doar o jumătate de cale, căci nu ajunge să-l cunoști, trebuie să știi și să-l învingi.

Ce fac scriitorii, pictorii, poeții? Aceștia sînt cei ce inspiră luptătorii. Descoperind împărăția „plăgii", aceștia văd cum se sufocă omul în atmosfera aceasta infestată, și pentru a-l salva îi prezintă idealurile unei noi vieți, unei noi ființări în împărăția luminii, a adevărului, a dragostei, a frumuseții și puterii, trezesc lumea spre aceste idealuri, însă oamenii, lipsiți de voință, răspund cu unul și același cuvînt: „Nu putem!" Cît de mult ai însufleți un ostaș pe cîmpul de luptă, acesta nu va putea lua arma în mîini dacă ambele mîini îi sînt paralizate.

Dumneavoastră, părinte Gherasim, singur ați văzut neputința cuvîntului, luptînd cu viciile azilanților. Ați lăsat cuvîntul, v-ați apucat de medicină și v-ați făcut doctor. într-adevăr, această armă e mai eficientă. încă din zorii veacului său, omul a observat în natura înconjurătoare puteri ostile „plăgii" și a început să le folosească în beneficiul său, adică, pur și simplu, să se lecuiască. Inițial, fiecare pe sine însuși, apoi au apărut specialiștii, adică tot felul de tămăduitori, care, la rîndul lor, au cedat în timp arta lor medicinii, iar locul lor -

medicilor. Primul succes, din cîte știm, îmbată întotdeauna, iar aici primul succes a fost și unul mare. Omul a purces la luptă împotriva „plăgii" atîrnînd în aer și cu ochii legați, și iată că aici a dat, în sfîrșit, cu picioarele de sol. Omului i-a apărut conștiința faptului că lupta poate fi nu doar dusă, ci și cîștigată. Au apărut zvonuri despre „apa vie", „elixirul vieții", despre „piatra filosofală"etc. Tinerii pionieri ai științelor naturale s-au apucat cu ardoare să salveze lumea și o convingeau entuziasmați că acest lucru este posibil, iar dacă acum nu se poate, e doar din motivul că știința este încă prea tînă- ră, că natura nu este cercetată îndeajuns, însă, odată cu dezvoltarea științei, se va găsi vreun geniu care va dărui lumii ceva de genul elixirului vieții, care va oferi omului ramolit, neputincios și slăbit noi puteri de viață, și omenirea va străluci de putere și sănătate, de frumusețe nepieritoare, de cuget divin și va fi nemuritoare. Cînd știința a început să se folosească preponderent de metoda experimentală, a renunțat la vechile utopii, înțelegînd că tot ce poate ea oferi omului este să-i sprijine viața. Insă Viața nu i-o poate da. Omul se naște cu o anumită zestre de puteri vitale, pe care le consumă pe parcursul vieții și care, odată secate, nu mai pot fi recuperate. Le poate irosi rapid, terminîndu-le în floarea vîrstei sau nici măcar atingînd-o, sau le poate economisi, păstra grijuliu, lungin- du-și astfel întrucîtva zilele. Exact aici îl poate ajuta mai mult medicina. Respectând regulile igienei și utilizînd serviciile medicale, omul îndepărtează de la sine ceea ce-i poate distruge puterile, mărin- du-și astfel durata vieții. Să zicem, bună-

oară, că dumneavoastră aveți un palton. Puteți să-l feriți de molii, să-l păstrați cu grijă, să-i coaseți la timp butoniera care începe să se destrame, să-l cîrpiți și să-l purtați astfel întreaga viață, ba chiar să-l lăsați ca moștenire fiului. însă dintr-un palton ponosit, jerpelit, cum va deveni și al dumneavoastră pînă la urmă, nu puteți face unul nou, și nu veți putea obține niciodată ca paltonul să se înnoiască de la un an la altul, în loc să se învechească. Astfel stau lucrurile și în ceea ce privește medicina. Munca medicilor este, în fond, aceeași: de a coase, a cîrpi, a păzi de carii învelișul trupesc învechit al duhului omenesc. în lupta lor cu „plaga", acești ostași apără omul, îl smulg pentru un timp din ghearele ei, însă „plaga" însăși rămîne intactă,

invulnerabilă, pe cînd omenirea se învechește tot mai mult și mai mult.

ARHIEREUL

VIII

ncruntat, vlădica plecă fruntea, umbra de pe culion i se așeză pe față. Lampa, și pînă atunci obscură, începu să se întunece tot mai mult. Părintele Gherasim se ridică, adăugă gaz și îndreptă feștila.

- Iată, așa se stinge și viața omenirii, continuă vlădica după ce părintele Gherasim se așeză la locul său. Potrivit Scripturii, viața primelor generații de oameni dura veacuri, mulți dintre aceștia au trăit cîte aproape o mie de ani. Omul era pe atunci foarte vivace. Acest fapt nu e contrazis nici de științele naturale. împărăția „plăgii" era pe atunci încă prea slabă și prea puțin întinsă. Insă în vremea lui Noe viața oamenilor s-a scurtat pînă la 120 de ani. Aceasta era durata maximă a vieții omenești. împărăția „plăgii" s-a lărgit, a devenit puternică și a cuprins întreg pămîntul. Universul se pomeni amenințat cu pieirea. Tot ce era viu se destrăma, se dărîma. Puterile vitale sărăceau. Oamenii au început să degenereze. Cununa creației, regele naturii - omul -, această minunată făptură, provenită din îmbinarea a două începuturi mărețe - materia și duhul - a coborît treptat pînă la nivelul animalic și risca să dispară cu desăvîr- șire, așa cum au dispărut mamuții...

Cînd apare undeva holera, oamenii se străduiesc să distrugă infecția cît mai repede posibil. Se ard așternuturile, lucrurile rămase de la bolnav, se aerisește încăperea, se curăță și se spală albiturile, hainele. Prin foc și apă, prin diverse preparate antiseptice se face tot posibilul pentru a localiza infecția și a nimici purtătorii acesteia.

Exact același lucru s-a întîmplat în lume în momentul despre care vorbeam. Pămîntul s-a curățat prin apele strașnice ale potopului. A fost o curățare universală, o dezinfectare mondială, efectuată însă nu de om. Tot ce a fost măcinat de

molimă a fost distrus. Fața pămîntului, îmbibată cu spori otrăviți, a fost spălată și curățată, apoi acoperită din nou cu mîl roditor. Dar „plaga" nu a fost distrusă. Căci ea era pe Noe și pe familia lui și pe vietățile din corabia lui. „Plaga" a fost doar slăbită.

Cînd o gospodină grijulie, examinîn- du-și garderoba, observă că una din rochiile ei s-a stricat de vreme, atunci ia foarfecele, despică rochia, îi scoate bucățile putrede și, alegînd partea bună de pînză, coase o rochiță pentru fiica sa. Astfel, din rochie face rochiță.

Tot așa, din acești puternici titani milenari, din acești „vestiți viteji din vechime", care îndrăzneau, în trufia lor, să lupte cu cerul, a fost croit omul de după potop, care la 120 de ani intra în mor- mînt. E

adevărat, Noe însuși a trăit 950 de ani. El a fost cea mai puternică, cea mai trainică bucată de pînză, din care a fost țesută omenirea. De asta a și fost păstrat. însă chiar și după potopul lui Noe numărul anilor vieții omenești scade cu repeziciune. Cei de 120 de ani devin raritate. Deja regele David vorbește despre faptul că anii omului sînt 70-80.

Dar și dintre aceștia majoritatea o alcătuiește, după spusele Profetului, perioada de osteneală neroditoare, de boală și durere. Cea mai mare parte din viață omul suferă și se chinuiește.

Nu cunoaștem, dar am putea să ne dăm seama despre starea în care ajunsese atunci lumea.

Nu vorbesc aici despre greci sau evrei, care au reușit totuși să lase urme de cultură, au construit orașe și au format state, ci despre cei care după turnul Babilonului s-au împrăștiat prin lume și s-au ascuns în păduri și peșteri, și al căror nume este demult pierdut. Dacă în Sodoma și Gomora a fost posibil să se ajungă la o asemenea stare do- bitocească, atunci ce s-a făcut oare cu aceștia care, trăind în sînul pădurii, se conduceau doar după legile vieții animalice?

Se spune că omenirea progresează. După mine, întreaga viață a omenirii trebuie văzută ca o mișcare pe două curbe, care pornesc din același punct și apoi se despart: una șerpuiește în sus și se pierde în spațiu, cealaltă coboară, în valuri mai mari sau mai mici.

Adam este punctul de pornire. Omenirea provenită din el s-a împărțit în două tabere: o parte care s-a avîntat în sus, spre desăvîrșire, și a luat-o pe ascendentă, iar cealaltă care nu s-a avîntat nicăieri, ci a preferat să caute satisfacerea largă și deplină a instinctelor de bază, însă, nereușind să se mențină în acest punct mort, a alunecat tot mai mult, for- mînd curba descendentă.

Cele mai multe eforturi pentru perfecționarea și înnobilarea naturii umane le-au depus, după mine, vechii greci. Aceștia se îngrijeau de dezvoltarea complexă, multilaterală a omului. Despre rezultatele eforturilor eline putem judeca după rămășițele de artă plastică rămase pînă la noi. Statuile lui Apolo, Venus, Hercule etc. uimesc pînă astăzi prin frumusețea fermecătoare a chipului omenesc, anume a chipului omenesc, și nu doar a formelor trupului său. Grecii voiau să toarne în statuie omul viu și, astfel, statuile reflectau nu doar frumusețea corporală, ci și cugetul, puterea, vitejia, forța, îndrăzneala, noblețea, care sînt deja trăsături ale duhului. Viața umanității a alcătuit astfel un unghi geometric, a cărui bază este omul: latura ascendentă urcă spre Apo- lo, iar cealaltă - spre străbunicul „gibo- nilor" actuali. Și întunericul a cuprins omul... Omenirea se pomeni iar amenințată cu pieirea. De astă dată însă una definitivă.

IX

Vlădica tăcu, oarecum extenuat de acest monolog îndelungat. Părintele Gherasim stătea cu capul plecat, sub greutatea emoțiilor apăsătoare. Timpul nocturn se scurgea repede. Undeva, în depărtare, niște clopote bătură miezul nopții. Afară se îndesi întunericul și părea că, iată-l, se zbenguie după fereastră, dens și sumbru, șuierînd înfiorător. Un val puternic de vînt se lovi de geam și se rostogoli zăngănind - se apropia furtuna.

Părintele Gherasim își aminti de nopțile nedormite, de fantomele chinuitoare care i se păreau palide în comparație cu realitatea ce o arăta acum episcopul. înțelese că nu a pătruns decît a suta parte din „plagă". însă, odată ce episcopul a văzut-o în întregime, atunci de ce este atît de liniștit? De ce în privirea lui nu se citește nimic, în afară de o profundă frămîntare?

Răspunzînd parcă acestor întrebări ale părintelui, vlădica porni să vorbească mai departe:

- Lumea pierea, se dărîma. Omul, măcinat de „plagă", degenera. Și iată, atunci cînd viața omenească sărăci în- tr-atît, încît cei mai demni reprezentanți ai ei, dîndu-și seama că stau pe marginea hăului și nimic nu-i mai poate salva, au început să predice plăcerile efemere, pentru a nu vedea suferințele și durerea din jur, sau, din aceeași pricină, să-și pună capăt zilelor, în acest moment s-au auzit voci care vorbeau despre o izbăvire. O izbăvire care va veni numaidecît și chiar în timpul apropiat. Cel mai deslușit vorbeau despre aceasta evreii. Pro- rocul Zaharia spunea că i se va deschide casei lui David și locuitorilor Ierusalimului un izvor de spălare a păcatelor și a necurăției (cf. Ier. 13, 1). Profetul Isaia vorbea atît de sigur despre acestea, încît le concepea ca pe un fapt împlinit și predica despre Cineva care a luat asupra Sa neputințele noastre și a purtat durerile

noastre. Tot despre Acesta regele David a spus că nu va vedea stricăciunea (cf. Ps. 15, 10). Vorbind despre vremurile ce urmează, același Isaia spune că atunci nici un om nu va putea spune: „Sînt bolnav", căci oamenilor ce vor trăi iertate le vor fi toate păcatele (cf. Is. 33, 24). în- tr-un cuvînt, se vorbea despre o întîm- plare fără precedent - „plaga" va fi răpusă, iar stricăciunea, principala ei armă, va fi anulată.

Și, într-adevăr, s-a întîmplat... Așteptările neamurilor s-au împlinit.

în ochii episcopului apăru un licăr straniu. Se ridică în picioare și-și îndreptă spatele. Privirea sa aluneca pe deasupra creștetului părintelui Gherasim, undeva, într-o depărtare nevăzută. Se părea că acolo, în adîncul veacurilor cărunte, voia să deslușească ceea ce s-a întîmplat, ca mai apoi să povestească preotului.

Și atunci părintele Gherasim a înțeles că aici, acum, se va întîmpla ceva cu el.

Părea că însăși natura a înțeles asta, a priceput că în această căsuță dărăpănată va fi hotărîtă acum soarta unui suflet, va fi tăiat, în sfîrșit, acel nod mort în care s-a transformat viața bietului preot. Și înțelegînd asta, nu s-a putut abține, a scăpărat un fulger pe pămîntul adormit și s-a rostogolit tunetul. Lumina fulgerului dădu buzna în odaie, luminînd-o.

Părintele Gherasim tresăltă involuntar. Pe fața episcopului nu tresări nici un mușchi. Vlădica reluă convorbirea, dar de astă dată nu pe tonul modest al unui interlocutor obișnuit, ci cu vocea autoritară a predicatorului, în care răsunau notele unei bucurii triumfătoare:

- O taină măreață, înfiorătoare se petrecu într-un punct al globului pămîn- tesc - la Ierusalim -, în mijlocul unui popor care și pînă atunci îi uimea pe toți cu istoria sa stranie. Ce anume s-a întîmplat atunci va rămîne mereu nedescoperit pînă la capăt, neînțeles. Se spunea că a apărut un mare Proroc, Care învăța cu putere poporul și săvîrșea minuni. A fost omorît pentru blasfemie, după legea lui Moise. însă s-a zvonit că a înviat. Unii au crezut, alții s-au îndoit. însă și unii, și alții, după ce s-au cutremurat de mirarea lucrurilor întîmplate, au început să se liniștească. O parte dintre ei se străduiau chiar să uite cît mai degrabă această poveste tristă și neînțeleasă. Brusc însă, un

mic grup de oameni dintre ucenicii Prorocului omorît, aproape

noastre. Tot despre Acesta regele David a spus că nu va vedea stricăciunea (cf. Ps. 15, 10). Vorbind despre vremurile ce urmează, același Isaia spune că atunci nici un om nu va putea spune: „Sînt bolnav", căci oamenilor ce vor trăi iertate le vor fi toate păcatele (cf. Is. 33, 24). în- tr-un cuvînt, se vorbea despre o întîm- plare fără precedent - „plaga" va fi răpusă, iar stricăciunea, principala ei armă, va fi anulată.

Și, într-adevăr, s-a întîmplat... Așteptările neamurilor s-au împlinit.

în ochii episcopului apăru un licăr straniu. Se ridică în picioare și-și îndreptă spatele. Privirea sa aluneca pe deasupra creștetului părintelui Gherasim, undeva, într-o depărtare nevăzută. Se părea că acolo, în adîncul veacurilor cărunte, voia să deslușească ceea ce s-a întîmplat, ca mai apoi să povestească preotului.

Și atunci părintele Gherasim a înțeles că aici, acum, se va întîmpla ceva cu el.

Părea că însăși natura a înțeles asta, a priceput că în această căsuță dărăpănată va fi hotărîtă acum soarta unui suflet, va fi tăiat, în sfîrșit, acel nod mort în care s-a transformat viața bietului preot. Și înțelegînd asta, nu s-a putut abține, a scăpărat un fulger pe pămîntul adormit și s-a rostogolit tunetul. Lumina fulgerului dădu buzna în odaie, luminînd-o.

Părintele Gherasim tresăltă involuntar. Pe fața episcopului nu tresări nici un mușchi. Vlădica reluă convorbirea, dar de astă dată nu pe tonul modest al unui interlocutor obișnuit, ci cu vocea autoritară a predicatorului, în care răsunau notele unei bucurii triumfătoare:

- O taină măreață, înfiorătoare se petrecu într-un punct al globului pămîn- tesc - la Ierusalim -, în mijlocul unui popor care și pînă atunci îi uimea pe toți cu istoria sa stranie. Ce anume s-a întîmplat atunci va rămîne mereu nedescoperit pînă la capăt, neînțeles. Se spunea că a apărut un mare Proroc, Care învăța cu putere poporul și săvîrșea minuni. A fost omorît pentru blasfemie, după legea lui Moise. Insă s-a zvonit că a înviat. Unii au crezut, alții s-au îndoit. însă și unii, și alții, după ce s-au cutremurat de mirarea lucrurilor întîmplate, au început să se liniștească. O parte dintre ei se străduiau chiar să uite cît mai degrabă această poveste tristă și neînțeleasă. Brusc însă, un

mic grup de oameni dintre ucenicii Prorocului omorît, aproape necunoscut pînă atunci, s-a desprins de evrei și a început să trăiască într-o obște aparte[18], predicînd că Prorocul răstignit pe cruce nu a fost nimeni altul decît însuși Fiul lui Dumnezeu, egal lui Dumnezeu, Dumnezeu însuși...

Ați înțeles, desigur, că vorbesc despre creștinism, spuse vlădica schimbîndu-și tonul. E atît de stranie dogmatica acestei învățături, nu-i așa? Mi se pare că dacă vreun geniu absolut și-ar propune drept scop să facă un sistem filosofic sau o învățătură țesută doar din taine inexplicabile și din contradicții, nu ar putea depăși teologia noastră dogmatică. La orice te-ai referi, începînd cu dogma trinitară și terminînd cu cănduța din fața icoanei, toate contravin rațiunii, minții sănătoase și nealterate. Zadarnic cele mai luminoase minți ale teologiei și filosofici noastre își irosesc talentul, vrednic de mai multe, încercînd să împace creștinismul cu rațiunea. Toate operele lor sa

vante, pentru care au asudat ani grei de muncă, pot fi spulberate de o simplă în- trebare-capcană a vreunui mujic-sectant. Nu ați avut ocazia să vedeți cum roșesc misionarii noștri, magiștri în teologie, cînd, înarmați cu toate subtilitățile teologiei, pregătiți pentru dispute serioase cu sectanții-raționaliști, nu sînt în stare să răspundă unei simple întrebări născute în mintea copilărească, deloc teolo- ghisită, a unui mujic? Nu mai vorbesc despre reprezentanții științelor naturii. Pentru aceștia, creștinismul este atît de contradictoriu, încît au și încetat să mai vorbească despre el. Iar unele minți înalte, care nu vor să se despartă totuși de creștinism, cum e, spre exemplu, și Lev Tolstoi al nostru, pentru a scăpa de aceste contradicții, anulează dogmatica, motivînd că aceasta ar fi inventată de oameni (citește - ierarhie), iar Hristos însuși nu a spus nimic asemănător. Nu e adevărat! în dogmatica noastră nu este nici un cuvînt în plus. Ea este revelarea desăvîrșită, pe calea celor mai severe deducții logice, a adevăratei învățături a apostolilor care, la rîndul lor, au transmis cu

[18] Evreii creștini au trăit în prima perioadă ne- despărțiți de Templu, participînd la citirile de psalmi și la cultul iudaic, săvîrșind în case particulare doar Cina Domnului, adică frîngerea pîinii, Liturghia. începutul separării de Templu l-a constituit uciderea de către evrei a Apostolului Ștefan *(nota trad.)*.

exactitate cuvintele Mîntuitoru- lui. Dacă astăzi creștinismul este consi
derat contradictoriu, în vechime oamenii îl etichetau folosind termeni mult mai duri: ei îl numeau „nebunie", ceea ce înseamnă că atunci venea și mai mult în contradicție cu rațiunea. Dar, iată, în pofida acestei contradicții, creștinismul a fost primit de oameni, s-a răspîndit aproape pe întreg pămîntul și numără al douăzecilea veac de existență. Pentru mulți pare enigmatică această stare de lucruri. în fapt, lucrurile stau mult mai simplu. Oare acceptăm în viață doar ceea ce este înțeles de cugetul nostru? Cel mai adesea procedăm exact invers: acceptăm ceea ce este total neînțeles. Co- lumb a încercat ani la rînd să demonstreze europenilor existența unui continent necunoscut și nu-l credea nimeni, însă cînd a plecat într-acolo și a adus dovezi, toți l-au crezut, căci nu aveau încotro. Spuneți-i unei babe de la sat că aburii pot să tragă o trăsură, ba chiar mai repede decît o face calul. Vă va crede oare? însă, odată trasă în sat calea ferată, baba cu pricina urcă în vagon și cade totuși de acord asupra faptului că aburul poate să transporte oameni, deși nici acum nu va pricepe în ce mod o face. Oare mulți cunosc construcția tele

fonului, și oare mulți înțeleg în ce constă electricitatea? Asta nu-i împiedică însă să facă uz de telefon, de telegraf și să recunoască existența curentului electric, în acest caz este prezent faptul real - acesta poate fi neînțeles, poate fi cumva explicat, însă nicidecum negat.

Din același motiv, oamenii nu au putut nega creștinismul chiar de la începuturile sale. Stranie, neînțeleasă era predica acestor oameni, însă faptul era real de față și oamenii primeau creștinismul. Ce propovăduiau apostolii? în primul rînd, nu propovăduiau și nu învățau nimic în sensul pe care-l au astăzi acești termeni. Pur și simplu, mergeau și povesteau, răspîndeau prin lume „vestea cea bună" despre cele întîmplate la Ierusalim. Și ce s-a întîmplat acolo, după cuvintele apostolilor? *Viața a fost arătată, și noi am văzut-o, și mărturisim despre ea, și vă vestim viață veșnică, viața care era la Tatăl, și care ne-a fost arătată*(I In 1, 2). Și astfel, ceea ce e supus putreziciunii se va îmbrăca în nestricăciune, iar *trupul acesta muritor - în nemurire* (I Cor. 15, 53). Iată, în fond, miezul Evangheliei, adică al „veștii celei bune". în linii mari, aceasta este chintesența predicii apostolilor. Și,

vorbind despre asta, apostolii ziceau despre ei înșiși'. *Ne-am dezbrăcat de viețuirea noastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare, și ne-am înnoit în duhul minții noastre, și ne-am îmbrăcat în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului* (Efes. 4, 22-24). Noi am trecut deja de la moarte la viață (cf. I In 3, 14) și, cu toate că încă suspinăm și noi în așteptarea răscumpărării trupurilor noastre (cf. Rom. 8, 23), cu toate că omul nostru vechi nu încetează a putrezi, insă omul cel dinăuntrul nostru se înnoiește de la o zi la alta. Ați văzut, bunăoară, cum se înnoiesc bulbii? în vreme ce rodul începe să putrezească pe din afară, înăuntru răsare germenul rodului nou. învelișul rodului putrezește treptat, înlo- cuindu-se cu altul nou. Scoateți toamna din pămînt o ceapă pusă primăvara, pe jumătate putredă, și veți vedea că țineți în mînă un rod cu totul nou.

Acesta era faptul pus în fața ascultătorilor predicii apostolice. Oamenii ascultau, se uitau la apostoli și vedeau că, într-adevăr, ei sînt un fel de oameni din care viața țîșnește ca din izvor. Foarte energici, neobișnuit de dîrji cu duhul, cu o minte nemaipomenit de pătrunzătoare, care vedea viitorul, cu niște corpuri neobișnuite, care nu simt durerea și care emană niște energii atît de puternice, încît bolnavii se vindecau doar atingîn- du-se de ei. Acești oameni nu se temeau cîtuși de puțin de moarte. „Dacă vor bea ceva dătător de moarte, nu-i va vătăma cu nimic." Deosebirea dintre propovăduitorii creștinismului și ceilalți oameni era atît de izbitoare, încît la Lystra, vă- zîndu-i pe Pavel și pe Varnava, păgînii au spus: „Aceștia sînt zeii coborîți la noi în chip de om", iar sacerdotul lui Zeus s-a grăbit să le ofere jertfe. Și mult le-a trebuit apostolilor ca să-i convingă pe lo- calnici că ei nu sînt zei, ci oameni obișnuiți...

Oamenii au voit atunci să fie precum apostolii. întrebau: Ce trebuie să facem pentru asta? Și li se răspundea: Mai întîi, lăsați modul vostru de viață și trăiți așa cum trăim noi, botezați-vă în numele lui Iisus Hristos și faceți asta și asta, și veți vedea voi înșivă cum veți renaște și veți deveni ca și noi, pentru că Hristos a spus: *Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: în numele Meu, demoni vor izgoni, în limbi noi vor grăi, șerpi vor lua în mînă și*

chiar ceva dătător de moarte de vor bea nu-i va vătăma, peste cei bolnavi îşi vor pune mîinile şi se vor face sănătoşi (Mc. 16,17-18).

Și oamenii îndeplineau ceea ce le spuneau apostolii și se făceau asemenea acestora, și-L slăveau pe Prorocul Răstignit, și-L numeau Dumnezeu.

Și creștinismul s-a răspîndit pe pămînt.

Vlădica tăcu, meditã cîteva clipe, apoi reluă:

- Apropo, iată o întrebare: este oare Hristos cu adevărat Dumnezeu? Această chestiune li se pare multora atît de dificilă, încît, nefiind în stare să o rezolve, încetează de a-I mai atribui omului istoric Iisus Hristos demnitatea de Dumnezeu și-L numesc doar Mare învățător, Om neobișnuit, iar despre apostoli zic că aceștia s-au înșelat crezîndu-și învățătorul Dumnezeu, cu atît mai mult cu cît Acesta însuși nu a vorbit niciodată despre Sine astfel. Nu pricep: ce este aici de neînțeles? Doar ce este Dumnezeu?

Venind pe pămînt, Hristos S-a numit pe Sine „Viață", adică Dumnezeu. Puteau să-L cinstească astfel ucenicii Săi?

Să luăm un exemplu. Ce este doctorul? Omul care vindecă. Dacă la dumneavoastră va intra un om și va spune: „Sînt doctor", veți cădea de acord cu asta? Poate da, poate nu. Adică veți crede sau nu veți crede. Ei, dar dacă dumneavoastră stați bolnav la pat, iar un necunoscut vă vizitează, aduce cu sine medicamente, începe să vă lecuiască și vă lecuiește pînă la urmă, cred că-l veți numi doctor, chiar dacă el însuși nu se va recomanda astfel.

Cît timp Hristos trăia cu ucenicii și săvîrșea minuni, ba chiar și lor le-a dat puterea să le săvîrșească, aceștia nici nu se gîndeau să-L numească Dumnezeu. Doar Petru, într-un avînt de dragoste față de învățător, L-a numit Fiu al lui Dumnezeu, însă nu mult după asta s-a lepădat de mărturia sa de frica iudeilor, însă atunci cînd au simțit în ei înșiși că viața a început să izvorască năvalnic, cînd au văzut că în ei a apărut o putere nouă, care îi renaște și face din ei oameni noi, cînd au înțeles că tocmai asta era împlinirea a ceea ce promitea să le dea învățătorul, atunci nu au ezitat să-L numească „Viață", adică Dumnezeu. Au crezut atunci în învierea Sa, în care nu crezuseră nici atunci cînd li S-a arătat după moarte, și au dat lumii de știre: Viața S-a arătat, și noi am văzut-o, o mărturisim și propovăduim această viață

veșnică. Și nu mai puteau renunța la asta nici de teama iudeilor, nici de chinurile și torturile la care erau supuși de nenumărații prigonitori. Astea însă, printre altele.

După primii propovăduitori ai creștinismului au mers o mulțime de oameni, toți acești mucenici, mărturisitori, ierarhi, sihaștri, ale căror nume umplu si- naxarele noastre. Aceștia erau oameni tari, puternici cu trupul și duhul, cu noi capacități ale sufletului, despre care pînă atunci oamenii nici nu aveau idee. Știau, de exemplu, taina graiului omenesc și puteau înțelege sau vorbi limbi necunoscute, citeau gîndurile altora, puteau comunica între ei, într-un mod neînțeles nouă, aflîndu-se la mari depărtări unul de altul. într-un cuvînt, aceștia erau în- tr-adevăr niște oameni noi, „o nouă făptură întru Hristos". însă cît de viabili erau! Știți ce înseamnă viabilitate? Tă- iați-i unei șopîrle coada și aruncați-o într-o parte. Învîrtindu-se puțin, șopîrla își va găsi coada, își va lipi de ea trunchiul și acesta va crește împreună cu coada sub ochii dumneavoastră. Iar dacă nu o va găsi, atunci își va genera o codiță nouă. Iată, această capacitate a organismului de a regenera țesuturile distruse se cheamă viabilitate.

Omul contemporan a pierdut aproape cu desăvîrșire această viabilitate. Organismul său nu prezintă nimic altceva decît o vechitură putredă care se destramă la prima atingere. Numai cît efort și timp îi trebuie pentru a cicatriza o rană sau pentru a-și restabili țesuturile distruse de boală! Recuperîndu-și pierderile zilnice prin mîncare și somn, omul oricum resimte un deficit permanent. Chiar dacă-și recuperează puterile, o face mereu în deficit, uneori cu unul abia însemnat, alteori cu unul substanțial. Suma acestor deficite produce, în cele din urmă, falimentul total. Omul se transformă într-o făptură neputincioasă, necăjită, slabă, incapabilă de a mai face ceva. în sens metaforic se transformă într-o lămî- ie, într-o scrumbie, într-o cîrpă, într-o buturugă culcată și, în sens direct, într-un cadavru.

Cu totul altceva observăm la primii creștini. Aceștia erau chiar viabili. Lu- ați-i, spre exemplu, pe nevoitorii creștini, acești sihaștri ai pustiului Tebaidei și ai altor pustii. Ei nu numai că nu se

îngrijeau de restabilirea organismului, ci se părea că fac exact inversul, ceva ce friza sinuciderea. „Istovindu-se" prin post, petrecîndu-și timpul într-o muncă neîncetată, hrănindu-se cu cea mai săracă mîncare, și aceea într-o cantitate foarte limitată, locuind pe unde se nimerea - în peșteri, în gropi, în beciuri, îmbrăcîn- du-se în zdrențe, nu numai că nu simțeau o scădere a puterilor, ci, dimpotrivă, simțeau clar cum omul lor „dinăuntru" se înnoia de pe o zi pe alta. Fiecare zi trăită le dădea un surplus de puteri, și nu un deficit. Viața începea să izvorască tot mai năvalnic. Aveau într-atît de multă putere, energie, viață, încît unii dintre ei, nemaiștiind ce să facă cu ele, își atîrnau pe trupul gol inele grele de fier, își legau de picioare lanțuri, se îngropau în pămînt pînă la gît, urcau pe stîlpi și petreceau acolo cîte 40 de zile[19].

perioadă a vieții, a fost surprins într-o noapte levitînd deasupra patului său într-un nor de lumină *(nota trad.)*.

Drept rezultat aveau parte de o bătrînețe îndelungată și fără dureri. Toți nevoitorii atingeau vîrste înaintate, după care nu mureau, ci, mai degrabă, adormeau.

Ei, cît pe ce să uit un amănunt. Vă vorbeam despre faptul că oamenii încearcă prin diverse metode să-și spele, să-și ascundă mirosul urît care-i caracterizează. Păi, iată, nevoitorii pustiei nu se îngrijeau deloc de acestea, și nu se străduiau nicidecum să miroasă frumos. Aromele și săpunul nu le suportau sub nici o formă. Mulți dintre ei nu se spălau, nu se îmbăiau, nu-și schimbau pe parcursul întregii vieți hainele, însă, oricît ar fi de straniu, nu miroseau deloc urît. Mai mult decît atît, spre sfîrșit începeau să emane uneori o aromă fină, dar bine simțită de trandafir.

Iată deci ce-a făcut și ce face creștinismul. El a învins rădăcina ascunsă a ceea ce numim noi „plagă" și acum o distruge în oameni și în lume. Cu venirea lui pe pămînt, s-a produs în viața omenirii o cotitură radicală. De la ultimul punct al curbei descendente, omenirea s-a întors și a pomit-o pe ascendentă. Departe, într-o înălțime fără de sfîrșit, se îndreaptă acest urcuș, al cărui capăt străpunge cerul.

Cît de lungă și de captivantă este această perspectivă! Trecînd de la degenerare la renaștere, renăscînd treptat, omenirea va reuși, după spusele Apostolului Pavel, ca acest trup grosolan și stricăcios al nostru să devină la fel cu slăvitul Trup al lui Hristos (cf. Fii. 3, 21).

Vă imaginați chipul evanghelic al lui Hristos? Transpuneți-vă cu mintea pe Muntele Taborului. „Fața Sa lumina ca soarele, iar haina era albă precum zăpada..." Acestea sînt primele trepte ale scării pe care o parcurge trupul întunecat al omului spre renaștere, treptele luminării. Orice om luminează, însă cu o lumină întunecoasă și slută, invizibilă pentru ochii noștri. Ea se vede doar rareori, pe mormintele răposaților, cînd se amplifică putrezirea cadavrului în groapă, și este un produs tocmai al acestei putreziri. Asemănător luminează putregaiul noaptea în pădure. Primul semn al renașterii omului este dispariția acestei radiații, ca rezultat al slăbirii, iar apoi al distrugerii complete a stricăciunii din om. Eliberîndu-se de stricăciune, trupul obține capacitatea de a lumina uneori, mai ales în timpul rugăciunii, deja cu un alt licăr, luminos, care se transformă cu timpul într-o

adevărată strălucire. însă nici acesta nu este sfîrșitul...

- Mă iertați, vlădică, îmi permiteți o întrebare? interveni părintele Gherasim. Cum să facem însă ca și noi să căpătăm astfel de puteri de viață, poate nu chiar ca apostolii, dar ca nevoitorii despre care vorbeați? Oare nu am primit și noi același Botez ca și ei?

- Botezul este doar prima treaptă, el doar curăță. Vom vorbi, la timpul potrivit, și de ce anume curăță. Botezul însă nu dă viață. Ce-i dă, în genere, omului viață, ce întreține această viață? Mînca- rea și băutura. Nu mîncați nimic vreo două săptămîni și veți muri. Din mînca- re și băutură omul își produce, prin intermediul aparatului său digestiv, substanțele necesare pentru întreținerea vieții, cu care recompensează energia pierdută zilnic și reconstituie țesuturile vătă- mate. însă, după cum spuneam, „cheltuielile" întrec mereu „veniturile", iar acest deficit cauzează, într-un sfîrșit, falimentul. Dacă lucrurile ar sta altfel, atunci omul nu ar degenera niciodată.

a pomit-o pe ascendentă. Departe, într-o înălțime fără de sfîrșit, se îndreaptă acest urcuș, al cărui capăt străpunge cerul.

Cît de lungă și de captivantă este această perspectivă! Trecînd de la degenerare la renaștere, renăscînd treptat, omenirea va reuși, după spusele Apostolului Pavel, ca acest trup grosolan și stricăcios al nostru să devină la fel cu slăvitul Trup al lui Hristos (cf. Fii. 3, 21).

Vă imaginați chipul evanghelic al lui Hristos? Transpuneți-vă cu mintea pe Muntele Taborului. „Fața Sa lumina ca soarele, iar haina era albă precum zăpada..." Acestea sînt primele trepte ale scării pe care o parcurge trupul întunecat al omului spre renaștere, treptele luminării. Orice om luminează, însă cu o lumină întunecoasă și slută, invizibilă pentru ochii noștri. Ea se vede doar rareori, pe mormintele răposaților, cînd se amplifică putrezirea cadavrului în groapă, și este un produs tocmai al acestei putreziri. Asemănător luminează putregaiul noaptea în pădure. Primul semn al renașterii omului este dispariția acestei radiații, ca rezultat al slăbirii, iar apoi al distrugerii complete a stricăciunii din om. Eliberîndu-se de stricăciune, trupul obține capacitatea de a lumina uneori, mai ales în timpul rugăciunii, deja cu un alt licăr, luminos, care se transformă cu timpul într-o adevărată strălucire. însă nici acesta nu este sfîrșitul...

IEROMONAH TIHON

- Mă iertați, vlădică, îmi permiteți o întrebare? interveni părintele Gherasim. Cum să facem însă ca și noi să căpătăm astfel de puteri de viață, poate nu chiar ca apostolii, dar ca nevoitorii despre care vorbeați? Oare nu am primit și noi același Botez ca și ei?

- Botezul este doar prima treaptă, el doar curăță. Vom vorbi, la timpul potrivit, și de ce anume curăță. Botezul însă nu dă viață. Ce-i dă, în genere, omului viață, ce întreține această viață? Mînca- rea și băutura. Nu mîncați nimic vreo două săptămîni și veți muri. Din mînca- re și băutură omul își produce, prin intermediul aparatului său digestiv, substanțele necesare pentru întreținerea vieții, cu care recompensează energia pierdută zilnic și reconstituie țesuturile vătămate. însă, după cum spuneam, „cheltuielile" întrec mereu „veniturile", iar acest deficit cauzează, într-un sfîrșit, falimentul. Dacă lucrurile ar sta altfel, atunci omul nu ar degenera niciodată. Amintiți-vă discuția Mîntuitorului avută cu evreii după hrănirea minunată a mulțimii cu cinci pîini. In această convorbire Hristos le-a

arătat evreilor acest deficit, care are loc din cauză că mînca- rea pe care oamenii o folosesc este și ea, la rîndul ei, stricăcioasă, cum era chiar și pîinea minunată pe care evreii o primeau în pustiu - mana cerească - și pe care, datorită proprietăților sale minunate, strămoșii lor o numeau îngerească. Precizîndu-le acestea, Mîntuitorul le-a spus evreilor că le va da pîine vie, dătătoare de viață, nestricăcioasă, că le va da mîncare adevărată și băutură adevărată. Și tot atunci, foarte clar și univoc, le-a spus că această pîine este Trupul Său, iar băutura - Sîngele Său, nepermițînd nici o interpretare simbolică a acestor cuvinte.

Ei, iată, cei care înțelegeau aceste cuvinte în sensul lor direct și se hrăneau cu această mîncare, aceia deveneau aidoma apostolilor.

- Dumneavoastră vorbiți de Taina Euharistiei. însă, vlădica, oare noi nu ne împărtășim? întrebă cu o oarecare tristețe părintele Gherasim.

Vlădica se făcu a nu fi auzit întrebarea. Se ridică, își îndreptă mădularele înțepenite și, traversînd încet odaia, se opri în fața dulapului în care părintele Gherasim păstra medicamentele.

- Ce aveți aici? întrebă el, arătînd spre una din sticluțe.

- Chinină, vlădica, răspunse contrariat părintele.

- Preparat împotriva febrei... De cîte ori pe zi trebuie luată și pe parcursul a cîte zile?

- De trei-patru ori pe zi, în funcție de gravitatea bolii. Se ia pînă trece definitiv febra.

- Așadar, pentru a scăpa de o asemenea boală, care e, în fond, un fleac, trebuie să iei medicamentul de trei-patru ori pe zi și să faci cîteva vizite la medic. Faceți dar la fel și în ceea ce privește Marele Leac pe care ni l-a dat Domnul. Așa făceau apostolii și primii creștini: se împărtășeau zilnic, petrecînd în dragoste și rugăciune necontenită. Iar noi, pizmăta- reții,[20] lingușitorii, gata să punem oricui piedică, venim o dată pe an la Doctorul Ceresc și vrem să ne izbăvim imediat de toate bolile, necazurile și suferințele căpătate și moștenite încă de la strămoși;

[20] Invidioșii *(nota trad.)*.

dorim ca natura, care s-a deteriorat pe parcursul a mii de ani, să renască într-o clipă, iar noi să devenim oameni noi. Dar și asta o vrem oare cu adevărat? Oare cu aceste gînduri ne înfățișăm la Sfînta împărtășanie? Am văzut odată, în tinerețile mele, intrînd în biserică un ofițer al regimentului de gardă, care se plimba zăpăcit prin biserică, fluturînd din crăvașă și întrebînd unde se poate împărtăși. Cînd, revoltat, l-am întrebat la ce îi trebuie unui necredincios să se împărtășească, mi-a răspuns cu o amabilitate pur soldățească: „Vedeți cum stau lucrurile, am nevoie de o adeverință cu privire la prezența mea la spovedanie și împărtășanie... In conformitate cu serviciul... Șefii mă obligă... N-ați fi atît de drăguț să-mi explicați cum se face asta?"

Așadar, în primul rînd, asta se face „pentru adeverință". în acest caz, desigur, nu se produce nici o taină. Este numai blasfemie. O astfel de atitudine față de împărtășanie aveau și corintenii, pe care-i ceartă Apostolul Pavel: „De asta mulți dintre voi se află în neputințe și boli, și nu puțini au murit".

Afară ploua. Pe geam cădeau și se prelingeau în șuvițe transparente pică- 156

turi mari de apă. în odaie străbătu răcoarea dimineții. Părintele Gherasim, stînd chiar lingă geam, simți că este cuprins de tremur.

„Doamne, cugetă el, simt, iată, cum acționează asupra mea forțele naturii. De ce nu s-ar putea la fel de clar și deslușit să simt și acțiunea puterii dumnezeiești? Acel har despre care se vorbește atîta în creștinism? Vlădica spune că este suficient să vii la Hristos, iar mai departe totul va deveni limpede... Vlădica nu mă înțelege. Nici nu-și închipuie cît de adînc a pătruns viermele îndoielii în mine. Căci tocmai acest prim pas este pentru mine peste puteri să-l fac. Cum aș putea să mă gîndesc, stînd în fața Sfîntului Prestol, la faptul că în mine acționează harul lui Dumnezeu, dat prin hirotonie, de vreme ce nu simt nimic asemănător? Cum aș putea să-mi preschimb ochii ca aceștia să vadă în loc de pîine și vin adevăratul Trup și Sînge al lui Hristos? „Este o taină." Desigur, dacă „aceasta" este adevărat, e neapărat să fie o mare taină, nepătrunsă de mintea omenească. însă cum să te convingi singur că aceasta este într-adevăr o taină și nu o înșelare, că aici cu adevărat este ceva de nepătruns, pentru că e posibil ca să nu fie decît ceea ce văd ochii... Nu cer o cunoaștere deplină, ci așa, măcar cel mai mic făptuleț de care ar putea să se agațe cugetul... Restului aș putea să-i dau crezare..."

Hotărînd să ducă lucrurile pînă la capăt, părintele Gherasim își mărturisi gîndurile episcopului. Vlădica tăcu, apoi răspunse meditativ:

- Taina Euharistiei este de nepătruns, însă de faptul că este cu adevărat o Taină, că ea cuprinde în sine ceva mult prea mare ca să fie accesibil, deocamdată, minții omenești, ne putem convinge pe cale experimentală. Vă propun să faceți o observație asupra propriei persoane, precum și a păstoriților dumneavoastră, a acestor azilanți nefericiți. Ați acționat și prin cuvînt, și prin exemplu, și prin fapte de caritate, ajungînd, într-un sfîrșit, tot la scăderi, și pe deasupra, în vreme ce învățați pe alții, v-ați pus singur cu un picior în groapă. Ascultați acum sfatul meu. Puneți-vă și dumneavoastră, și enoriașii pe care-i aveți sub acțiunea neîntreruptă a Tainelor și veți obține un rezultat invers, a cărui atingere poate fi observată cu mintea.

Sînt multe lucruri care ar permite creștinismului să fie primit nu doar prin credință, ci și prin dovada faptului, la nivel de rațiune. însă

problema aici e alta... De fapt, eu nu prea înțeleg ce fel de piedici pot fi puse în calea credinței de către rațiune? Doar rațiunea habar n-are de nimic din toate acestea. Științele noastre naturale nu sînt decît o gîngu- reală de copil ce-și laudă cocioaba părintească și privește sceptic la posibilitatea existenței palatelor despre care îi vorbește un nene de la oraș. Acesta nici nu bănuiește că palatul nu-i decît o altă treaptă de dezvoltare a cocioabei sale.

în genere, nu înțeleg sensul acestor dispute despre contradicțiile dintre credință și cunoaștere, dintre religie și rațiune. E o chestiune umflată artificial, parte din ignoranță, parte din rea intenție. Știința este domeniul a ceea ce este explorat și cunoscut, iar credința - a ceea ce este necunoscut și neexplorat. Asta-i tot. Ce fel de contradicție vedeți aici?

IEROMONAH TIHON

Părintele Gherasim tăcea. Lucrurile despre care îi vorbea episcopul erau noi pentru el. într-adevăr, nu le acordase pînă acum nici o atenție. Săvîrșind, ca și alți clerici ai orașului, slujba Botezului, părintele o privea ca pe un act simbolic, instituit în amintirea botezului Domnului lisus Hristos în rîul Iordan. Și oare privea așa numai Botezul? Se uita într-adevăr la multe slujbe ca la niște ritualuri, al căror sigur sens îl vedea în sporirea stării de rugăciune, iar în altele nu găsea chiar nici un sens.

Acum însă... Ce era acum? Gîndurile părintelui se încurcară. Simți ceva apăsător în piept. Voia să strige, însă nu de durere, ci de bucurie: „Doamne, înseamnă că n-ai lăsat lumea! înseamnă că este aici puterea Ta! înseamnă că «totul» e posibil!"

- Dragă părinte Gherasim! exclamă, pe neașteptate, episcopul. Lăsați îndoiala! Amintiți-vă de azilanții dumneavoastră. De faptul că pier. Știu că îi iubiți și că era cît pe ce să pieriți singur, nădăjduind, din neștiință, să-i salvați doar cu propriile forțe. Acum ați înțeles că fără Hristos nu se poate, că lucrează în această lume puterea Lui mîntuitoare. înveș- mîntați-vă în această putere și porniți iar la muncă. Și duceți-o la bun sfîrșit. Iar munca vă va fi de acum încolo ușoară.

Părintele înțelegea singur că munca ce l-a frînt altădată va fi ușoară de acum încolo, pentru că în față s-a aprins nădejdea, o nădejde temeinică și sclipitoare. Viața se lumină într-un alt sens. Se

ridică cu bucurie și privi cu ochi senini la episcop. Vlădica îi răspunse cu o privire liniștită și caldă, apoi se ridică și el.

Afară se lumina de ziuă. Gazul din lampă era pe terminate, dar în odaie pătrundea lumina dimineții.

Vlădica îl privea pe părintele Gherasim și aproape că nu recunoștea în el pe preotul din biserică, într-atît de mult se schimbase expresia feței sale. Vigilenței episcopului nu-i scăpă însă o umbră de tristețe și de alarmă ce întuneca fruntea preotului.

- Ce mai este? Care-i problema?

Privirea părintelui se stinse.

- Preasfințite, murmură părintele, eu, însă...

Părintele se opri. Cuvintele nu-i puteau ajunge pe limbă.

- Spuneți, zise calm vlădica, dar în același timp autoritar.

- Preasfințite, eu sînt păcătos..., eu nu sînt preot... n-am fost...

- Știu. Ați fost învățător. I-ați învățat pe oameni despre adevărurile evanghelice. Aceasta o poate face orice creștin, orice lector sau profesor. Cînd îi ajutați pe cei sărmani, îi vindecați pe cei bolnavi, împărțeați cu ei durerea, atunci erați umanist. Cînd făceați prohodul celor răposați, erați față bisericească, tipicar, însă nu erați renăscător, sfințitor, preot. La ce bun să ne amintim acum de acestea? „Și nu vor fi pomenite păcatele voastre", spuhe Dumnezeu. In chinurile îndoielii ați căzut în deznădejde și v-ați întors în cuget de la Hristos. Acum vă neliniștește conștiința, însă și aici avem tămăduire - Sfînta Spovedanie. V-ați mărturisit deja mie. Primiți, dar, dezlegarea. „Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu harul Său și cu mulțimea darurilor Sale, cu iubirea Sa de oameni să-ți ierte, fiule, toate greșelile tale..."

Părintele căzu cu evlavie în genunchi, în fața episcopului său. Vlădica își făcu semnul crucii, își puse pe creștetul părintelui marginea rasei, în lipsa epitra- hilului, după care continuă rugăciunea:

- „Și eu, nevrednicul arhiereu, cu puterea dată mie de la El, te iert și te dezleg de toate păcatele tale, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Amin"...

Părintele se ridică liniștit, bucuros, sărută mîna care-l binecuvîntă.

- Priviți, iată, răzbat zorii! Vlădica arătă spre fereastră. Să fie, așadar, și pentru dumneavoastră aceștia zorii unei noi vieți, la fel de luminoasă și plină de bucurii. Priviți, degrabă va răsări și soarele. Intr-adevăr, ce frumusețe!

Vlădica se apropie de geam. Locuința părintelui se afla aproape de marginea orașului. După curtea spre care dădea fereastra nu se vedea nici un cîmp care să fi proptit orizontul, aprins de lumina răsăritului. Primele raze aurii străbătură în cameră, iar peste puțin timp, măreț și liniștit, își făcu apariția și soarele în toată splendoarea strălucirii sale.

- Ei, acum trebuie să ne ducem pe la casele noastre, spuse vlădica.

Rugîndu-se în fața icoanelor, își luă toiagul în mînă. Părintele Gherasim își apucă pălăria și îi deschise arhiereului ușa.

Precupețele care pășeau grăbite la piață își căscau uimite ochii somnoroși dînd față-n față cu arhiereul, care mergea atît de firesc pe jos. Oprindu-se, priveau încă multă vreme în urmă, cu gura căscată, minunîndu-se de această priveliște neînchipuită. Cele mai istețe își lăsau vasele jos și alergau să-și ia binecuvîntare.

Vlădica pășea, ciocănind ritmic din toiag și inspirînd bucuros aerul dimineții. Privea curios la orașul adormit. Mergea vioi, schimbînd vesel din cînd în cînd cîte un cuvînt cu părintele Gherasim. Fața îi radia de prospețime și voie bună, neavînd nici un semn al unei nopți nedormite.

Orașul dormea, pe străzi însă colindau destui indivizi, în majoritatea lor niște slăbănogi îmbrăcați în zdrențe.

- Aceștia vă sînt „enoriașii"? întrebă vlădica.

- Exact... Au ieșit să „împuște" cîte ceva...

- Aveți multișori... Nicăieri n-am văzut atîția. Aveți o „parohie" prea mare. Vă trebuie un ajutor. Iată care-i treaba: o să vorbim încă mult despre „parohia" dumneavoastră, așa că vă rog să mai treceți seara pe la mine. Apropo, nu ați putea să adunați cumva toată lumea asta într-o bună zi în biserică?

- De ce nu? Trebuie să încerc...

- Dacă veți reuși să-i adunați, dați-mi de știre. Am să vin. Vreau să vorbesc cu ei. Iată, am și ajuns acasă... Deocamdată - pe curînd! Mergeți să vă odihniți. Domnul să vă binecuvînteze.

ARHIEREUȘ

XI

Trecînd pe lîngă portarul mirat, vlădica urcă sprinten treptele casei arhierești și se îndreptă spre cabinet. Aruncîndu-și haina, se așeză, energic, la masa de scris.

Aici însă își pierdu vioiciunea. Brusc, mîinile i se lăsară neputincioase pe marginile moi ale fotoliului, privirea se încruntă, ochii se stinseră, fața se mohorî. Nu era însă rezultatul unei nopți nedormite. Astfel de nopți au fost multe în viața episcopului și toate treceau fără să lase vreo urmă.

Vlădica se gîndea la rezultatele reviziei sale.

„Peste tot, una și aceeași, una și aceeași, fie că e eparhia asta, fie că e oricare alta. Doar părintele Gherasim e o mare și surprinzătoare excepție. Acest preot, care s-a numit pe sine ateu, este, de fapt, un gigant al duhului, răpus nu de un munte, ci de un pai, de stîrpitura asta ce-și zice teologie contemporană și care i-a smuls pămîntul de sub picioare. Acum s-a ridicat iar... Impulsul a fost dat. Mai departe va merge singur. Va descoperi lumii adevăratul creștin din el, numai dacă lumea nu-l va strica mai înainte de asta. Poporul duce dorul adevăraților păstori, și dacă va vedea un astfel de păstor în persoana părintelui Gherasim, imediat îl va declara sfînt, adică îl va exclude din mediul său, îl va situa deasupra sa și i se va închina, cum a mai făcut-o și cu un alt păstor de-al nostru[1], și așa vor pune punct la toată treaba asta. Atîta timp cît oamenii buni sînt printre noi, mai avem încă mustrări de conștiință și ne simțim incomod în preajma lor; chipul lor ne obligă să tindem și noi spre aceleași valori. Și oricît de puțin, dar tot ne străduim să semănăm măcar cu ei, să-i imităm. E destul însă să-l faci „sfînt" pe un om bun, și

' Aluzie, se pare, la Sf. Ioan de la Kronstadt *(nota traci.).*

totul se duce de rîpă. Ne debarasăm iute de această obligație și o înlocuim cu închinarea... Sfintul este urcat pe piedestal, sub piedestal apare pe loc o tinichea, iar în tinichea se aruncă bănuții și la asta se reduce totul. Iar pentru instruirea poporului se alcătuiește „viața" sfîntului, unde, cu o străduință excesivă, se adună cele mai neobișnuite evenimente din viața lui, cele mai uimitoare minuni, pen-

tru a așeza sfîntul cît mai sus, pentru a-l face cît mai puțin asemănător cu oamenii obișnuiți. Astfel, oamenii uită că sfîntul a fost, de fapt, și el un om ca și ei, și că, respectînd proporțiile, fiecare poate deveni, în principiu, ca el.

Oamenii consideră posibil să transmită orice prin moștenire urmașilor: averea, titlul, rangul, pînă și capacitățile trupești și sufletești, caracterul și talentele. Au făcut excepție într-o singură privință: se consideră că însușirile sfinte ale sufletului și ale trupului nu pot fi transmise prin ereditate. Lucrarea de mîntuire a oamenilor a fost înghesuită în găoacea desăvîrșirii „morale" a fiecărui individ în parte.

ARHIEREUL

Nu există experiența generațiilor trecute. Fiecare este nevoit să acționeze de unul singur și, pe deasupra, să o ia de fiecare dată de la început. Din pricina acestui fapt nu avem conducători experimentați. Preoții? O, cît nu-mi plac toți acești părinței „corecți și curați", cu scufiile stăruitor netezite, cu toate crucile și decorațiile lor pentru slujire îndelungată, ce se țin cu strictețe de toate regulile și prescripțiile! Aceștia sînt cei mai periculoși dușmani ai creștinismului. Păstoria este o artă. Ce-ar fi fost cu literatura noastră dacă toți scriitorii s-ar fi ținut cu strictețe de niște reguli elaborate de teoria literaturii? Ar fi scris pînă astăzi versuri silabice. Adevărata păstorie, ca și arta, nu poate fi supusă vreunei sistematizări. Cu adevărat e mai bine să ai de-a face cu preoți ca părintele Pavel decît cu acești „slujbași cinstiți". Apropo, să nu uit. Pe părintele Pavel trebuie să-l primesc neapărat în eparhie. Este cel mai potrivit ajutor pentru părintele Gherasim. Se vor completa reciproc..."

Gîndurile i se mutară iarăși la părintele Gherasim.

„Acum depinde cum va clocoti în el lucrul. Vor fi, de altfel, și pentru mine primii pași în această nouă eparhie. Doamne! Numai nu ne lipsi de binecu- vîntarea Ta!...

Trebuie să ne grăbim. Să aprindem focul creștinismului, să-l arătăm oamenilor, și atunci o să-l propovăduim... însă dacă s-ar putea mai repede... Cît de repede posibil... Deși graba poate să dăuneze succesului. Doamne! Izbăvește-ne de ispita - marea ispită - în care au căzut slugile Tale credincioase, fariseii și cărturarii, răstignindu-Te, de teamă ca nu cumva să scadă credința în popor, de teamă să nu încalce poruncile Tale date prin Moise. Izbăvește-ne de această ispită - de teama de a lucra lucrarea Ta în lume. Cît de simplu, cît de ușor e să cazi într-o asemenea ispită, ca să treci pe neobservate de la lucrător la păzitor, apoi la administrator, iar într-un sfîrșit să te crezi stăpîn... Și atunci, desigur, pe oricine care nu este de aceeași părere cu tine îl iei drept dușman al lui Dumnezeu și, într-un elan de rîvnă sfîntă pentru Lege, îl răstignești... Doamne, Doamne! Fie nu voia noastră, ci a Ta... Numai fii cu noi pînă la capăt... Mîntuiește-ne..."

Vlădica se lăsă pe speteaza fotoliului, își întinse picioarele și, punîndu-și mîinile cruciș pe piept, adormi. Oboseala și-a spus cuvîntul. Ochii i s-au închis, iar peste cîteva minute respirația domoală arăta că vlădica s-a cufundat în somn.

Insă peste o oră, spălîndu-și fața și pieptul cu apă rece și proaspătă și citind pravila de dimineață, vlădica se așează la masa de scris, intenționînd să se pună pe treabă. A luat de pe masă o mapă enormă cu hîrtii, adusă de secretar, care cuprindea diverse cereri, procese-verbale și protocoale. Dar după ce semnă cîteva dintre ele, aruncă pana și se ridică iute în picioare.

„Ce necaz... Au îmbrăcat lucrarea vie a lui Hristos în protocoale, acte și jurnale, spre bucuria satanei. Au inundat cu ele cancelariile episcopale, ca să le sustragă atenția de la adevărata muncă, și au reușit asta, căci episcopii nu mai au timp pentru a munci nemijlocit printre păstoriți. Cum să nu... încă ne vom bate cu el, cu numele Domnului Iisus Hristos. Ia stați, drăguțelor, uite-aici."

Vlădica îndepărtă teancul de hîrtii și-l acoperi cu un prespapier enorm.

„Nu-i mare pagubă... Vezi bine, fii bun și citește dosarul unei plîngeri a enoriașilor împotriva preotului. De trei ani durează procesul despre jigniri reciproce... 150 de foi... Doar ca să-l citești îți ia trei ore. Chiar zilele astea i-am văzut, preotul împreună cu

enoriașii, veniți să
rezolve deschiderea unei școli. Despre plîngere au uitat de mult cu toții. Iar tu stai și scrie rezoluții numai pe motivul că dosarul stă la rînd... Ajunge! Să ne ocupăm de ceva mai bun..."

Vlădica sună chileinicul și-i porunci să-l caute pe economul casei eparhiale.

Peste cîteva minute, părintele econom își lua deja binecuvîntare de la arhiereu.

- Părinte econom! Am auzit că undeva în suburbie există o vilă arhierească?

- Există, Preasfinția Voastră!

- E mare?

- Clădirea e imensă. Plus acareturile, grădina, lacul, trei ari de pădure și încă vreo două de teren liber.

- Pămîntul învecinat cui aparține?

- E orășenesc, Preasfinția Voastră.

- E liber? E mult?

- Se dă în arendă pentru pășune... E mult loc. Să tot fie vreo 100 de deseatine.

- Ei, uitați-vă care-i treaba. Pentru mine e prea mică vila. Fiți drăguț, luați trăsura și mergeți la primar. Intrebați-l, în numele meu, dacă vinde acest teren și la ce preț. Dacă nu-l vinde, atunci măcar să ni-l închirieze pe un termen lung. Dacă nu pe tot, măcar vreo 20 de deseatine. Ați priceput? Ei, grăbiți-vă...

- înțeles, Preasfinția Voastră. Atîta doar că... permiteți să raportez: nu veți binevoi mai întîi să examinați personal vila? Poate cumpărarea se va dovedi de prisos. Foștii arhierei erau mulțumiți de vilă...

- Nu, nu. V-am spus că-i prea strimt acolo. Cinci deseatine e prea puțin.

- Dar cu ce mijloace, Preasfințite?

- Ei, uite asta deja nu-i grija dumneavoastră... Mergeți!

Părintele econom se îndepărtă nedumerit să îndeplinească acest „moft" al vlădicăi.

ARHIEREUL

XII

In curînd, toți cei care aveau vreo legătură cu casa eparhială vorbeau doar despre acțiunile vlădicăi. Judecau, își dădeau cu părerea, emiteau diverse ipoteze. Vorbele nu mai aveau sfîrșit, întrucît vlădica dădea zilnic noi și noi motive pentru acestea. Cele mai aprinse discuții erau cele legate de noua viziune gospodărească a arhiereului. Vlădica se apucă să reconstruiască casa eparhială, în toate încăperile mișunau acum lemnari, tîmplari, sobari... Părintele econom abia dacă reușea să execute indicațiile episcopului.

Nu atît faptul că se reconstruia casa, cît modul în care acest lucru se făcea - iată ce punea pe gînduri personalul eparhial. Toate încăperile luau forma unui labirint de mici cămărițe.

- Strică palatul, bombănea părintele econom. Ce i-o fi venit?

- Poate tocmește un hotel? se întrebă, chibzuind adînc, vizitiul Anton. Numai că pe cine va caza în el? Să aibă oare atît de multe rubedenii?

- Multe, dragă, multe, îl bătu pe umăr episcopul, care tocmai trecea pe alături și-i auzi întîmplător monologul.

„Spunea însă că e singur...", își termină cugetarea vizitiul, coborînd contrariat scările.

In curînd însă lucrurile și-au aflat explicația de rigoare. Părintele econom, pe care vlădica îl inițiase în proiectele sale, îi lămuri lui Piotr Akimîci următoarele:

- Vezi dumneata, astea toate-s pentru părinții ce vor veni în vizită. Eu, zice vlădica, sînt arhipăstor, adică tatăl tuturor păstorilor, și eu voiesc ca ei să vină la mine cum vin fiii la părinți.

Părintele econom a redat bine ideea episcopului, care își puse de gînd să provoace o apropiere atît între preoți, cît și între ei și episcop. Acesta era visul său cel mare. Fiind fiu al unui preot de țară, cunoscînd bine viața și moravurile clerului rural, vlădica știa că nimic nu-i apropie mai mult pe preoți decît întâlnirile pe la diverse hanuri și hoteluri, pe care preoțimea le inunda cu prilejul diferitelor adunări sau cînd își aducea odraslele la școală. Aici vorbeau unul cu altul din toată inima, și nu în sala de adunări. Astfel, hotelul și nu

casa eparhială devenise adevărata verigă care-i unea pe toți într-un tot întreg. Acest puternic instrument de apropiere cu păstoriții săi vlădica voia să-l utilizeze din plin. Inovația era lipsită de orice iz de artificialitate sau obligativitate, ceea ce făcu să întreacă orice așteptări ale episcopului. Obișnuiți cu simplețea, preoții de la țară se simțeau foarte comod întâlnind aceeași simplețe în casa eparhială. Preferau să se oprească aici măcar și pentru faptul că era mai ieftin decît la hotel.

Casa eparhială căpătă o înfățișare neobișnuită. Semăna uneori cu un furnicar. Aici veneau pe jos sau coborau din trăsuri mulțime de preoți, diaconi și citeți, cărîndu-și după ei valijoarele.

La intrare îi întâmpina același Aki- mîci. Acesta nu mai era vechiul și impozantul portar în tunică de paradă care se închina doar preoților orășeni, iar pe cei de la sate îi trecea cu vederea. Piotr Aki-mîci se transformă în pur și simplu Aki- mîci - un bătrîn voios și blînd, care în- tîmpina cu multă forfotă „oaspeții arhierești". Și, cu cît mai bătrîn și mai sărac era preotul venit, cu atît mai multă atenție și grijă îi acorda Akimîci, își lua nu- maidecît binecuvîntare, apoi, smulgîn- du-i valiza, îl conducea pînă în cămăruța ce-i era destinată.

Pereții reci și severi ai casei arhierești, unde preoțimea nu venea altfel decît stăruitor pieptănată și îngrijită, cu scufia și crucea ideal aranjate și cu „raportul" obligatoriu în mînă, acum emanau căldură și lumină. Aici începură să curgă rîu și bucuriile, și necazurile, și nevoin- țele, și fericirea - tot ceea ce trăia, respira clerul. Aici, sub îndrumările înțelepte ale arhiereului, toate impulsurile vieții căpătau sens și destinație, erau pătrunse de duhul învățăturii evanghelice și, ali- mentîndu-se din plin cu bunăvoință și dragoste creștinească, preoții întorși în colțurile depărtate ale eparhiei răspîn- deau, la rîndul lor, această bunăvoință și dragoste mai departe.

încet, pe neobservate, preoțimea se adună în jurul arhiereului într-o mare și strînsă familie, cuprinsă de același duh și închegată de aceeași voință.

Cancelaria amuți. Doar rareori ajungeau aici hîrtii, peste care nicidecum nu se putea trece, întrucît erau facturi de plată a impozitelor. Acestea se plăteau și se trimiteau în arhivă, iar adevăratele lucruri se hotărau la un pahar cu ceai, mai cu seamă

seara, după ce preoții își rezolvau treburile prin oraș și veneau să-și viziteze arhiereul, care-i întîmpina în- tr-un salon imens, plin cu mese, pe care sfîrîiau samovare.

Au fost date uitării și „rapoartele". Acestora le-au luat locul discuțiile vii ce se întindeau uneori pînă după miezul nopții.

Trăsura arhierească se acoperi între timp cu un strat gros de praf, întrucît vlădica nu recunoștea alte mijloace de deplasare decît tramvaiul și mersul pe jos.

Suferi schimbări cardinale și grajdul. Acesta a fost transformat într-un șir lung de stănoage, unde preoții veniți de la țară puteau să-și lase mîrțoagele.

Preoțimea orășenească nu s-a conformat însă atît de ușor și devotat noii ordini eparhiale cum a făcut-o cea de la țară. „Orășenii" reușiseră să absoarbă și să-și impună toate convențiile orășenești, căzînd în mrejele regulilor de conduită, de politețe convențională și oficială rece, ceea ce crea o atmosferă, deși onorabilă, totuși insuportabil de sufocantă pentru cei de la țară.

Simplitatea vlădicii a șocat această parte a clerului, căreia îi place să-și măsoare poziția după tabelul de ranguri militare și care are o satisfacție deosebită atunci cînd constată că „omologul" său în ierarhia militară e ditamai colonelul. Acestor „persoane duhovnicești" le place să aibă un șef care să nu cedeze cu nimic în fața guvernatorului. Sînt foarte nemulțumiți de arhiereii smeriți și, pe la spate, îi numesc pe aceștia „arhierași" care coboară prestigiul clerului în ochii lumii mondene. Invitația vlădicii de a fi vizitat așa, pur și simplu, a fost inițial în- tîmpinată cu entuziasm de toți clericii, inclusiv de „fețele duhovnicești". Să mergi așa, pur și simplu, la o persoană sus-pusă este plăcut. însă, chiar de la prima ședință „la un ceai", în casa arhiereului, orășenii și-au dat seama că vizitele astea „simple" îi obligă la un comportament peste puteri. Asta însemna să dea dovadă de adevărata virtute a smereniei și nu doar la modul ideatic să fie egali ultimului preoțel de la sat, să-și uite ordinele și cinurile, să-și ia rămas bun de la tabelul de ranguri și să fie ceea ce sînt cu adevărat. „Fețele duhovnicești" s-au supărat. Pe dinafară însă arătau supușenie, căci noul vlădică, deși avea un comportament excesiv de modest, nu semăna deloc cu un „arhieraș". în el se simțea

forță.

în schimb, în jurul noului vlădică se închegă rapid un cerc de preoți care încă nu se înglodaseră în nămolul cotidian al convențiilor. Sufletul acestui cerc deveni părintele Grigori, care se împrieteni rapid și cu părintele Gherasim. Asta s-a întîmplat în felul următor: într-o seară, renunțînd să-l mai aștepte pe arhiereu pentru revizie, părintele Grigori se îndreptă el însuși spre palatul eparhial.

Aici văzu o mulțime de preoți, printre care și pe părintele Gherasim. Acest fapt îl uimi pe părintele Grigori, cunoscînd atitudinea față de arhierei a confratelui său „țicnit".

Salonul arhieresc răsuna de voci, peste tot se duceau discuții mai mult sau mai puțin aprinse, însuși vlădica vorbea cu jumătate de voce, explicîndu-i ceva părintelui Gherasim.

Găsind momentul potrivit, părintele Grigori atrase atenția arhiereului și începu să-i vorbească despre situația eti- co-religioasă a orașului.

Părintele Grigori se aștepta ca vlădica să-i răspundă cu cea mai mare compătimire referitor la decăderea religiozității în societate. Spre marea lui mirare, observă că arhiereul nu-i prea băgă în seamă discursul, iar în unele momente îi aruncase priviri, deși blînde, parcă prea glumețe. Părintelui nu i-au plăcut acestea. El considera, pe bună dreptate, că față de o asemenea chestiune serioasă trebuie să ai o atitudine la fel de serioasă. Gluma nu-și avea locul aici. Iar dacă vlădica glumea, însemna că nu înțelege încă marele pericol abătut asupra religiei.

Părintele Grigori își pierdu tonul calm și, cu emoție în glas, îi făcu episcopului observație:

- Preasfinția Voastră, trăim un timp mult prea grav. Societatea trăiește o criză a conștiinței religioase. Și trebuie să fii naiv ca să nu observi pericolul ce amenință religia. Acum e scumpă orice clipă, orice minut. Dacă preoțimea va ra-

ta acest moment, va deveni martor ocular al distrugerii definitive a religiei. In popor deja religia cade foarte mult.

- Și las' să cadă! Las' să cadă! răspunse vlădica, cu același ton glumeț.

Părintele Grigori privi la episcop cu ochii larg deschiși. De pe fața vlădicii dispăru brusc zîmbetul:

- Religiozitatea cade - slavă Domnului! Dacă ar cădea mai repede! Și va cădea, căci puternic este Domnul și nu a lăsat încă Rusia. Va renaște încă în ea sfînta credință ortodoxă... IEROMONAH TIHON

- Din cuvintele dumneavoastră, Preasfințite, reiese că faceți o deosebire principială între religie și credință. Care este această deosebire? întrebă nedumerit părintele Grigori.

Vlădica trecu iar la tonul glumeț:

- Ei, vedeți dumneavoastră, credința e atunci cînd zici „Ia să-ți dau o iconiță la drum", iar religia - „în cinstea la cutare lucru sau în amintirea la cutare eveniment a fost amenajat un chiot și instaurat în cutare loc..." Gîndiți-vă, de ce oare într-o vreme mai în toate gările și instituțiile de stat erau agățate icoane cu unul și același chip? Ghiciți asta și veți afla diferența dintre religie și credință...

Părintele înțelese aluzia vlădicii și căzu pe gînduri.

- Și cuvîntul acesta, „religie", nu mi se pare unul bun, continuă vlădica. Nu e un cuvînt creștinesc. E păgîn și a adus în creștinătate elemente de păgînism. Iar pentru credință să nu vă întristați, adăugă episcopul, văzînd fața tristă a părintelui. Gîndiți-vă mai mult la Pronia dumnezeiască. Noi mărturisim că sîn- tem conduși de Duhul lui Dumnezeu. Teama noastră pentru lucrarea dumnezeiască în lume este rezultatul propriei noastre toropeli. Mai vioi! Lucrați mai cu bucurie și alungați ispitele acestea. Lucrați în parohia ce vă este încredințată, dar lucrați și împreună, ajutîndu-vă unii pe alții, împărțind experiența acumulată. Dumneavoastră, iată, ați putea să-l ajutați pe părintele Gherasim în amenajarea parohiei sale. Părinte Gherasim, puneți-l pe părintele Grigori la curent cu misiunea dumneavoastră. Dînsul are enoriași înstăriți și va atrage investițiile necesare, astfel va fi rezolvat aspectul material al problemei. Și să vă apucați chiar mîine de treabă. Pămînt deja avem, orașul cedează. Folosiți provizoriu vila mea de vară și biserica de acolo.

Părintele Pavel vă va fi, în această privință, un foarte bun ajutor. Mă bucur că sînteți vechi prieteni... Vă ascult, se întoarse vlădica spre un preot de țară, lu- îndu-l de braț și mergînd cu el deoparte.

Acesta începu să povestească ceva, gesticulînd energic.

Părintele Gherasim începu să-și pună la curent colegul referitor la întreprinderea pomenită de episcop. Ii povesti tot în amănunt, inclusiv discuția avută în acea noapte de pomină, cînd au întîmpinat zorii.

Atmosfera salonului arhieresc, cuvintele episcopului, povestirea însuflețită a părintelui Gherasim despre „treabă" emanau un curent de vioiciune și prospețime, de bucurie. Părintele Grigori primi cu toată făptura lui această nouă adiere.

XIII

Părintelui Gherasim i-a trebuit un efort considerabil pentru a aduna toată golănimea orașului în biserica sa. Dacă n-ar fi fost voluntarii de prin aziluri, care s-au apucat să-și ajute „parohul", puțin probabil să fi ieșit ceva. A contribuit mult și faptul că toate aceste haimanale îl cunoșteau personal pe părintele Gherasim și-i purtau chiar un fel de dragoste, străduindu-se, cu diverse ocazii, să-i acorde semne de recunoștință. Din respect pentru părintele, aceștia fuseseră de acord să se adune în biserică în ziua fixată.

Cele mai multe griji și le făcea Fedotîci. Acesta a cutreierat tot orașul, a trecut prin toate azilurile, prin toate colțurile unde se găseau candidații în „azilanți", rugîndu-i pe toți să se „prezinte" numaidecât în biserica părintelui Gherasim.

în sfirșit, părintele avu posibilitatea de a-și anunța episcopul că totul este pus la punct.

în ziua respectivă, biserica părintelui Gherasim prezenta o panoramă neobișnuită. Din toate colțurile orașului se tîrau încoace indivizi rupți, scîlciați, cerșetori, bărbați și femei sărmane. Unii pășeau țanțoși, ținînd nefiresc de sus capul și privind cu dispreț la public. Alții - fluturînd degajat din bastoane jerpelite și agățîndu-se ocazional de trecători cu aceeași rugăminte „modestă": „Colega, un mic împrumut, vă rog, unui fost student, pentru «hotel»!" Alții, temîndu-se parcă de lumina zilei, preferau să vină pe străduțe lăturalnice. însă majoritatea pășea gîrbovită, abia împleti cindu-și picioarele și privind cu ochi tulburi și impasibili la cei din jur. Intrînd în biserică, se strîngeau în grămăjoare sau se retrăgeau singuratici prin colțuri, formînd, în sfirșit, o gloată pestriță. în primele rînduri stăteau „foștii studenți". Către ușă se situau, necăjiți și timorați, locatarii subsolurilor și ungherelor umede. Femeile și bărbații stăteau laolaltă. în mijlocul gloatei puteau fi observați oameni cu adevărat nefericiți: foști oameni de treabă, care aveau pe vremuri o poziție socială, ajunși în aziluri ca urmare a unor nenorociri sau a consumului excesiv de alcool.

în urma tuturor stătea Prascovia, soția paznicului Erioma. însuși

Erioma era cățărat în clopotniță, fericit că-și găsise o utilitate și gata să-l întîmpine pe arhiereu cu cele mai sincere dangăte. Fedotîci se agita pe lîngă părintele Gherasim.

în biserică domnea un freamăt liniștit, creat de tonusul ridicat al publicului, care, scos din mediul său obișnuit, se simțea acum mai vioi, mai ales că situația era una extraordinară și chiar solemnă.

Și iată că, stîngaci și sfios, se auziră primele clopote, cele mai mici, preluate mai tare și mai sigur de cele mijlocii și secondate de basul clopotului mare. în aer se răspîndi un dangăt vesel.

în ușile bisericii se arătă arhiereul. Gloata se agită.

Vlădica păși spre amvon. Era îmbrăcat într-o rasă neagră, veche, iar în mînă își strîngea pălăria.

în locul toiagului arhieresc, avea în mînă o cîrjă simplă. Rugîndu-se în fața catapetesmei, se întoarse către mulțime și, sprijinindu-se de cîrjă, spuse încet, însă pentru toată lumea:

- Bun găsit, fraților!

Primele rînduri se zăpăciră, neștiind cum să procedeze: să-i răspundă vlădicii la salut sau nu. Cei din spate ridicară, încordați, capetele.

- Voi sînteți copiii mei, continuă vlădica, voi mi-ați fost încredințați de Domnul lisus Hristos și am să dau răspuns pentru voi la Judecata de apoi. Ce-I voi răspunde, dacă nu vă cunosc nici pe voi, nici viața voastră? Iată de ce am venit la voi: vreau să vă cunosc pe voi și viața voastră, ca aflînd să fac pentru voi tot ce-mi stă în puteri și ce-mi dictează datoria. Mă veți asculta sau nu - e treaba voastră. In acest caz eu nu voi mai răspunde pentru voi. Veți da răspuns singuri. Spuneți-mi dar cum trăiți? E bună oare viața voastră? Sînteți mulțumiți de situația voastră?

Vlădica tăcu în așteptarea răspunsului.

Cineva, involuntar, oftă apăsat. Unul dintre „foștii studenți" tuși în pumn și, străduindu-se să ia o poziție cît mai decentă, spuse:

- Viața este proastă, Preasfinția Voastră!

- Ce viață!? Mai rău nici nu se poate! adăugă un altul.

Rîndurile se agitară. Se auziră smior- căituri, tuse și, în sfîrșit, voci deslușite:

- Asta nu-i viață, ci adevărată urgie!

- Pușcăriașii, și ăia trăiesc mai bine!

Femeile începură pe alocuri să scîn- cească.

Din mulțime se ridică o căpățînă flo- coasă, care-i acoperi pe toți cu vocea sa puternică și brutală:

- Vedeți și singur ce viață e... Ce mai întrebați?

- Văd, oftă vlădica. Și mă gîndesc că mai proastă viață decît a voastră nici nu e cu putință. Problema e că cel ce trăiește o astfel de viață adesea nici nu se gîndește că ar putea-o schimba pe una mai bună. Chiar și acum, cînd ați recunoscut că viața voastră este proastă, mizerabilă, realizați oare pe cît de proastă este? Multora dintre voi li se pare uneori că viața e urîtă deoarece nu aveți nici haine decente, nici hrană îndestulătoare, nici un ungher cald, nici un ban, însă e destul ca acestea să apară, și viața va deveni, dintr-odată, bună. Eu zic însă că viața voastră e rea deoarece duce spre pieire. Pieriți zi de zi, ceas cu ceas, așa

cum pier copacii fără lumina soarelui și fără ploaie. Să vă arăt doar pe unul dintre voi - vlădica arătă spre un azilant. Ei, și cum arată? Nici un firicel de sînge. Pielea nu mai e palidă, ci galbenă-verzuie. Ochii, în fundul capului, burta atîrnă, mîinile tremură; statura - cel mult un arșin și jumătate. Oare cît veți trăi? Și veți fi fericit dacă veți primi acum casă, masă și bani cît vă poftește inima? Oricum veți fi nefericit, oricum nu veți avea parte de bucurii și fericire. Spun asta din experiență. Dar nu numai unul ca dumneavoastră piere, nu doar dumneavoastră vă plîngeți de viață rea. Adesea blestemă viața și bogății, și învățații, și nobilii, căci și ei pier, iar deosebirea dintre aceștia și voi e că ei mor ca florile în oranjerie, iar voi ca iarba în cîmp. Iată de ce zic eu că nu numai viața voastră e rea, ci și a multor altora. Oare drept vorbesc eu?

- Drept, drept... Așa e..., suspină mulțimea și se înghesui mai aproape, încon- jurîndu-l pe episcop.

- Și ce veți face mai departe? Chiar veți continua să trăiți astfel? Doar acesta nu-i trai, ci adevărat chin. Foamea și frigul mai sînt suportabile, dar mai sînteți în stare să suportați disprețul lumii? Mergeți prin oraș de parcă ați fi niște străini. Nimeni nu se întoarce să vă zîm- bească. Cei mai buni se grăbesc să vă bage în mînă cîte un pitac, ca să vă cărați mai repede. Nu vă puteți nici măcar închipui că,

întîlnindu-vă, un orășean v-ar putea spune „Să trăiești, frate!" și că v-ar putea invita după asta la un ceai. Oamenii v-au îndepărtat de la ei. Pînă și de dobitoace au grijă. Cîinilor lăsați să alerge prin curte li se pune zgardă ca să nu se piardă, pe cînd de voi, dacă vă veți pierde, nu se va interesa nimeni. Sînteți niște proscriși, înțelegeți oare asta?...

Vlădica vorbea rar, respirînd apăsat și accentuînd fiecare cuvînt. Acestea cădeau pe suflet grele ca plumbul.

Gloata tăcea posomorită.

Tăcu și vlădica. Punînd ambele mîini pe cîrjă, lăsă capul în jos și-și aținti privirea în podea, cugetînd cu amărăciune.

Plecară și ceilalți fruntea. Fiecare se gîndea la durerea sa, în biserică se lăsă o liniște apăsătoare.

- Nu am venit aici însă pentru a vă pune sare pe rană - spuse cu voce tare vlădica, ridicînd capul. Am venit să vă spun că este și o altă viață, pe care trăind-o omul nu merge spre pierzanie, ci spre viață veșnică. Am venit să vă spun că ați putea și voi să o trăiți și, dacă veți lua aminte la cuvintele mele și veți trăi așa cum vă voi învăța, atunci dumneavoastră, de pildă (arătă la același „student"), veți deveni din galben-verzui - rumen, din neputincios - puternic, din bolnav - sănătos, din becisnic - deștept, iar după asta vor veni, de la sine, și casa, și masa, căci un om deștept și sănătos se va descurca oricînd și va ieși din orice greutate. Și voi, cei care sînteți acum jalnici, prăpădiți, nimănui folositori, veți deveni oameni liberi, cetățeni cu drepturi depline și veți fi atunci frate oricui și orice om va voi să fie prieten cu voi. Mai mult decît atît: vă veți debarasa de bolile și suferințele de care nu vă pot scăpa nici banii. însă nici asta nu e totul. Ascultați, dar, toți cei ce au urechi de auzit (vocea vlădicii deja tuna)! Ascultați ce veți obține dacă veți trăi așa cum vă voi învăța eu: veți simți în fiecare zi că dru- mul vostru nu e spre pierzare, ci spre viață veșnică, adică fiecare dintre voi își va da seama că nu poate să moară, moartea i se va părea imposibilă, iar cînd vor atinge sorocul, cînd va veni bă- trînețea, se va înclina, ca un spic copt de grîu, ca să se culce mai degrabă în pămîntul umed - atunci se va culca fără suferință, fără teamă, ci vesel și bucuros, și, chiar dacă va fi îngropat, va simți că trăiește, pentru că nu va muri, ci va fi viu; va pleca viu din trupul său, și, chiar de va fi nevăzut pentru noi, se va vedea pe

sine, și se va auzi, și se va simți viu. Doriți o asemenea viață? Sînteți în stare să credeți în ea? Puteți crede că este accesibilă, cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos, Care primul a pus început acestei vieți pe pămînt, i-a învățat pe oameni această viață nouă și le-a dat puteri s-o obțină? Vă întreb: puteți să credeți că, orice veți cere lui Dumnezeu, El vă va dărui? Puteți oare?

Vocea vlădicii se rupse. Ultimul cu- vînt cutremură biserica. Apoi a înmărmurit totul... în spate, ceva căzu cu putere. Se auzi un țipăt sfîșietor. Răsună un bocănit mărunt de picioare - pesemne, cineva căzuse și se zvîrcolea acum pe podea.

- Au... au... O... Nu... Doamne Dumnezeule... au, drăcie..., drăcie...

Luată prin surprindere, gloata consternată se năpusti înainte, spre amvon;

și doar vocea autoritară a vlădicii o făcu să se oprească:

- Stați! Ce s-a întîmplat?

Tonul poruncitor al episcopului avu efect imediat. Mulțimea se opri și se calmă într-o clipită. Cineva din preajma vlădicii spuse:

- Vreo klikușă[21], probabil...

- E o femeie bolnavă... nevasta paznicului de la biserică... are accese..., explică părintele Gherasim.

în jurul îndrăcitei se eliberă imediat locul. Biata femeie continua să se zbată și să răcnească. Pierdut cu firea, Erioma se învîrtea în jurul ei, neștiind ce să întreprindă.

- Aduceți-o la mine , spuse vlădica.

Cîțiva mai puternici, din cei ce stăteau în preajma klikușei, o apucară de subsuori și o duseră în fața amvonului.

- Dați-mi niște agheasmă, se adresă episcopul către părintele Gherasim.

- în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh!

Vlădica o binecuvîntă și o stropi abundent cu agheasmă, de trei ori.

- Liniștește-te, fiică! Ridică-te!

---

[21] Nume generic pentru femeile posedate, de- monizate *(nota trad.)*.

Praskovia se conformă cu anevoie. Se ridică și se propti tremurînd în fața episcopului. Pe față, agheasma îi curgea șiroaie.

- Șterge-ți fața! îi porunci vlădica.

Părintele Gherasim aduse un prosop din altar.

- S-a umplut sufletul tău de durere. Prea tare suferi tu... Vino aici, spune-mi ce necaz ai, spuse blînd vlădica și, retră- gîndu-se în strană, se opri lîngă analog.

Cu pași frînți, abia tîrîndu-și picioarele, Praskovia se apropie de arhiereu.

- Fraților, dați-vă puțin mai departe, se adresă el către popor.

Gloata se retrase cu o înfiorare tainică și privea curioasă la acțiunile vlădicii. Acesta stătea aplecat peste analog. în șoaptă, scîncind din cînd în cînd, Praskovia îi povestea ceva.

Peste cîteva minute, la analog fu chemat Erioma.

Trecu vreun sfert de oră. Mulțimea auzi doar murmurul șoaptelor ce le schimbau între ei vlădica, Erioma și Praskovia. Cuvintele nu puteau fi deslușite. într-un tîrziu, vlădica se îndreptă și le zise cu voce tare:

- Mergeți în pace și faceți ceea ce v-am spus. Dacă veți îndeplini, se va îndeplini și dorința voastră...

Erioma coborî de pe amvon cu fața roșie și cu picături mari de sudoare pe frunte. Praskovia pășea liniștit, fața i se luminase parcă de o bucurie interioară neașteptată. Ceva se întîmplase, și, se vede treaba, ceva bun. Mulțimea simți asta și îl înconjură iarăși pe arhiereu, întors la locul său, într-un cerc strîns.

- Vă spuneam că, prin puterea Domnului lisus Hristos, omul poate căpăta ceea ce voiește. Aceștia au cerut și vor primi, iar martori veți fi cu toții. însă vor primi doar atunci cînd vor trăi cu viața la care vă chem eu. Ascultați-mă și voi: mergeți pe calea acestei vieți, cît încă nu ați pierit definitiv. Nu vă cer multe. Pentru început vă rog doar să vă uniți într-o obște și să faceți ascultare de ceea ce vă va spune conducerea pe care o vom rîn- dui. Puteți face asta? Sînteți de acord?

- Putem, putem. De acord!

- Atunci, organizați-vă într-o singură societate, într-o singură parohie. Cum este asta posibil, cum puteți trece de la viața veche la

cea nouă, vă vor lămuri în amănunt părintele Gherasim și părintele Pavel, pe care vi-i rînduiesc ca păstori. Ei vă vor conduce. Insă ei au nevoie de un ajutor. Pe acesta îl veți alege voi, dintre voi, și o veți face chiar acum. Pe cine doriți să-l alegeți? Gloata șușoti înviorată. Peste puțin timp se făcură auzite și voci distincte:

- Pe Ataman! Pe Ataman! Pe laşka Atamanul!

„laşka Atamanul" era cunoscut întregului oraș. Era un vagabond isteț și sprinten, căruia poliția îi căuta de multă vreme ascunzișurile, dar care scăpa de fiecare dată grație capacității sale ideale de a ieși curat din orice încurcătură. laşka se deosebea și prin extraordinarele sale calități organizatorice, datorită cărora prezida mai multe găști de pungași. Azilanții îi purtau Atamanului atît respectul, cît și frica. Obișnuiți de a-l vedea mereu în frunte, aceștia și-au dat și aici votul pentru el. însă din mulțime ieși un bătrînel, probabil un fost țăran, și, stre- curîndu-se pînă lîngă vlădica, se întoarse spre mulțime și spuse aspru:

ARHIEREUL

- Pe laşka nu se poate... Aici altfel de treabă se pune la cale. Aici e lucru sfînt. Atamanul e meșter la treburi urîte. Aici nu merge. Altul trebuie...

- Nu ne trebuie Atamanul, nu ne trebuie! se auzi, de astă dată, în mulțime.

Vocile se împărțiră.

Se încinse o dispută. Subiectul acestei dispute, laşka Atamanul, stătea într-un ungher, sprijinit de perete și cu mîinile împreunate la piept. Privea mulțimea mohorît, pe sub sprîncene.

Vlădica tăcea, privind atent în direcția Atamanului.

într-un tîrziu, puse capăt disputei și explică mulțimii că viața anterioară a omului nu trebuie pusă la socoteală, dîndu-l drept exemplu pe Apostolul Pavel, care L-a prigonit inițial pe Hristos, devenind apoi un rîvnitor slujitor al Lui. Cuvintele arhiereului au acționat asupra lui laşka și acesta pași înainte, ieșind în fața mulțimii pentru a-și retrage personal candidatura.

- Nu sînt potrivit, recunoscu el.

- Dacă spuneai că ești - pară vlădica - aceasta ar fi arătat că, de fapt, nu te-ai fi schimbat deloc. Întrucît ai refuzat, cîntă- rindu-ți puterile, ai arătat că pricepi la ce treabă ești ales. începe chiar de

astăzi. Primul lucru pe care trebuie să-l faci e să nu permiți astăzi nimănui să iasă în stradă. Pentru hrană primiți, iată, bani de-aici (vlădica îi înmînă starostelui bani). Trimiteți apoi doi-trei oameni în oraș să cumpere merinde. Veți lua masa tot aici, după care părintele Gherasim vă va explica ce trebuie să faceți mai departe. Acum însă rugați-L pe Domnul să ne dea bine- cuvîntarea Sa, ca să punem început bun.

Vlădica îl binecuvîntă pe părintele Gherasim să înceapă Te-Deum-ul, apoi se alătură mulțimii și începu să cînte rar, cu voce tare: „împărate Ceresc..."[22]

Mulțimea prelua, nu fără o oarecare stîngăcie, melodia solemnă a rugăciunii, lăsîndu-se, unul cîte unul, în genunchi.

- Stăpîne, începu părintele Gherasim, conducîndu-l pe arhiereu la plecare. Cum v-a reușit să o calmați pe Praskovia și s-o faceți să creadă cu atîta tărie în împlinirea dorinței ei? Am avut multe cazuri de acest gen de-a lungul vieții, și eram neputincios...

- în astfel de cazuri, soților li se propune să postească și să se roage și să se împărtășească cu Sfintele Taine. Acest soi se scoate doar cu post și rugăciune, de aceea e extrem de important....

[22] In Rusia, rugăciunea *împărate ceresc* de obicei nu se rostește, ci se cîntă de toată adunarea *(nota trad.).*

Vlădica se aplecă spre urechea părintelui și-i vorbi preț de vreo zece minute.

- Astfel de epitimii să dați mereu unor astfel de cupluri, își încheie spusele vlădica. Și să legați acest păcat. îl veți dezlega peste termene diferite, după circumstanțe. Mult va depinde de perspicacitatea dumneavoastră... Ei, mergeți, încheiați discuția...

Părintele Gherasim se întoarse în biserică, uimit de profunzimea cu care înțelegea vlădica natura umană, profunzime pe care episcopul o vădi explicîndu-i unele subtilități ale Tainei Mărturisirii.

IEROMONAH TIHON

XIV

În oraș viața decurgea vesel. Teatre de vară și iarnă, cluburi, adunări, restaurante, grădini publice..., într-un cuvînt, existau de toate pentru a permite orășenilor să guste viața din plin și să-și petreacă timpul liber într-o veselie fără de griji. Și orășenii se grăbeau într-adevăr să trăiască din plin. în parcuri răsuna mereu muzica, la teatru erau prezentate zilnic spectacole. Din zori și pînă-n noapte, pe străzile orașului zburau trăpași de rasă. Trotuarele erau pline de orășeni care se plimbau etalîndu-și eleganța costumelor.

Un singur lucru le strica adesea dispoziția orășenilor puși pe distracție. Abia ieșiți la plimbare după un prînz copios, de pildă, cu gînd de a-și petrece cît mai vesel orele după-amiezii, aceștia se împiedicau de cîte o mînă uscată, adesea cu degetele tăiate, însoțită de aceeași melodie lălăită și tristă: „Faceți milă, pentru Domnul". Iar dacă orășeanul cu pricina, din bunătate sau ca să scape de sîcîieli, își arăta nesocotința și-i întindea un bănuț, intra cu totul la belea, căci alți zece cerșetori din toate colțurile străzii se năpusteau asupra lui, ca să-și smulgă și pentru ei o bucățică.

Toți acești cerșetori, săraci, vagabonzi, schilozi adevărați și simulanți, tot soiul de pungași mărunți și huligani obraznici deveniseră mult mai supărători decît țînțarii și muștele. Zadarnic luptau cu această pacoste tot felul de comitete, societăți și epitropii. Zadarnic lupta și poliția orășenească: în pofida tuturor măsurilor luate împotriva cerșetoriei, cerșetorii se înmulțeau pe zi ce trecea, devenind de la an la an tot mai sîcîitori.

Și iată că într-o bună zi orășenii observară că acest element neplăcut și agresiv dispăru brusc și aproape cu de- săvîrșire. Străzile se curățară ca la porunca baghetei fermecate. Acest fapt era atît de izbitor, încît îl observară cu toții, iar
orășenii, obișnuiți să se debaraseze cu greutate de cerșetori, acum se întrebau unde putuseră să dispară. Unii dintre ei, mai curioși, porniră chiar să-i caute.

Au fost găsiți la vila arhierească.

Găsitorii au rămas perplecși. Pe o suprafață întinsă, ce dădea spre

vila arhiereului, mișunau vreo 500 de oameni, bărbați, femei și copii de vîrste diferite. Unii săpau șanțuri, alții cărau materiale de construcție, alții începură să înalțe un rînd întreg de case și căsuțe.

Era ceva năstrușnic în imaginea asta.

în oraș se zvoni rapid că vagabonzii își construiesc propriul cămin. între timp, lucrările înaintau vertiginos. Părintele Gherasim muncea neobosit la amenajarea noii parohii concepute de episcop. Cel mai mult îl costa menținerea entuziasmului trezit în acești azilanți de vlădică. Aici i-a făcut un mare serviciu talentul său de orator. Cuvintele sale acționau în chip minunat asupra mulțimii, căci acum nu erau doar vorbe frumoase și goale, în fața fiecăruia era acum un țel bine definit, deslușit și ademenitor. Fiecare simțea pămîntul sub picioare și vedea în față cărăruia ce trebuia să-l aducă la țintă. Oamenii mergeau, dar mai și obo-

pios, de pildă, cu gînd de a-și petrece cît mai vesel orele după-amiezii, aceștia se împiedicau de cîte o mînă uscată, adesea cu degetele tăiate, însoțită de aceeași melodie lălăită și tristă: „Faceți milă, pentru Domnul". Iar dacă orășeanul cu pricina, din bunătate sau ca să scape de sîcîieli, își arăta nesocotința și-i întindea un bănuț, intra cu totul la belea, căci alți zece cerșetori din toate colțurile străzii se năpusteau asupra lui, ca să-și smulgă și pentru ei o bucățică.

Toți acești cerșetori, săraci, vagabonzi, schilozi adevărați și simulanți, tot soiul de pungași mărunți și huligani obraznici deveniseră mult mai supărători decît țînțarii și mușteIe. Zadarnic luptau cu această pacoste tot felul de comitete, societăți și epitropii. Zadarnic lupta și poliția orășenească: în pofida tuturor măsurilor luate împotriva cerșetoriei, cerșetorii se înmulțeau pe zi ce trecea, devenind de la an la an tot mai sîcîitori.

Și iată că într-o bună zi orășenii observară că acest element neplăcut și agresiv dispăru brusc și aproape cu de- săvîrșire. Străzile se curățară ca la porunca baghetei fermecate. Acest fapt era atît de izbitor, încît îl observară cu toții, iar orășenii, obișnuiți să se debaraseze cu greutate de cerșetori, acum se întrebau unde putuseră să dispară. Unii dintre ei, mai curioși, porniră chiar să-i caute.

Au fost găsiți la vila arhierească.

Găsitorii au rămas perplecși. Pe o suprafață întinsă, ce dădea spre vila arhiereului, mișunau vreo 500 de oameni, bărbați, femei și copii de vîrste diferite. Unii săpau șanțuri, alții cărau materiale de construcție, alții începură să înalțe un rînd întreg de case și căsuțe.

Era ceva năstrușnic în imaginea asta.

în oraș se zvoni rapid că vagabonzii își construiesc propriul cămin. între timp, lucrările înaintau vertiginos. Părintele Gherasim muncea neobosit la amenajarea noii parohii concepute de episcop. Cel mai mult îl costa menținerea entuziasmului trezit în acești azilanți de vlădică. Aici i-a făcut un mare serviciu talentul său de orator. Cuvintele sale acționau în chip minunat asupra mulțimii, căci acum nu erau doar vorbe frumoase și goale. în fața fiecăruia era acum un țel bine definit, deslușit și ademenitor. Fiecare simțea pămîntul sub picioare și vedea în față cărăruia ce trebuia să-l aducă la țintă. Oamenii mergeau, dar mai și obo

seau. în aceste momente, cel mai bun leac erau cuvintele de îmbărbătare, de înviorare ale părintelui Gherasim.

Dacă părintele Gherasim însufleţea prin cuvînt, părintele Pavel o făcea cu hîrleţul şi toporul. Figura sa gigantă apărea ba într-un capăt, ba în altul al şantierului. Urmărea atent lucrările şi, depistînd undeva scăderi de forţă, se îndrepta imediat într-acolo cu toporul, ranga sau lopata, şi bocănitul lucrătorilor slăbiţi, încurajaţi de mîinile puternice ale părintelui Pavel, se făcea auzit mai vioi.

Nu toţi erau însă în stare să se alinieze entuziasmului general. Pentru unii, cu- vîntul şi exemplul nu acţionau suficient de convingător. Aceştia îndrăzneau uneori chiar să facă scandal. Atunci intervenea Atamanul. Venea mohorît spre scandalagiu şi-i punea ameninţător mîna musculoasă pe umăr, privindu-l fix cu ochii săi negri şi pătrunzători. Uneori, doar acest gest era suficient pentru a rezolva situaţia, întrucît toţi ştiau încă din trecut că Atamanului nu-i plăcea să glumească.

Concomitent cu lucrările din cătun, se ducea şi la oraş o activitate nu mai puţin energică. Un cerc de preoţi, în frunte cu

părintele Grigori, căuta pe toate căile posibilități de finanțare a construcțiilor. Prin predici însuflețite, apeluri fierbinți, colecte bisericești se adunau, bănuț cu bănuț, sumele necesare, vărsate sub forma unui împrumut fără dobîndă în casa obștească a „parohiei Novoduhovsk", cum a fost numit cătunul[23].

Vlădica făcuse vreo cinci vizite pe șantier. La sosirea lui încetau imediat toate lucrările. Toți alergau către arhipăstor. Episcopul se așeza pe o bîmă sau pe o piatră și începea să vorbească. Peste o jumătate de oră, cînd vlădica pleca, toți se apucau de lucru cu o rîvnă îndoită.

Terenul procurat pentru amplasarea cătunului fu împărțit pe sectoare. Pe fiecare dintre acestea trebuia să se stabilească cîte o familie; pentru fiecare familie se înălța cîte o căsuță separată. Și casa, și terenul aferent urmau să treacă în timp în proprietatea deplină a locatarilor. însă, pînă una-alta, totul era comun: împreună munceau, tot împreună proiectau casele, după propria pricepere.

Lucrările începeau zilnic la bătaia clopotului, după o rugăciune cîntată îm-

[23] Traducerea literală - „Duh nou" *(nota traci.).*

preună sub cerul liber. Seara, lucrătorii își găseau adăpost și culcuș în vila arhierească. Aproape de fiecare dată, la terminarea zilei de muncă, părintele Gherasim trăgea o fugă în oraș, ca să vorbească cu arhiereul. De fiecare dată vlădica îl întîmpina cu cuvintele:

- „Ei, cum se mișcă treaba?"

începea raportul:

- „Lucrează stăruitor, entuziasmul nu scade. Mitiuhin și Kudreaș s-au lăsat cu totul de băutură... Vaniuha mai fuge nopțile, însă dimineața se întoarce. Ak- seniha a încetat să tușească. Lui Nikiti- cina i-au făcut operație. Mitiuha a lăsat nostalgia și s-a apucat de lucru ș.a.m.d.

- Ei, slavă Domnului! răspundea bucuros vlădica.

- Mulți novici avem, stăpîne, continua părintele Gherasim. Ce să facem cu aceștia? Vin de prin satele din jur, de aiurea... Roagă să fie primiți în parohie. Să-i refuzi - ți-e milă, să-i primești - nici pămîntul, nici banii n-ajung...

- Nu refuzați pe nimeni. Faceți însă așa ca să fie primiți de către întreaga obște, nu doar de dumneavoastră. Pămînt mai cumpărăm noi. Cît privește mijloacele, nu vă faceți griji. în primul rînd, e obligată să ne dea subsidiu haznaua de stat, pentru că, făcîndu-i să renască pe acești nefericiți, îi dăm statului viitori contribuabili și cetățeni cu capacitate juridică. Apoi, în oraș nu a mai rămas nici un vagabond, prin urmare toate instituți- ' ile de caritate, care mișunau odinioară în jurul enoriașilor dumneavoastră, acum trebuie să-și îndrepte toate vărsările bănești spre noi. Pentru lichidarea „elemen- tului perturbator" din oraș vom obliga și administrația orășenească să ne mai dea ceva. Mai departe, se va putea apela la creștinii înstăriți să-și îndeplinească datoria dragostei către aproapele. Și aici nimic nu-mi va putea sta în cale. Dacă nu vor da aur și argint din buzunarele lor, voi binecuvînta preoțimea să-l ia de pe chiote și prestoluri. în ajunul Paștelui voi încuia toate bisericile și clopotnițele și nu le voi deschide pînă cînd creștinii nu-și vor onora prima și cea mai însemnată datorie. Credeți-mă, această tăcere a clopotelor pascale în sfînta noastră Rusie va face să se înfioreze și inima celui mai împietrit ateist pomenit vreodată, întrucît va fi mai groaznică decît tăcerea lugubră a mormintelor, mai înfiorătoare decît liniștea

sinistră de dinaintea furtunii.

Nu cred însă că enoriașii mă vor face să merg atît de departe. Poporul rus este milostiv din fire, nu precupețește; poate avea bogătani, însă nu va naște țipi de genul lui Rotschild, nu s-a spurcat încă în așa hal... Doar nu am chemat încă oamenii la jertfe. I-am învățat veacuri la rînd că trebuie să ne jertfească nouă pentru veșminte, clopote, undelemn, tămîie, pentru lumînări și pentru hrana monahilor... Doar îi îndemnam la adevărata milostenie. îndreptați această calitate a rușilor în albia cea dreaptă și veți vedea adevărate minuni, săvîrșite în pofida rațiunii și a legilor evoluției politico-economice a apusenilor. Dar, pînă va sări poporul, luați leafa mea.

ARHIVELE

- Pe luna asta a fost luată, stăpîne, răspunse părintele Gerasim, cu un sincer respect față de episcopul într-atît de dezinteresat.

- Luați-o în avans pe următoarea... Cum se mai simte părintele Pavel?

- Lucrează în neștire...

- Nu și-a adus încă familia?

- Nu. Prea s-a luat cu munca.

- Spuneți-i să meargă după ai săi.

„Și rasa i-i ruptă cu totul...", își amintea de fiecare dată vlădica, pînă cînd într-o bună zi își scotoci prin garderobă și îi înmînă propria rasă.

Raporturile părintelui Gherasim nu erau întotdeauna încurajatoare. Se întâmpla ca uneori părintele să se îngrijoreze de succesul întreprinderii, alarmat de încetineala cu care înaintau lucrările. Lumea era încă destul de slăbită și nici meșteri adevărați nu erau prea mulți printre azilanți, de aceea părintele întrebă dacă nu s-ar putea apela la serviciile unor meșteri și muncitori plătiți.

- Nu, nu... Ferească Sfînta! Fiecare pietricică, fiecare surcea să fie puse cu mîinile proprii, în caz contrar aceștia vor ține la construcțiile lor nu mai mult decît țineau la azilurile și casele de caritate din oraș. Omul prețuiește doar ceea ce a făcut cu propriile mîini. Ce se dă ușor și fără muncă nu poate fi prețuit. Latura estetică a construcțiilor să nu vă deranjeze. Copilul strîmb place părinților. Altceva, ce mai aveți de spus?

- Afanasici și Kudlatâi doresc să se întoarcă la vechea viață de

vagabonzi.

Episcopul căzu pe gînduri, după care, îngrijorat, mai repetă o dată cele auzite:

- Afanasici și Kudlatâi trag înapoi, ziceți?

ARHIEREUL

Nu cred însă că enoriașii mă vor face să merg atît de departe. Poporul rus este milostiv din fire, nu precupețește; poate avea bogătani, însă nu va naște țipi de genul lui Rotschild, nu s-a spurcat încă în așa hal... Doar nu am chemat încă oamenii la jertfe. I-am învățat veacuri la rînd că trebuie să ne jertfească nouă pentru veșminte, clopote, undelemn, tămîie, pentru lumînări și pentru hrana monahilor... Doar îi îndemnam la adevărata milostenie. îndreptați această calitate a rușilor în albia cea dreaptă și veți vedea adevărate minuni, săvîrșite în pofida rațiunii și a legilor evoluției politico-economice a apusenilor. Dar, pînă va sări poporul, luați leafa mea.

- Pe luna asta a fost luată, stăpîne, răspunse părintele Gerasim, cu un sincer respect față de episcopul într-atît de dezinteresat.

- Luați-o în avans pe următoarea... Cum se mai simte părintele Pavel?

- Lucrează în neștire...

- Nu și-a adus încă familia?

- Nu. Prea s-a luat cu munca.

- Spuneți-i să meargă după ai săi.

„Și rasa i-i ruptă cu totul...", își amintea de fiecare dată vlădica, pînă cînd în- tr-o bună zi își scotoci prin garderobă și îi înmînă propria rasă.

Raporturile părintelui Gherasim nu erau întotdeauna încurajatoare. Se întâmpla ca uneori părintele să se îngrijoreze de succesul întreprinderii, alarmat de încetineala cu care înaintau lucrările. Lumea era încă destul de slăbită și nici meșteri adevărați nu erau prea mulți printre azilanți, de aceea părintele întrebă dacă nu s-ar putea apela la serviciile unor meșteri și muncitori plătiți.

- Nu, nu... Ferească Sfînta! Fiecare pietricică, fiecare surcea să fie puse cu mîinile proprii, în caz contrar aceștia vor ține la construcțiile lor nu mai mult decît țineau la azilurile și casele de caritate din oraș. Omul prețuiește doar ceea ce a făcut cu propriile mîini. Ce se dă ușor și fără muncă nu poate fi prețuit. Latura estetică a construcțiilor să nu vă deranjeze. Copilul strîmb place părinților. Altceva, ce mai aveți de spus?

- Afanasici și Kudlatâi doresc să se întoarcă la vechea viață de vagabonzi.

Episcopul căzu pe gînduri, după care, îngrijorat, mai repetă o dată cele auzite:

- Afanasici și Kudlatâi trag înapoi, ziceți?

- Da, stăpîne. Mi-e teamă să nu se ia și alții după ei.

- Și ce zic ei, de fapt? N-au spus ce anume îi trage înapoi?

- Nu spun nimic direct. Conchid asta din faptul că sînt tot mai leneși.

- Asta poate fi și datorită lipsei de deprindere. S-au dezobișnuit să muncească de cînd au devenit haimanale. Munca le este, probabil, peste puteri. Aici este și un pericol. Doar o muncă pe măsura puterilor poate însănătoși pe cineva. Nu-i lăsați nici pe ei, nici pe alții să se suprasolicite. Și mai faceți un lucru: aproape de vilă este un izvor cu apă rece și proaspătă. Săpați ceva mai jos de el un bazin, sfințiți apa și puneți-i să meargă în fiecare dimineață să bea apă și să se scufunde în bazin. Aceasta le va întări organismul și le va alunga lenea. în fond, lenea nu e decît o boală. Puteți să-i puneți aproape pe toți să facă asta. Din cîte am observat eu, cu rare excepții, toți au sănătatea zdruncinată. Mi se pare că ar trebui să le dăm timp suplimentar de odihnă, în afara duminicilor. Apropo, în curînd vor fi două sărbători laolaltă: sîmbătă și duminică. Joi după-amiază opriți lucrul și lăsați-i să se spele, să se

curețe, să facă baie. Vineri și sîmbătă să postească, iar duminică să se împărtășească cu Sfintele Daruri. Astfel de pos- tiri organizați mai des. La început, o dată pe lună. De sărbătoare faceți litanie, de la biserică pînă la șantier. Seara continuați să faceți discuții și lecturi. Și să nu vă țineți de nici un program, vorbiți din inspirație.

Părintele Gherasim respecta întocmai recomandările arhiereului și revenea la el după altele. Viața fierbea și zilnic se întîmplau lucruri pe care părintele, chiar dacă le înțelegea, prefera să alerge la arhiereu să ceară sfaturi, pentru o mai mare siguranță.

XV

Veni primăvara. Ziua dăruia tot ceea ce încîntă pe om în acest anotimp: soarele cald, trilurile păsărilor, azurul străveziu al cerului. Splendidă ca niciodată, Volga legăna lin vapoarele ce-și depănau drumurile firești. Pe unul dintre vapoare se afla și părintele Pavel, își aducea familia la noul loc de muncă.

Nevasta părintelui, care pentru prima oară parcursese o asemenea distanță pe rîu, stătea pe punte și admira priveliștile minunate din jur. în preajmă se zbenguiau patru copii. Părintele Pavel se plimba de ici-colo, radiind de fericire și vigoare.

- Mă uit la tine și mă minunez, se adresă soția. Nu înțeleg de ce te bucuri. De parcă ai fi primit Dumnezeu știe ce parohie! Un cătun de vagabonzi, și acela cu doi preoți. Ne va ajunge măcar de pîine? Of, Pavluța... Degeaba te-ai în- fierbîntat tu atunci. Ce te costa să mergi la mănăstire, să rabzi puțin pînă se termina canonul? Am fi stat acum liniștiți, la vechiul loc. Doar era o parohie bună...

- Am fi stat liniștiți...! Asta nu se știe! Te-ai gîndit însă că la mănăstire aș fi putut s-o dau cu totul pe băutură? Ți-ar fi plăcut viața cu un soț bețiv, chiar dacă îndestulată și sătulă? Pe urmă, și slujbele se deosebesc între ele. Uneori ești gata să trăiești toată viața flămînd, să-ți dai capul pentru slujbă, căci slujba însăși este un prilej de fericire și-i dă omului atîta bucurie cît nu i-ar da-o toate milioanele lui Rotschild.

- Păi, nu tot preot vei fi și acolo? La fel vei sluji Vecerniile și Liturghiile, vei boteza și înmormînta, vei citi predici... Ei, poate pe deasupra îi vei mai învăța și pe puștii de la școală...

- Așa e și nu chiar așa, zise contemplativ părintele, așezîndu-se pe băncuță, lîngă nevastă. îți amintești de vecina noastră, Maria-cîrciumărița, care tot voia să deprindă de la tine meșteșugul de a îngriji gospodăria. Făcea doar toate ca și tine: și nutreț dădea, și sorbitură gătea,

și așternut așternea, dar îi ieșea ceva la fel ca ție? Ție îți dădea vaca aproape două găleți de lapte, ei - nici două ulcioare, chit că vaca era la fel, de același soi. Tu umpleai primăvara curtea cu pui, iar toamna aveai pivnița plină cu afumături, iar ei îi piereau toți încă din vară...

- Ei, asta nu-i greu de priceput. Chiar dacă încerca să facă lucrurile așa cum le fac eu, nu reușea să facă totul cum trebuie. Pregătește, să zicem, poșircă la vacă după rețeta mea, însă n-o dă la timp sau nu bagă de seamă altceva, și iată, rezultatul iese diferit...

- Și la noi nu-i la fel? Ai spus, iată, că și la noua parohie tot preot voi fi... Da, acum voi fi, într-adevăr, preot! Iar mai înainte știi ce eram? Ceva de genul cîr- ciumăriței tale. Dintr-o parte te uiți, parcă ai făcut totul cum trebuie, iar în fapt - ori n-ai dat ceva la vreme, ori ți-a scăpat altceva din vedere. I se naște, să zicem, cuiva un băiat viguros. La 18 ani, acesta e flăcău în toată firea, sîngele i se învîrte ca titirezul. Numai bun să-l iei să-l însori. La noi însă cum e: nu se poate, mai așteaptă. După acte este minor. Iar pînă atinge majoratul după acte, flăcăul se răscoace sau, în genere, se vlă- guiește de puteri cine știe pe unde. Altul însă și la 30 de ani e puțin apt de căsnicie, întrucît și-a irosit forțele. Pe unul ca acesta trebuie să-l trimiți mai întîi la mănăstire, ca să se dea cu înfrînarea și să-și refacă organismul, și abia apoi să-l cununi. Noi însă, cum vine, îl și cununăm, întrucît actele sînt în ordine și nu există, prin urmare, impedimente legale. Sau, alt exemplu. Cade omul la pat, se necăjește... Pe unul ca acesta trebuie să-l aduci la spovedanie și să-l spovedești cum se cuvine, să afli toate pricinile, să-l aduci pe drumul cel bun, să-l împărtășești. Dar tu nici nu te uiți la el, căci nu consideri asta o datorie a ta. Iar de se-ntîmplă și vine singur la tine, i-o tai din prag: „Ești întreg la minte, omule? Lasă că vine postul, atunci o să te împărtășești". Ei, iată, aici nu „faci la timp", acolo îți „scapă din vedere", și reiese că, deși îi botezăm, îi cununăm, îi spovedim și îi împărtășim, oamenii rămîn tot așa cum au fost... Dacă am fi procedat însă cu știință și pricepere, și rezultatul ar fi fost cu totul altul...

- Trebuia, Pavlușa, să înveți tu cursul la Academie, ai fi știut astea de mai îna
inte. Se vede că seminarul nu v-a învățat chiar totul...

- Nu, Maşa[24]! N-are a face aici nici seminarul, nici Academia. Aceste cunoştinţe nu se iau prin învăţătură. Am văzut la oraş şi preoţi-academişti, şi ma- giştri, ba chiar şi doctori în teologie. Te sperii ce lume învăţată vezi acolo! Dar nici lor nu le iese nimic, ba chiar mai puţin decît nouă, preoţilor de la sat. La noi, cel puţin, lumea vine la biserică, dar la ei pînă şi la biserică au încetat a mai veni.

- Se vede că puţin propovăduiesc. Nu învaţă poporul cum se cuvine.

- Asta nu se poate spune... Şi învaţă, şi propovăduiesc, şi diferite lecturi organizează, ţin catehizări, duc discuţii... Unii predică chiar foarte bine. Iese uneori cîte unul pe amvon, începe să vorbească, şi simţi cum ţi se strecoară lacrima. Şi, dacă nu mai sîntem şi noi, preoţii, obişnuiţi cu predicile, da, iată că ţi se lasă uneori pe inimă. Ei, dar tot fără rost se predică. Cuvintele rămîn cuvinte. Şi cum să nu rămînă astfel, la urma urmei? Căci, pentru a fi vreun rost în cuvinte, acestea trebuie înfăptuite, dar parcă

omul e în stare? Judecă şi singură. Ia-l drept exemplu măcar şi pe Anempodist Fiodorovici, şeful staţiei de cale ferată, care venea la noi, la biserică. Se întîmpla să vină la slujbă, iar eu luam şi citeam o predică despre mărinimie şi dragostea pentru aproapele, iar apoi îl trimiteam pe staroste cu tava la el: ajutaţi, vasăzică, biserica... Şi cîtă obidă mă cuprindea cînd arunca două grivne,[25] uite la el, zgîrcioaba! Dar dacă stai să te gîndeşti, înţelegi că mai mult de două grivne acesta nici nu avea cum să pună. Socoteşte şi tu: leafa lui era de vreo 80 de ruble. Din acestea 40 mergeau pentru mîncare, căci Anempodist Fiodorovici e anemic şi mai are şi cataractă pe deasupra. Se poate, desigur, să te hrăneşti şi cu zece ruble, să mănînci doar borş şi cașă,[26] însă de la o astfel de masă Anempodist ar fi plecat pe cealaltă lume în mai puţin de jumătate de an. Prin urmare, pentru întreţinerea sa, el chiar are nevoie şi de bucătar, şi de o hrană

---

[24] Diminutiv pentru Maria *(nota trad.)*.

[25] Unitate bănească, în prezent monedă naţională a Ucrainei *(nota trad.)*.

[26] Crupe de grîu, ovăz sau hrişcă preparate prin simplă fierbere *(nota trad.)*.

consistentă, și de votcă cu sifon. Soția îi era și ea bolnăvicioasă și nu reușea să se descurce singură nici cu copiii, nici cu gospodăria, așa că, vrînd-nevrînd, angajează, nene, dădacă. La fel și hainele - nu putea să îmbrace te miri ce, căci iarna, bunăoară, fără șubă, la așa o constituție, răcești numaidecît.

Apoi doctorul, moașa, un ziar măcar - iarăși trebuiesc bani, nu-i așa? Și acum spune-mi, mult îi mai rămîne oare din leafă? Se vede obligat să rînduiască orice bănuț de aramă, nu numai unul de două grivne. Și mai spune-mi: se poate oare să-i ceri lui Anempodist Fiodorovici mărinimie și jertfire de sine în folosul aproapelui? Cu alte cuvinte, se poate oare să-i ceri să treacă la borș și cașă, iar economiile făcute din contul mesei și al îmbrăcămintei să le dea altuia flămînd? Dar asta ar însemna să-l trimiți la moarte sigură. Și pentru ce? Ca să-i dai posibilitate altuia să trăiască? E absurd să omori pe cineva ca să poată trăi altul...

- Tu, Pavlușa, de cînd ai fost în noua eparhie, te-ai schimbat aproape cu totul și ai început să gîndești cumva altfel... Nu prea te înțeleg eu...

- Nici n-o să înțelegi pînă cînd nu-ți vei schimba și tu părerea despre oameni. Dar cum ne uitam noi la boieri, vecinii

noștri? Ții minte cîtă lume era pe la ei? Vizitii, bucătari, lachei, cameriste, repeti- tori, dădace, bone, guvernanți... Dar cum trăiau? Iarna - în oraș, vara - obligatoriu la Piatigorsk sau peste hotare, la Karlsbad... Noi credeam că boierilor le trebuie asta doar așa, pentru hatîr, pentru plăcerea vieții, ei, și ne indignam.

Cum adică, aceștia nu văd nici un păcat în asemenea hatîruri, cînd oamenii mor de foame în jur?! De fapt, însă, boierii noștri chiar aveau o strictă trebuință de toate acestea, pentru a-și menține viața, iar dacă le vei lua toate astea, atunci vor începe cu toții să piară, așa cum pier țăranii noștri cînd nu au o bucată de pîine...

- Ei, aici ai luat-o puțin razna, îi zîmbi nevasta. Reiese, după tine, că și pălăriile la modă, și teatrele le sînt necesare acestor boieri pentru menținerea vieții?

- Păi cum altfel? la-i vreunei cuconițe pălăria, și împreună cu asta îi iei și tot sensul vieții. Poate ea își dezvoltă activitatea mintală doar inventînd noi pălării la modă, și, dacă îi iei și asta, creierii, în genere, rămîn fără nici o treabă... Așa e și cu teatrele. Desființează toate aceste teatre, cluburi, restaurante etc., și atunci boierii noștri se vor spînzura de necaz, așa cum se sting în rachiu țăranii cînd vine iarna și n-au de lucru.

- Nu pot fi de acord cu tine. E ceva ce nu înțeleg în cuvintele tale... înseamnă că tu îi îndreptățești pe cei ce se folosesc de tot confortul vieții în timp ce alții flămînzesc?

- Nu am spus, mi se pare, nimic în această privință dacă eu îi îndreptățesc sau ba. Am arătat doar faptul că Anem- podist Fiodorovici nu poate trăi fără bucătar, fără dădacă, fără rachiu cu sifon, iar mai departe - fără repetitor, fără Piatigorsk, fără pensie etc., și că asta pentru el nu este un lux, ci o necesitate stringentă. Am vorbit despre asta ca să arăt că lui Anempodist Fiodorovici nu poți să-i ceri nici un fel de slujire a aproapelui, nici măcar în valoare de două grivne. Și am să adaug că acestuia nu-i poți cere nici măcar perfecționare individuală. Ca omul să se perfecționeze, îi este necesar un șir de împrejurări. De obicei, omul se perfecționează prin citirea cărților. Nevoitorii pustiei se de- săvîrșeau adîncindu-se în cugetare. Poate oare Anempodist Fiodorovici să citească sau să se afunde în meditație?

Ipotetic, poate, desigur. în realitate însă nu poate. De ce? Dimineața se trezește și merge la serviciu. Acolo stă pînă la trei-patru. Vine de la serviciu, prînzește și automat devine inapt pentru orice treabă. Ca să fie apt de muncă pentru a doua zi, el are nevoie de odihnă, liniște, regim, aer curat... Unde să mai citești sau să cugeti? Și nu-i exclus ca Anempodist Fiodorovici să-și piardă la bătrînețe pînă și capacitatea de a gîndi. De aceea, atunci cînd predicatorul îi cere să-și slujească aproapele și să se desăvîrșească, îi cere, practic, imposibilul, de asta și predica noastră sună în gol. Iar noi cu toții, și cei ce îi învață pe alții, și cei ce învață singuri, ne apropiem tot mai mult de starea lui Anempodist Fiodorovici...

ARHIEREUL

- Și totuși ce să facem cu flămînzii?

- Cu flămînzii?... Unii spun: Jos cu alde Anempodist Fiodorovici, prea mult ne costă, lasă-i să piară, iar în locul lor vom pune oameni care mîncînd doar borș și cașă vor face același lucru. De la aceștia va avea ce să rămînă și celor flămînzi. Cum crezi, e cu dreptate asta?

- Parcă ar fi cu dreptate, atîta doar că...

- Doar ce?

- Ceva nu se potrivește... Dar nu pot să-mi dau seama ce anume.

- Atunci îți voi spune eu ce anume... Chestia e că nici de la cei care-i vor înlocui pe „anempodiști" nu va rămîne nimic flămînzilor. Aceștia nu vor sta mult pe cașă cu borș. Cu un fatalism inevitabil vor coborî și ei, treptat, la aceeași stare a lui Anempodist Fiodorovici. Totul pe lume se învechește, se ponosește, iar să întreții o vechitură este mai scump decît un lucru nou. Omul se învechește și el, și nu doar individual, ci, ca să zic așa, la nivel de generație. De la oamenii învechiți se naște o generație slabă, iar de la aceasta - una cu totul neputincioasă. Viața acestei din urmă generații va deveni mai scumpă din același motiv din care viața unui om bolnav e mai scumpă decît a unuia sănătos. Numai în stup albina este una, iar trîntorul - cu totul alta. Apicultorul procedează rațional cînd, voind să păstreze mierea, omoară o parte din trîntori. Cu oamenii nu poți face la fel, deși cu timpul fiece om devine trîntor, dar, pînă cînd acest adevăr va fi vizibil și pentru cei din jur, omul cu pricina va reuși să „plodească" moștenitori, despre care inițial e foarte dificil să ghicești ce sînt - albine lucrătoare sau trîntori. Dacă te-ai pune pe strivit

trîntori, în scurt timp n-ar mai fi nici urmă de omenire.

- Și atunci ce e de făcut?

- Păi, iată - principalul scop al slujirii noastre este înnoirea oamenilor. Din- tr-un om mereu bolnav și morocănos, puțin apt de muncă, de genul lui Anempodist Fiodorovici, să faci un om sănătos, muncitor, viguros și vioi, care petre- cînd 8-9 ore la serviciu nu ar simți oboseala și ar fi în stare după asta să lucreze alte 7-8 ore pentru sine, descurcîndu-se bine și fără rachiu cu sifon sau dietă și mulțumindu-se cu borș și cașă. Atunci va rămîne și flămînzilor. Le va ajunge tuturor.

- Dar, pentru asta, nu trebuie să fii doctor?

- Unde e nevoie, și doctor trebuie să fii.... în Vechiul Testament, preoții erau, pe lîngă toate, și doctori. în timpurile noastre, preotul poate să nu fie doctor, întrucît avem specialiști, însă e obligatoriu să știe cînd trebuie să trimită omul la doctor și cînd să-l cheme la spovedanie. Și ori cu mixtura, ori cu rugăciunea, ori cu bisturiul chirurgului, ori cu cuvîntul

predicatorului, ori, la nevoie, cu îmbunătățirea rasei de porci, preotul trebuie să elibereze omul din această avalanșă de „necesități" în care se sufocă oamenii - eliberîndu-se, desigur, mai întîi pe sine -, ca mai apoi, dîndu-i posibilitatea să se miște, să-l conducă pe acea cale nesfîrșită despre care se spune: „Fiți desăvîrșiți cum desăvîrșit este Tatăl vostru ceresc"...

- Eu mă gîndeam că toată datoria voastră e să vă rugați lui Dumnezeu și să mîntuiți sufletele..., spuse gînditor femeia.

- „Să mîntuiți sufletele..." - repetă părintele și apoi izbucni într-un rîs vesel.

- Ce ai?

- Nimic deosebit... Mi-am amintit de anii de seminar. Se întîmpla să ne adunăm mai mulți la un loc și să discutăm: demonstrează, arată că este suflet în om...

- Și ce-i de rîs aici?

- De rîs, într-adevăr, e puțin, mai mult de plîns. Și-au făcut oamenii singuri un fel de suflet teologic și se străduiesc să-i demonstreze existența. Și, desigur, nu vor demonstra niciodată nimic...

- Iar vorbești în dodii. Oare nu Dumnezeu a făcut sufletul, ce, oamenii?

- E adevărat - Dumnezeu. Doar atît că oamenii au uitat cu desăvîrșire de sufletul pe care l-a zidit Dumnezeu și și-au inventat un suflet propriu. Foarte bine a vorbit despre acestea vlădica. Am intrat odată la el cu părintele Gherasim. Ne-am mai pus pe vorbă... Și așa bine, clar și pe înțeles vorbește vlădica și arată cum stau lucrurile, că nu știu dacă o să pot să-ți lămuresc la fel...

Părintele tăcu puțin, cugetînd la ceva, apoi întrebă:

- Cum crezi: în ou se află cocoșul?

- Adică ce vrei să spui?... Ce e cu întrebarea asta anapoda?

- Ei, uite, la fel de anapoda e și întrebarea cu sufletul din om. în ou, desigur, nu e nici un cocoș, însă, în anumite împrejurări, din ou poate ieși puiul, iar din acesta poate crește cocoșul. Omul este și el un ou, iar atîta timp cît e ou, prea puțin se deosebește de celelalte jivine. îi trebuiesc create circumstanțele favorabile ca în el să se dezvolte sufletul, devenind astfel o ființă cugetătoare liberă. Această

ființă cugetătoare trebuie dezvoltată mai apoi în duh, ca să lepede, ca pe o coajă de ou, haina trupului, și astfel să o înfățișezi la Domnul, Cel Care o va
desăvîrși. Ei, cam asta înseamnă „să mîntuiești oamenii".

Femeia căzu pe gînduri, încercînd să pătrundă aceste noi lucruri pe care i le spunea soțul ei.

- Te trec fiorii cînd te gîndești ce răspundere uriașă poartă preoții! continuă părintele. Cum vei numi tu mama care, chiar dacă din nepricepere, își naște copiii înainte de vreme, iar aceștia se pomenesc a fi puțin apți pentru viață? Acești copii simt că în mare parte chinurile prin care trec li se datorează părinților care i-au născut și le reproșează. Instinctiv, și creștinii simt că părinții lor duhovnicești, care i-au născut prin Sfîn- tul Botez, îi trimit pe cealaltă lume neîmpliniți, de aceea se chinuiesc și aruncă asupra acestora vorbe de ocară, numin- du-i cu dispreț „popi cu coama lungă"...

Femeia rămase în continuare pe gînduri. în ultimul timp avusese parte de multe surprize: drumul, noile concepții ale părintelui Pavel, însuși părintele Pavel, care venise, după o despărțire îndelungată, cu totul altul, înnoit... Toate acestea îi nășteau o mulțime de gînduri, pe care se grăbea acum să le așeze la locul lor.

Părintele plecă să caute copiii, care se rătăciseră pe undeva.

- Și e cu putință una ca asta? întrebă ea, cînd părintele reveni pe punte.

- Ce să fie cu putință?

- Să faci ceea ce ziceai tu..., adică să faci din om duh....

- Pentru om nu e cu putință. De asta a trebuit să coboare pe pămînt Fiul lui Dumnezeu. Hristos a dat oamenilor o putere nouă, pe lîngă celelalte care lucrează în lumea aceasta, și de atunci a început a fi cu putință. Exact cu această putere acționează preoții și episcopii...

- Și în tine este o astfel de putere? întrebă înviorată femeia, privind curioasă spre părintele Pavel.

- în preoți este, răspunse convins părintele, însă nu oricine îmbracă rasa este preot. Eu sînt doar hirotonit preot. Acum însă cred că în lume acționează puterea lui Dumnezeu și că omul o poate stăpîni, și de aceea, poate, voi deveni și eu preot... Iar de rămîneam „liniștit" la vechea parohie, era să mă transform și eu într-un

Anempodist Fiodorovici, aș fi băut și eu rachiu cu sifon și aș fi plecat vara la Piatigorsk. Iar pentru acestea e nevoie de bani mulți, m-aș fi bătut cu enoriașii mei pentru fiece pitac de la înmormîntări și sfințiri de case...

Părintele Pavel își plecă fruntea și privi în apă. Apa clocotea sub bătaia roților, ridicînd valuri albe, spumoase. Valurile alergau și se zbenguiau într-un joc vesel, licărind, în bătaia caldă a soarelui, în toate nuanțele curcubeului. Vaporul se deplasa iute. însă gîndurile părintelui i-o luau înainte. El vede deja cheiul, îl vede pe părintele Gherasim, care îl întîmpină bucuros... Mai întîi, toți merg la vlădica pentru blagoslovenie. Iată-l și pe vlădica, mereu bun, mereu cu gîndul la păstoriții săi, la orice amănunt, îl felicită cald cu prilejul sosirii și-i bi- necuvîntează familia. Iată, în sfîrșit, și Novoduhovskul. Totul este încă abia la început. Aleargă „enoriașii". Sînt veseli, blînzi, însă... mult, mult trebuie să se lucreze pentru a-i transforma în „făptură cugetătoare a lui Dumnezeu"...

Ani grei de muncă îndîrjită îi așteaptă înainte.

însă, Doamne, cît de ușoară și bucuroasă este această muncă!...

Dar nu a prevăzut chiar totul în gîndurile sale. Pe chei îi aștepta nu doar părintele Gherasim. Lîngă el, agitat și cum

va solemn, stătea Erioma. Ținea în mînă un buchet mare de flori de cîmp. Cînd oaspeții au coborît pe mal, Erioma, luîn- du-și binecuvîntare de la părintele Pavel, se apropie grav de preoteasă, îi întinse florile și, roșind și zîmbind fîstîcit, o rugă să binevoiască să fie naşa copilului său.

- Oare? întrebă mirat părintele Pavel.

- Ieri..., spuse Erioma, continuînd să zîmbească, mi-a dăruit Dumnezeu o fiică!

Preoții schimbară între ei priviri pline de înțelesuri.

ARHIEREUL

XVI

Unde vă grăbiți, doctore? întrebă părintele Vladimir pe vechiul cunoscut al părintelui Grigori, ajungîn- du-l din urmă pe stradă.

Doctorul pășea îngîndurat și, era evident, părintele îi frînsese șirul gînduri- lor. Strîngînd grăbit mîna întinsă, bombăni, pe jumătate jenat, pe jumătate supărat:

- La disputa misionară!

- Unde? întrebă mirat preotul.

- La discuția voastră cu staroverii[27].

- Ce s-a întîmplat cu dumneavoastră? Din cîte știu, nu prea sînteți amator de astfel de lucruri, spuse zîmbind părintele Vladimir.

- Omul cît trăiește învață, tataie! se eschivă doctorul de la un răspuns direct.

Scoase apoi o țigară și o aprinse.

- Și de mult ați trecut la astfel de filosofii? Nu prea observam asta la dumneavoastră mai înainte...

- Cîte lucruri nu le observăm noi... Umblăm ca și cîrtițele sub lună și ni se pare că le știm pe toate.

- Și, de fapt, „știu doar că nu știu nimic"...

- Așa este... Cît de greu e să-ți dai seama la bătrînețe că și tu ai luat palma asta socratică, adresată cunoașterii omenești! Cît ești tînăr, mai treacă-meargă... Poate e chiar folositor să te macine aceste întrebări „blestemate". Dar, după ce omul scapă și iese din bolile tinereții, se oprește la ceva și-și construiește o concepție bine definită, exhaustivă și trăiește convins că de acum înainte totul e clar și limpede și are deja pregătit „mulțumesc" pentru orice „bună ziua", ei bine, tocmai atunci: hop, vine cineva și-ți bagă o strîmbă în echilibrul tău absolut și se duce totul pe apa sîmbetei...

---

[27] Staroveri - „de credință veche", ortodocșii de rit vechi, care au refuzat să accepte reforma niconiană. Staroverilor din România li se mai spune și lipoveni. Staroverii au fost de curînd reprimiți în Biserică de către Patriarhia Moscovei *(nota trad.).*

- Și cine a procedat astfel cu dumneavoastră?

- Vlădica ăsta al vostru...

- Ati fost la el? Ati vorbit cu el? A reușit să vă convingă de autenticitatea creștinismului?

- De convins nu m-a convins el, dar pe gînduri tot m-a pus.

- Interesant, cum a acționat asupra scepticismului dumneavoastră incurabil vizavi de toate izvoarele teologiei creștine...

- în nici un caz cu citate din Scriptură!

- Cu ce atunci? Cu date din științele naturale?

- Nu, nu... Cu asta de acum nu ne mai prinzi. Știm noi argumentele astea teologice de proveniență „rațională". Con- struiți sisteme teologice bazate pe premise ce nu pot fi verificate și ajungeți la tot felul de concluzii, iar mai apoi, pentru a consolida aceste concluzii, apelați și la faptele oferite de științe: cică, vedeți, și științele tot asta zic. Dar ce mai zic științele pe lîngă asta, rațiunea adică, se trece sub tăcere. Nu, la el e cu totul altceva. Vorbind cu mine, nici n-a pomenit măcar de creștinism. Tot despre medici și medicină, însă au ieșit toate în așa chip, încît trebuia să fii de acord că să vindeci oameni în afara creștinismului e ca și cum ai turna apă în ciur...

- Vlădica e tare în medicină?

- N-aș putea spune. Are puține cunoștințe practice, însă îți descoperă, ca să zic așa, filosofia acestei științe. Intr-adevăr... - doctorul zvîrli cu năduf chiștocul -, ce-i oferă omului munca noastră? Lecuim, tratăm, vindecăm, iar oamenii devin tot mai pirpirii. Vlădica propune să re-naștem oamenii, să-i întoarcem, de-o vorbă, idiotului cugetul și să-l facem om. Voiam să-i zic că asta nici el și, în genere, nimeni nu e în stare s-o facă, însă mi-am amintit de cătunul lui de vagabonzi și am mai chibzuit. Vrei, nu vrei, Novoduhovskul te obligă să acorzi încredere cuvintelor sale. Cuvîntul susținut de fapte este totuși o forță mare. Am fost mereu sceptic vizavi de astfel de aventuri, mai ales după falimentul coloniilor „tolstoiste", la care am participat activ și eu cîndva. Ei, aici faptele vorbesc de la sine. Nici nu-i mai recunosc pe foștii azilanți... Știți ce înseamnă un azi- lant? Mai ușor e să miști un munte din loc decît să-l faci pe unul ca acesta

să se cațăre c-o șchioapă mai sus pe scara desăvîrșirii, dacă e să folosim limbajul teologic. Iar lui i-a reușit...

- Aici, aici, Pavel Ivanovici, poftiți! Am luat totul. Să purcedem, așadar, cu toate forțele la luptă. Apropo, se pare că și Preasfinția Sa va participa la discuții.

- Nu vă puneți mari speranțe în vlădica. Doar nu e specialist pe rascol[28]. In ceea ce mă privește, aș prefera ca disputele astea să se ducă fără arhierei. Tagma lor e cam ignorantă în chestiuni de genul ăsta, însă îi place să se bage în seamă. Scapă unul cîte o vorbă, iar misionarul trebuie să scoată basma curată și teologia, și pe arhiereu, cum s-a întîmplat și cu jurămintele acelea sobornicești. Cel mai dificil punct al apărării misionare. Și cel mai bine era să se recunoască simplu încă de la bun început: „Ei, ce să-i facem, au cam dat-o în bară preacu- cernicii, s-au grăbit să pună anatema fără să deslușească prea bine cum stau lucrurile"... Nu. Mai bine duceți disputele singuri și străduiți-vă să nu-l implicați și pe vlădica. E mai sigur...

[28] Rascol - schismă, dezbinare. Rascolnicul este un dezbinator, un revoltat, de unde și numele celebrului personaj dostoievskian *(nota trad.)*.

- Ei, dar publicul e multișor astăzi. Discuția va fi, probabil, una solemnă..., continuă profesorul, privind satisfăcut la mulțimea ce tot continua să năvălească în încăpere.

Printre cei veniți se deosebea o ceată de oameni care ocupa un colț larg de sală. Toți erau îmbrăcați la fel: cămăși încinse cu curele, pantaloni largi, băgați în cizme și sumane din țesătură de casă. Erau calmi, încredințați de propria demnitate.

Aceștia erau reprezentanții Novodu- hovskului.

In fruntea lor se aflau cei doi preoți, având rasele din aceeași țesătură ca și sumanele păstoriților. Părintele Pavel, om plin de viață și energic, aștepta cu neastîmpăr începutul disputei și, ca să-i mai treacă vremea, intra în vorbă cu un enoriaș sau cu altul.

Părintele Gherasim stătea liniștit și tăcut. Urmele vieții chinuitoare de altădată încă nu se i șterseră cu totul de pe față. Din cînd în cînd, fruntea i se încrețea de cute. Ochii priveau la fel de sub sprîncenele coborîte, însă nu mai erau acei ochi obosiți, chinuiți, suferinzi și întunecați. Priveau acum calm, senin, ba chiar cu îndrăzneală, radiind lumină și energie neînfrîntă, erau niște ochi ce începeau să „vadă". Figura îi trăda o voință de fier. Din vechea „încovoiere" nu rămase nici urmă, spatele îi stătea drept, pieptul - ridicat. Mîinile vînjoase, încrucișate la piept, vorbeau și despre un adaos de forță fizică. în pofida părului cărunt, părintele arăta tînăr, plin de puteri și sănătate. Figura tinerească și pletele încărunțite creau un contrast neobișnuit care atrăgea multe priviri asupra sa. Cei ce treceau prin apropiere se opreau și se închinau respectuoși.

în sală, zarva creștea. Dar iată că se auzi cîntîndu-se rugăciunea și se lăsă liniște.

- Păi cum, nu vor aștepta arhiereul? - își întrebă un domn vecinul.
- Arhiereul e aici. Uite-1...

Strecurat pe neobservate prin mulțime, vlădica se așează, după încheierea rugăciunii, pe unul din scaunele din preajma catedrei.

Se făcu iar liniște.

La catedră ieși misionarul. Discuția propusă avea drept subiect necanonici- tatea ierarhiei austriece. Vorbind puțin despre necesitatea harului ierarhic în lucrarea de mîntuire a credincioșilor, misionarul intră direct în subiect. Făcînd uz de nenumărate documente istorice și

de trimiteri la texte vechi, prin deducții logice stricte și cu ajutorul unui înnăscut talent oratoric, misionarul atrase rapid publicul de partea sa. Acest lucru îl simțea și misionarul, care folosea tonalități tot mai triumfătoare.

In concluzia din finalul discursului se sublinia lipsa de canonicitate a ierarhiei austriece, ceea ce însemna că aceasta e lipsită de har, prin urmare toți aderenții la ea sînt sortiți pieirii în cazul în care nu vor trece la Biserica Ortodoxă.

Concluzia li se păru jignitoare staro- verilor, întrucît îi desemna și pe ei drept candidați ai gheenei cu acte în regulă. La fel de ofensatoare era și atitudinea ortodocșilor, care, extaziați de discursul misionarului, le aruncau priviri ironice. Din partea staroverilor se ridicară voci de protest și începu, în sfîrșit, disputa.

De obicei modești, staroverii aveau acum o ținută semeață, chiar provocatoare, explicată pe de o parte prin dorința de a nu fi înjosiți în fața unui auditoriu atît de mare, iar pe de altă parte grație Manifestului de toleranță, care a fost primit de mulți dintre ei ca o permisiune de a-i spune fără riscuri misio

narului tot ce doreau și ce credeau despre el.

Misionarul pară cu succes primul atac al staroverilor și aștepta acum alte replici. Doritori să li se dea s-au dovedit a fi și mai mulți. Discuția se încingea. Misionarul uită cu desăvîrșire de prezența arhiereului. Acesta îi asculta tăcut pe vorbitori și nu vădea nici o intenție să participe la discuții. Auditoriul se încălzi. Interesul față de dispută crescu și din vreme în vreme se făceau auzite exclamații de aprobare sau de respingere. Uneori gălăgia întrecea limitele cuvenite și organizatorii erau nevoiți să facă apel la liniște.

Cedînd evident în ceea ce privește cunoașterea istoriei bisericești și a dogmelor de credință, staroverii se revanșau prin răspunsuri și remarci istețe, precum și prin înțepături și ironii, adesea excesive, aduse la adresa apărătorilor Ortodoxiei. în această privință cel mai mult strălucea Afanasii Mitrici, vestit printre staroveri pentru agerimea sa. Observațiile sale zeflemitoare stîrneau aproape de fiecare dată rîsul mulțimii.

Afanasii Mitrici era, se vede, în cea mai bună formă. Numărul impresionant al ascultătorilor, precum și prezența unui arhiereu ortodox au acționat excitant asupra lui și, dus de val, începea să întreacă orice măsură. Inițial, Afanasii Mitrici se străduia să demonstreze faptul că tocmai ierarhia ortodoxă este lipsită de har, iar cea staroveră deținătoare de har și că în Biserica Ortodoxă demult lucrează antihristul, prin urmare toți cei ce se află sub ascultarea ei sînt slugi ale diavolului, după care plînge focul iadului. Nimeni dintre ei nu se va mîntui. în Rai vor nimeri doar cei ce se țin de vechea blagocestie[29].

Vorbea curgător, bine închegat. Cu- vîntarea sa, presărată cu glume și înțepături la adresa misionarului, producea impresie în public. Lui Afanasie Mitrici însă nu i se păru destul. încurajat de încuviințările și privirile aprobatoare ale adepților săi, hotărî să se manifeste în toată splendoarea sa și să dea oponenți- lor lovitura de grație. Hotărînd că misionarul este o țintă prea neînsemnată pentru zeflemelile sale, își îndreptă toată istețimea în direcția episcopilor ortodocși și, trecînd apoi de la general la

[29] Blagocestie - bunăcinstire, cucernicie *(nota trad.).*

concret, se exprimă nemijlocit despre arhiereul de față.

Staroverii zîmbeau în semn de aprobare. Ortodocșii se revoltară. Mirosea a scandal. Acesta nu se lăsă prea mult așteptat. Afanasii Mitrici, aflat în paroxismul elocvenței, îndreptă degetul spre arhiereu și strigă:

- Iată-1... Priviți antihristul! Mergeți după el. Vă va conduce pe „calea cea dreaptă" direct la satana-n ospeție...

Pînă și staroverii s-au jenat de o asemenea obrăznicie venită din partea apărătorului lor. Cei ce stăteau alături de Afanasii Mitrici îl traseră de mîneci în jos și-l așezară pe scaun. Misionarul, care nu avu inspirația să pună capăt acestei discuții mai degrabă, tăcea încruntat.

IEROMONAH TIHON

în sală se așternu o liniște incomodă. Toate privirile se ațintiră îngrijorate spre vlădica.

XVII

Se părea că ieșirea obraznică a lui Afanasii Mitrici nu l-a impresionat cîtuși de puțin pe vlădica. Se ridică încet, își luă toiagul și se îndreptă spre catedră, cu mersul său obișnuit - maiestuos și impunător.

Toți așteptau cu respirația tăiată.

- Iubiți frați, începu liniștit episcopul, adresîndu-se către toți cei de față. Mergeau pe drum doi tîmplari și se certau care dintre ei este mai bun meșter. Unul zicea că el este, căci numai el posedă adevărata știință a lemnăriei, iar restul tîmplarilor nu sînt buni de nimic. Celălalt își numea tovarășul mincinos, îi dovedea că nu știe nimic și se lăuda pe sine. Cearta nu mai avea sfirșit... Cum credeți, fraților, cum s-ar putea încheia

concret, se exprimă nemijlocit despre arhiereul de față.

Staroverii zîmbeau în semn de aprobare. Ortodocșii se revoltară. Mirosea a scandal. Acesta nu se lăsă prea mult așteptat. Afanasii Mitrici, aflat în paroxismul elocvenței, îndreptă degetul spre arhiereu și strigă:

- Iată-1... Priviți antihristul! Mergeți după el. Vă va conduce pe „calea cea dreaptă" direct la satana-n ospeție...

Pînă și staroverii s-au jenat de o asemenea obrăznicie venită din partea apărătorului lor. Cei ce stăteau alături de Afanasii Mitrici îl traseră de mîneci în jos și-l așezară pe scaun. Misionarul, care nu avu inspirația să pună capăt acestei discuții mai degrabă, tăcea încruntat.

IEROMONAH TIHON

în sală se așternu o liniște incomodă. Toate privirile se ațintiră îngrijorate spre vlădica.

XVII

Se părea că ieșirea obraznică a lui Afanasii Mitrici nu l-a impresionat cîtuși de puțin pe vlădica. Se ridică încet, își luă toiagul și se îndreptă spre catedră, cu mersul său obișnuit - maiestuos și impunător.

Toți așteptau cu respirația tăiată.

- Iubiți frați, începu liniștit episcopul, adresîndu-se către toți cei de față. Mergeau pe drum doi tîmplari și se certau care dintre ei este mai bun meșter. Unul zicea că el este, căci numai el posedă adevărata știință a lemnăriei, iar restul tîmplarilor nu sînt buni de nimic. Celălalt își numea tovarășul mincinos, îi dovedea că nu știe nimic și se lăuda pe sine. Cearta nu mai avea sfirșit... Cum credeți, fraților, cum s-ar putea încheia cearta și stabili cine e cu adevărat meșter? După mine, trebuie să le dai și unuia și altuia să facă un anume lucru și atunci se va vedea care e mai bun, sau se va dovedi că ambii sînt la fel de buni.

Nu sîntem oare și noi, fraților, asemenea acestor tîmplari certăreți? Ne demonstrăm unii altora cine are ierarhie care deține cu adevărat harul lui Dumnezeu, această putere cerească ce renaște și mîntuiește oamenii; ne certăm pentru cine dintre noi se mîntuiește, iar cearta aceasta duce doar la supărare și jigniri reciproce.

Mîntuirea oamenilor este un lucru mare. Creștinismul prin asta se și deosebește de alte religii, că-și pune drept scop renașterea și mîntuirea oamenilor. Pe Hristos II numim Mîntuitor, Salvator. Dar oare înțelegem noi de care pericol ne salvează creștinismul?

înțeleg ce înseamnă în timpul unui incendiu cuvîntul „Salvează-te!". Asta înseamnă că, dacă eu nu voi sări imediat și nu voi fugi de acolo, voi fi ars, voi pieri. Aici nici nu poate fi vorba de discuții. Creștinismul strigă însă de 19 secole: „Salvează-te!", iar omenirea încă nu s-a urnit din loc. Ascultă impasibilă toate apelurile spre mîntuire și cugetă nestingherită în continuare la ce înseamnă mîntuire, discută, se ceartă pe această chestie. La chemarea „Salvează-te!" nimeni nu se gîndește să sară, să fugă, să scape...

De ce se întîmplă astfel? Pentru că nimeni, de fapt, nu știe de ce

anume trebuie să se salveze. Și dacă cineva spune că știe, dar el însuși nu se grăbește să fugă, asta înseamnă că pericolul, în opinia sa, nu e chiar atît de mare, încît să fie nevoie să fugi de el. Nu este așa?

Exact așa stau lucrurile. Cu toate că știm, prin intermediul Scripturii, faptul că numai creștinismul ne salvează de la păcat, blestem și moarte, știm oare și ce anume reprezintă păcatul? Dacă am ști, nu am vorbi despre el cu atîta voie bună. Cînd omul este rănit, nu găsește rostul nici al bunăvoinței, nici al reflectării, ci se grăbește să se descotorosească de senzațiile dureroase pe care i le dă rana.

De păcate nu se vaită nimeni, nu țipă, nu se grăbește să scape de ele. Pentru păcate doar se căiește, se plînge, se oftează, și apoi iar se fac păcate. Ce înseamnă asta? înseamnă că, după părerea oamenilor, păcatul este „fructul interzis", care are în sine și un farmec tainic ce îl seduce pe om, îi dăruiește satisfacție, iar uneori chiar o voluptate arzătoare...

IEROMONAHUL ATHON

Cel care încă mai recunoaște existența lui Dumnezeu, săvîrșind păcatul, simte mustrări de conștiință, căci Dumnezeu interzice săvîrșirea păcatelor. Insă cel căruia îi este indiferent dacă există Dumnezeu ori ba, face păcatul fără nici o părere de rău. Primul are un prea mic impuls pentru a fugi, pentru a se salva; al doilea, în genere, nu are nici un impuls în acest sens. Și păcatul continuă să domnească în lume, iar chemarea creștinismului de a ne salva de păcate continuă să fie strigată în pustie.

Știm oare ce e blestemul lui Dumnezeu, de care ne salvează creștinismul? Prin asta obișnuim să înțelegem pedeapsa ce ne este trimisă de Dumnezeu pentru păcate, cea mai îngrozitoare fiind azvîrlirea în iad. Dacă, într-adevăr, orice faptă păcătoasă ar fi urmată imediat de pedeapsă, n-ar mai avea nimeni poftă să păcătuiască. E spus, de exemplu: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta..." Dacă ar îndrăzni cineva să arunce vorbe de ocară mamei sale și i s-ar lua pe loc limba, atunci a doua oară nici măcar în gînd nu ar îndrăzni să-și repete fapta.

în realitate însă așa ceva nu se întîmplă.

Batjocura înflorește prosper. Nu se simt rău nici cei care duminica, în loc să vină la biserică, merg la teatru, la mascaradă sau chiar la bordel. Nu se deosebesc de ceilalți nici cei ce nu respectă

posturile. Mai degrabă cine aspiră mai obraznic și mai nerușinat la banii și femeia altuia, acela trăiește mai bine, iar oamenii cu adevărat dezinteresați, cinstiți, pe lîngă faptul că trăiesc mult mai rău, se simt și mizerabil pe deasupra, întrucît suferă și de chinurile conștiinței.

Gîndirii îi este ascunsă această corespondență între păcat și pedeapsă, care, de obicei, se rezolvă prin învățătura despre viața de dincolo de mormînt. Aceasta spune că păcătoșii vor fi neîndoielnic pedepsiți, însă doar acolo, pe cealaltă lume. Tot acolo vor fi răsplătiți și drepții. Dar oamenii trăiesc cu viața asta, și nu cu cea viitoare. Viața de dincolo este pusă de către mulți la îndoială, asta în primul rînd, apoi, chiar și cei ce cred în viața de apoi au o închipuire atît de săracă despre ea, încît preferă o viață comodă pe pămînt fericirii din cer. Prin urmare de pedepsele lui Dumnezeu nu se teme nimeni. Cît privește iadul, acesta, chiar dacă sperie la modul ideatic, nimeni nu se grăbește să se salveze de el...

ARHIVA

Spunem, mai departe, că numai creștinismul ne salvează de la moarte. De existența morții nu se îndoiește nimeni. Toți se tem de moarte și încearcă să scape de ea. Chiar sinucigașii ar renunța la moarte dacă cineva i-ar izbăvi de suferințe și li s-ar crea condiții onorabile pentru viață. Dar baiul e că toți creștinii mor, fără deosebire, și încă nu au fost cazuri ca cineva să nu fi murit. Teologia explică și această discordanță dintre învățătura creștină despre distrugerea morții și ceea ce vedem noi în realitate. Ea spune că această învățătură se referă la cele viitoare. Da, într-adevăr, creștinii vor muri, însă după asta Dumnezeu îi va învia și vor trăi veșnic. Iarăși ne lovim de un viitor în care putem doar să credem, însă de a cărui existență prea mulți se îndoiesc. Oamenii vor să scape de moarte, e adevărat, însă încă nu au văzut nici un exemplu căruia să-i urmeze. Iar cît privește învierea viitoare, aici s-a creat un teren atît de larg pentru dispute și opinii, încît nu mai există nici o speranță că se va ajunge cîndva la o părere comună.

Examinîndu-ne viața de zi cu zi, observăm că sînt lucruri față de care putem avea o indiferență totală, iar față de altele - nu, căci este obligatoriu să le îndeplinim. De exemplu, poți să mergi și poți să nu mergi la teatru; poți să te ții sau să nu te ții de modă; poți să respecți sau să încâlci regulile de conduită etc. însă nu poți să încâlci în timp

ce mergi legea echilibrului, întrucît vei cădea numaide- cît și te vei lovi. Față de ceea ce este instituit de om, poți să fii indiferent, însă fată de ceea ce nu este instituit de om, adică este instituit de Dumnezeu, nu poți fi indiferent. Dacă omul respectă asta - primește un folos, iar dacă nu respectă - primește o daună. Dacă omul suferă, simte pagubă, atunci înseamnă că-a încălcat Q Jgge; -4a fel' Cum-o-încalcă pe cea a echilibrului cînd cade.

Suferim și ne chinuim cu toții. Viața a devenit pentru toți insuportabilă. Și aceasta se întîmplă pentru că încălcăm creștinismul. Dar nu putem să ne descurcăm în propriile noastre greșeli, întrucît avem păreri eronate despre păcat, pedeapsă, iad și moarte. Lumea concepe păcatul ca pe ceva tentant, deși păgubitor.

Nu ne uităm corect nici la pedepsele lui Dumnezeu. Vedem judecata Sa ca pe una pământească, ce se încheie sau cu îndreptățirea, sau cu condamnarea acuzatului. Uităm că Judecata Domnului a început prin aceea că Lumina a venit în lume. Se trece cu vederea faptul că Dumnezeu înseamnă o milă neînchipuită și o dragoste nesfîrșită. Dumnezeu nu pedepsește pe nimeni. Cu toate acestea... pedepsele există, și există anume aici, pe pământ...

„Pedepsele lui Dumnezeu" sînt urmările fatale ce însoțesc nemijlocit orice încălcare a legilor instituite de Dumnezeu; sînt suferințele fizice și sufletești pe care le provoacă păcatul în om, este tot ceea ce face viața omului nefericită, grea, insuportabilă. Iadul este și viața noastră actuală, cu toate lipsurile ei, cu suferințele, nostalgia, lacrimile, durerile și necazurile ei.

Iadul este viața socială sufocantă; este viața de familie, de pe care a ridicat doar parțial vălul Lev Tolstoi în *Sonata Kreutzer.*

Iadul este o slujbă fără sens și atracție, cunoștințele inutile, munca stearpă, tot ceea ce ne transformă în oameni nefericiți, închistați în cutiuțe.

Iadul este lipsa unei bucăți de pîine, este cerșetoria de nevoie, foamea trupească și sufletească.

Iadul este o bătrînețe șubredă, nemîn- gîiată, neajutorată, care nimicește în om mintea și voința, care îi tîmpește simțămintele și-l aduce în cea de-a doua copilărie.

Iadul este pămîntul neroditor și sterp, izvoarele ce mișună de

microbi dăunători, locurile infecte, mlaștinile fetide, gropile de deșeuri, clima nesănătoasă, emanațiile nocive...

Sîntem deja cu toții în iad. Ascultați viața omului, și veți auzi plînsul și scrîș- nirea dinților. Găsiți cel puțin un om care este și a fost mereu vesel, viguros, sănătos și prosper, și care va rămîne astfel pînă la moarte.

Vom găsi mulți oameni sătui, mulțumiți de sine și aparent fericiți. Nu credeți unei astfel de fericiri. Aceștia sînt sau sub cloroform, sau sub hipnoză. Bolnavii aflați sub anestezie în sala de operații nu simt durere, nu văd nici alți bolnavi, nici bisturiul chirurgului care le spintecă trupul. Tot așa și ei, baricadați de chinurile iadului cu comoditățile vieții acesteia, gîndesc că sînt fericiți, însă primul insucces, prima boală serioasă sau bătrî- nețea nealinată care s-a furișat pe ascuns îi zvîrle imediat în chinuri dureroase, punînd capăt fericirii lor iluzorii. Și aceștia nici nu bănuiesc măcar că au și ajuns în iad. Tocmai de acest iad, în care se află acum deopotrivă și credincioșii, și necredincioșii, ne salvează creștinismul.

O mare încurcătură a creat interpretarea greșită a morții. Ea a fost prima cauză a atitudinii nepăsătoare față de creștinism. „Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcînd"... „Stricarea morții o prăznuim"... Astfel sună imnurile creștine, iar moartea, în bătaie de joc, cosește lumea tot mai aprig, și, auzindu-i hohotul, amuțesc vocile creștinilor... Astăzi aceste imnuri, pentru care odinioară oamenii erau trimiși să ardă pe rug, sînt cîntate de oameni năimiți, iar creștinii se minunează nu de înțelesul profund al cuvintelor, ci de frumusețea melodiei...

Oamenii cred că pe lume există doar un fel de moarte, același pentru toți. De fapt, pe lume sînt două morți, sau, mai exact, două chipuri ale morții: moartea firească, cu care trebuie să moară oamenii, și moartea nefirească, cu care în realitate moare marea majoritate dintre noi.

Moartea pe care o vedem zilnic - care începe cu boli care inițial te țintuiesc la pat, însoțite de dureri și de agonia de dinaintea morții; moartea în chinuri, înfricoșătoare, care-l lipsește pe om de judecată și-l face să aștepte îngrozit cel din urmă ceas; moartea care preschimbă trupul omului într-un cadavru puturos -, această moarte e

nefirească, anormală, nedreaptă, urîtă, cum nu ar trebuie să fie în lume. Aceasta este înțeleasă incorect și văzută drept o legitate universală a naturii, care prevede descompunerea întregului în elementele componente sau trecerea ființei dintr-o formă în alta, de la viața materială la cea imaterială. De fapt, această trecere este absolut nedure- roasă și nu este însoțită de nici o agonie. Omul, după exemplul sfinților, moare în cunoștință deplină, fără frică, simte foarte clar apropierea sfîrșitului și acest sfîrșit nu-l sperie, ba, dimpotrivă, îl bucură; are sentimentul moleșelii plăcute ce însoțește, de obicei, o zi grea de muncă, care te înclină spre somn. Descompunerea trupului după moarte în cazul acestei morți decurge cu totul altfel. Dacă moartea nefirească este însoțită de un miros urît și apăsător, ce transformă corpul în scurt timp într-o masă fetidă ce colcăie de viermi, în moartea firească aceste particularități lipsesc cu desăvîrșire. Pe corp nu apar pete cadaverice, nu există miros apăsător, ba, dimpotrivă, uneori poți simți o aromă plăcută. însuși procesul de descompunere se poate întinde, uneori, cîteva sute de ani[30].

Moartea nefirească a omului poate fi asemuită cu bobul de grîu necopt. Acesta se lipește strîns de coajă, care trebuie curățată cu greu. Dacă grîul ar avea posibilitatea de a simți cu simțuri omenești, ar simți tot ceea ce simte omul cînd se dezlipește sufletul de trup în timpul morții nefirești. Moartea firească seamănă cu decojirea unui bob copt pe deplin, care fără durere și cu bucurie se grăbește să se îngroape în pămînt.

Hristos a stricat această moarte nefirească, ca pricină a tuturor chinurilor omenești în viața de mai departe. Creștinismul cheamă omenirea să se salveze de această moarte nefirească și, într-ade- văr, o salvează și le dă oamenilor posibilitatea să moară de moarte firească, adică să treacă liber, fără durere, de la o formă a ființării la alta.

Și de păcat, și de blestem, și de moarte oamenii se mîntuiesc cu puterea Domnului nostru lisus Hristos. Noi credem că în această putere este înveșmîntată ierarhia și ne certăm să vedem care dintre

---

[30] Afirmație pretențioasă. Cadavrele multor sfinți au putrezit. Unii sfinți chiar se rugau ca trupurile lor să putrezească după moarte pentru a nu fi cinstiți de oameni *(nota trad.).*

ierarhii are cu adevărat acest har: cea ortodoxă sau staroveră. Să hotărîm deci această dispută așa cum am fi hotărît-o cu cei doi tîmplari, despre care am amintit la început. Acum știm de ce anume mîntuiește creștinismul omenirea. Mergeți, așadar, și mîntuiți oamenii. Dacă veți reuși să faceți asta, înseamnă că și ierarhia voastră are har, că dețineți și voi puterea lui Dumnezeu. Iar dacă veți dovedi că puteți face asta, atunci nu ne rămîne decît să ne întindem unii altora mîinile, ca să putem să ne apucăm împreună cu și mai multă rîvnă de măreața lucrare de renaștere și înnoire a oamenilor. Iar de nu veți putea și veți vedea cum se mîntuiesc la noi, nu vă îndărătniciți: veniți la noi. Iar disputele misionare le declar, începînd cu această zi, închise, pe motiv că nu-și ating scopul și nu trezesc decît patima deșartă a învrăjbirii...

în fiecare limbă există cuvinte care numesc niște obiecte ieșite demult din uzul curent. Oamenii nu renunță la astfel de cuvinte, ci le păstrează în vocabular, ca pe o moștenire a generațiilor trecute. Nevăzînd obiectul denumit odinioară de aceste cuvinte, oamenii și-l închipuie în virtutea unor sau altor supoziții și, în dependență de cum este „restaurat" obiectul, tîlcuiesc într-un fel sau altul cuvîntul. Dar, scotocind în praful săpăturilor arheologice și dînd întîmplă- tor de însuși obiectul cu pricina, aceștia îl privesc confuz, apoi exclamă involuntar: „Ei, uite, așa arăta de fapt ăsta, pe cînd eu credeam..." Și omului i se pare atunci straniu cum de și-a putut permite să și-l închipuie altfel...

într-o astfel de nedumerire stăteau ascultătorii disputei misionare. Vlădica își încheiase demult cuvîntarea, iar în sală continua să domnească liniștea. Nimeni nu făcea nici o mișcare. în mintea tuturor roia același gînd: „Vasăzică iată despre ce mergea vorba..., iar noi gîn- deam"... Și toți cei ce cugetau încercau să pună după punctele de suspensie propriile gînduri, să le rezolve, să se hotărască în sfîrșit, întrebîndu-se cum de ar putea, într-adevăr, să gîndească altfel.

Nu gîndeau doar foștii „azilanți". Ceea ce-i nedumerea pe alții era pentru ei clar ca lumina zilei. Vlădica povestise pe scurt ceea ce lor li se tîlcuia de foarte multă vreme. Vlădica chema pe calea pe care ei, azilanții, pășiseră demult. Ei ieșiseră din iad și, cu toate că păcatul nu era nimicit cu desăvîrșire în ei, simțeau de pe acum că puterea lui a scăzut, că întunericul se împrăștie, vădind cele de dinainte. Sufletele li se umpleau de bucurie și voiau să dea această bucurie tuturor.

Părintele Gherasim și părintele Pavel simțiră dispoziția păstoriților lor. Aceștia s-au strîns în jurul preoților, devenind o inimă și un suflet. Și sufletul acesta se simți cuprins de un sentiment copleșitor, care răbufni, ca un rîu din albie, printr-o mare de sunete și se răspîn- di în sală.

- „Preide seni zakonnaia..."[31] - cîntau aceștia dogmaticul cu veche melodie bisericească.

Vocile deveneau tot mai puternice, mai auzit se făcea cîntul, și, în tactul acestei melodii, tot mai sus își ridicau piepturile, li se aprindeau privirile și li se luminau fețele.

[31] „Trecut-a umbra legii..." *(nota trad.).*

Publicul privea cu mirare la acești oameni, care, apăsat și încrezători, cîntau despre harul ce a sosit, și simțea că harul, într-adevăr, a venit la ei. Iar în capul fiecăruia continua să stăruie același gînd: „lată deci ce este de fapt..."

Sunetele se revărsau și se răspîndeau, umplînd sala, străbăteau prin ferestre afară și intrau îndrăzneț în luptă cu zgomotul neliniștit al strigătelor omenești ce se ridicau din stradă. Trecătorii se opreau, auzind cîntarea acestor oameni renăscuți și încercau să-i pătrundă sensul; ei auzeau în ea ceva cunoscut, apropiat inimii. Pe suflet li se lăsau o tristețe inexplicabilă și o nostalgie după ceva demult uitat, pierdut...

IEROMONAH TIHON

- Cum așa, vlădica încheie disputele? întrebă tulburat misionarul, găsindu-și învățătorul prin mulțimea ce ieșea din sală.

- Vlădica și-a cam întrecut măsura, spuse pe un ton supărat profesorul. Din partea lui e o depășire a împuternicirilor. Pentru asta există Sfîntul Sinod.

XVIII

Orașul dormea cu somn matinal, întunericul începea să fie alungat de lumina slabă a dimineții ce se apropia. Electricitatea fusese demult stinsă pe străzi, dar în fereastra din margine a casei arhierești continua să ardă singuratic o luminiță. Aceasta venea din cabinetul vlădicii.

Fiind toată ziua printre oameni, vlădica reușea doar noaptea să fure cîteva ore somnului, pentru a se adînci în cugetare. Aici își făcea bilanțul zilei trecute, își aduna gîndurile care pe parcursul zilei se risipiseră în zeci de direcții, pentru a le supune unui control riguros. Tot în acest timp se grăbea să ia cunoștință de corespondența particulară de peste zi. Nu întotdeauna orele acestea de cugetare decurgeau în liniște.

Trecură mulți ani de slujire arhipăsto- rească în noua eparhie. Reușise să facă în acest răstimp nenumărate lucruri bune, dintre care multe își arătaseră roadele. însă nici răul nu dormea. Văzînd în persoana vlădicii un vrăjmaș puternic, acesta se înarma cu toate armurile, îm- proșcîndu-l neobosit cu bulgări mari de noroi.

Unul dintre acești bulgări, sub forma unei hîrtii scrise mărunt, stătea acum în fața arhiereului pe masa de scris. Alături stătea și o scrisoare, prin care era prevenit: „Preasfinția Voastră! Cu adîncă amărăciune am aflat despre neplăcerile ce vi se pregătesc. Răul nu doarme... Denunțul a fost trimis la Sinod. Ciorna care mi-a căzut întîmplător în mînă mă grăbesc să v-o trimit dumneavoastră, pentru a avea posibilitatea pregătirii unui răspuns destoinic, așa, pentru orice eventualitate... Un binevoitor".

Hîrtia veninoasă fusese citită de cîteva ori de arhiereu. Se vedea cît de mult durerea îi strîngea inima, fața însă continua să-i fie calmă. Vlădica rămăsese căzut pe gînduri.

în denunț erau descrise amănunțit, însă denaturat, toate faptele vlădicii săvîrșite de-a lungul slujirii sale aici. Se vorbea despre strîmtorarea clerului, despre efectul de depravare morală al predicilor sale. Erau transpuse strîmb și concepțiile vlădicii cu privire la creș- tinism. în încheiere, autorul denunțului ruga Sfîntul Sinod să

izbăvească eparhia lor de acest lup venit în piele de oaie. Sub denunț sta semnătura „Un rîvnitor al Ortodoxiei".

- Da, ar fi fost straniu dacă răutatea ar fi tăcut... Tatăl minciunii nu este legat definitiv, și atîta timp cît este încă în libertate, fiii dreptății vor fi prigoniți. Despre aceasta ne-a prevenit învățătorul nostru. Prigoanele nu mă înspăimîntă. Niciodată nu i-au înspăimîntat pe nici unul din luptătorii pentru dreptate, atîta timp cît vrăjmașul stătea în adevărata lui înfățișare. Greu este însă a te bate cu diavolul, cînd acesta ia chipul unui înger luminos. Se intimidează unii luptători ai Ortodoxiei atunci cînd văd pe steagurile vrăjmașului inscripția: „Ortodoxie", amuțesc vocile lor, lasă armele și încetează lupta.

Avem însă posibilitatea de a ne descurca în toate acestea. Lucrarea lui Hris- tos este cea de mîntuire și de renaștere a oamenilor. Și dacă vezi tu, luptătorule pentru adevăr, că în jurul tău oamenii renasc cu adevărat, se desăvîrșesc, se însănătoșesc și trupește, și sufletește, și duhovnicește, că se fac mai buni - să știi că ești de partea adevărului și luptă atunci cu îndrăzneală cu vrăjmașul, chiar dacă acesta îți stă înainte cu semne mari și cu minuni.

Iar lupta trebuie să fie dusă neîncetat. Duhul pămîntului îl cheamă pe om mereu înapoi, în jos. Pămîntul i-a servit odată leagăn omului, însă pentru omenirea maturizată a devenit un așternut co- mod, către care aceasta privește uneori nu pentru a adormi cu un somn însănă- toșitor. odihnitor, ci pentru o dormitare fără de griji. Și dorm mulți dintre noi, oploșindu-se mai comod. Dorm de dimineața pînă seara și decuseară pînă dimineața. E nevoie să-i trezești neîncetat și nu trebuie să te intimidezi dacă cineva, somnoros, te va amenința cu un pumn sau dacă de la scuturătură va răspîndi un miros urît...

Adevărata Biserică trebuie să trezească veșnic la viață. Nu a existat și nici nu va exista o asemenea orînduire pe pămînt

despre care să se poată spune: „Iată împărăția lui Dumnezeu pe pământ! Și de aceea opriți-vă, oameni buni, din drumul vostru"... Păstorii și arhipăstorii trebuie deci să trezească neîncetat omenirea.

Și vai de pământul unde vor tăcea vocile mereu protestatare!

ARHIEREUL

DIFUZARE:
S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3, 031216, București Tel.: 021-320.61.19; fax: 021-319.10.84 e-mail:
contact@supergraph.rowww.librariasophia.rowww.sophia.ro
Societatea de Difuzare SUPERGRAPH vă oferă posibilitatea de a primi prin poștă cele mai bune cărți de spiritualitate, teologie, cultură religioasă, artă, filozofie apărute la edituri de prestigiu.
Plata se face ramburs la primirea cărților; taxele poștale sunt suportate de Supergraph.
Vă așteptăm la LIBRĂRIA SOPHIA str. Bibescu Vodă nr. 19, 040151, București, sector 4 (lângă Facultatea de Teologie) tel. 021-336.10.00; 0722.266.618
www.librariasophia.ro
Sacrifică puțină vreme pentru a răsfoi cărțile noastre: este cu neputință să nu găsești ceva pe gustul și spre folosul tău!

Tiparul executat la ***S.C. LUMINA TIPO s.r.l.*** str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București teL/fax

021.211.32.60; tel. 021.212.29.27

E-mail: office@luminatipo.com

[2] Palamarcă - paracliserie. Bisericile rusești au o cămeruță special amenajată în partea laterală a altarului, unde se păstrează cădelnița și toate cele necesare pentru paracliserie. Tot aici există o ușiță care dă afară, prin care, de obicei,
27

[1] Orleț - covoraș rotund cu imaginea unui vultur înălțîndu-se deasupra bisericii. își trage numele de la „orei", „orleț" (diminutiv), adică 28

[1] Tolstoism - în original „tolstovșcina" curent apărut în jurul lui Lev Tolstoi, cu răsunet în Franța. La bătrînețe, celebrul scriitor a deviat într-un moralism infantil, care se opunea „formalismului steril" al Bisericii. Ideile sale moraliste sînt exprimate ilustrativ în *învierea.* încercarea sa de a rescrie Evanghelia și înregistrarea de 76

[1] Mi se pare că această afirmație este pretențioasă. Asceții nu foloseau aceste mijloace aspre decît atunci cînd se simțeau lipsiți de har, și nu din cauză că „abundau de puteri". Aceasta se vede bine din viețile stîlpnicilor și a Sf. Serafim de la Sarov. Mulți dintre ei erau foarte bolnavi, mulți mureau tineri, dar toți erau purtători ai puterii duhovnicești. De exemplu, Sf. Simeon Noul Teolog, care a paralizat complet în ultima 150